

CORRUPTION
RESEARCH CENTER
BUDAPEST

Járadékvadászat és a haveri rendszer modelljei a magyar energiapiacra,
2011-2015

A magyar kormány – MVMP – MET történet elemzése

2018. április

Az elemzést a Korrupciókutató Központ Budapest (CRCB) kutatócsoportja készítette az Energiaklub megbízásából. A kutatás a Nyílt Társadalom Alapítvány finanszírozásával valósult meg az Energiaklub „Countering State Capture by Strengthening Civil Discussions about the Hungarian Energy Sector” projektje keretében.

Járadékvadászat és a haveri rendszer modelljei a magyar energiapiacra, 2011-2015. A kormány – MVMP - MET történet elemzése / Models of rent seeking and cronyism in the Hungarian energy market / The analysis of the Hungarian government – MVMP - MET case

Együttműködő partnerek:

3gteam kft.: <http://www.3gteam.hu/>

Munkatársak:

Csimma Kornélia	egyetemi hallgató
Herczog Elvira	közgazdász
Hudáczkó Szilvia	egyetemi hallgató
Kollár Sándor	egyetemi hallgató
Markson, Samuel	fizikus
Molnár Balázs	szociológus
Ungár Klára	közgazdász
Purczeld Eszer	egyetemi hallgató
Szalai Bálint	közgazdász
Tóth István János	közgazdász
Tury Márton	egyetemi hallgató
Zakaria, Patty	politológus

Szakértők:

Andor Katalin	közgazdász
Gyenesse Jenő	programtervező matematikus
Dr. József Magda	jogász
Dr. Kelemen Zoltán	ügyvéd
Székely Attila	közbeszerzési szakértő

Corruption Research Center Budapest

e-mail: info@crcb.eu

internet: <http://www.crcb.eu/>

A kézirat lezárva: 2018. április 24.

„...crony capitalism not only permits rent seeking, it requires rents to be earned and distributed”

[Stephen Haber]

"Nehogy azt gondolják, hogy ez a jogszabály tömeg, amiben élünk az véletlenül jött létre. Én azt tanultam meg egy év alatt, amióta miniszter vagyok, hogy ezeken a jogszabályokon keresztül érdekcsoportok érvényesítik a saját maguk szempontjait. Most nem a törvényekről beszélek csak, hanem ott is kézzel fogható, és a törvények talán a legtranszparenssebbek ebből a szempontból, hanem egy kormányrendelet vagy végrehajtási rendelet az, amikor föláll egy építész Kecskemétről, és megkérdezi tőlem, hogy - és a pofámról égett le a bőr és kinyílt alattam a talaj - mondjam már meg azt, hogy kistéglából miért nem lehet kéményt építeni, három éve miért hozott a Fidesz-kormány olyan szabályt, hogy csak két meghatározott típusból lehet kéményt építeni ebben az országban? Hogy ez miért van? És két napi nyomozás után megtudtam, hogy ki volt az a két külföldi cég, akik ezt a jogalkotásban elérte. A pofámról égett le a bőr, a föld kinyílt a lábam alatt, hogy ilyen pofátlanságra képesek vagyunk. Ez valamikor 2011-12-ben történt. Pontosan ezen a jogszabályi szinten történnek izgalmas dolgok adott esetben, amire már mindenki legyint, mert a miniszter sohasem olvassa el, amikor aláírja, félreértés ne essék, mert ez nem az ő szintje."

[Lázár János, a magyar miniszterelnökséget vezető miniszter, 2015
<http://bit.ly/29lyEly>]

„Magyarországon a törvény-előkészítés folyamata annyit tesz, hogy a törvényt a piaci szereplők megírják."

[egy magyar parlamenti képviselő, 2009 nyara]

Tartalom

Abstract.....	6
Összefoglaló	7
Bevezetés	15
1. Szereplők, mechanizmusok, nyereségek.....	22
1.1. A történet dióhéjban	22
1.2. A szereplők és a mechanizmus.....	26
1.3. Nyeréségek és veszteségek 2010-15	30
1.3.1. MET Magyarország és a METI nyeresége	34
1.3.2. A MOL Nyrt.	38
1.3.4. Az MVM, MVMP	39
1.4. A MET Holding tulajdonosi szerkezetének változásai	42
1.5. Magyar magánszemélyek a MET tulajdonosai között	46
1.5.1. Lakatos Benjámín	46
1.5.2. Garancsi István.....	47
1.5.3. Nagy György.....	50
1.6. Orosz cégek és magánszemélyek.....	50
1.6.1. Normeston és Megmed Rahimkulov	50
1.6.2. RP Explorer Liquid Fund és Ilya Trubnyikov	53
1.7. A fontosabb szereplők és kapcsolataik	54
1.8. Energiapiaci események a kormány-MVMP-MET ügylettel párhuzamosan	59
2. Modellek: a piaci megoldásoktól a haveri rendszer felé.....	66
2.1. Különleges piaci jellemzők	66
1. Állami szabályozás monopolpiacot teremt.....	66
2. Elmosódó határok az állami és magánszektor között.....	66
3. Energiapiac: piaci szegmensek oligopólium és oligopszónia mellett	67
4. Természetes monopólium, szabályozási kényszer.....	67
5. Kohézív hálózat a szereplő között	67
6. Energiapiac: stratégiai szektor.....	68
7. Korrupt üzleti környezet	68
8. „Ez egy komplex kérdés”	68
9. Offshore cégek	69
10. Revolving door.....	69
2.2. Három történet	70
Az első: járadékvadászat, állam foglyul ejtése, kormányzati kudarc.....	70

A második: gyenge állami tulajdon vs. profitorientált magáncég	71
A harmadik: transzparencia, offshore cégek és strómanok	74
2.3. A történetek kritikus pontjai	75
Gyenge állam és kormányzati kudarc	75
Gyenge állam és a rejtett megbízó	76
Állami vállalat és piaci verseny	77
Transzparens magáncég és offshore cégek	77
Revolving door	79
Tulajdonosváltások: orosz és magyar tulajdonosok a MET-ben	81
2.4. Négy lehetséges modell	83
1. Természetes monopólium, piaci verseny	83
2. Monopólium, kormányzati kudarc	85
3. Állam foglyul ejtése	87
4. Haveri rendszer / kleptokrata állam	90
3. Összefoglalás	95
Irodalom	98
Újságcikkek, hírportálok	102
Jogszabályok, cégalapítások	109
Mellékletek	110
M1. A MET szervezeti felépítése	110
M2. A MET tulajdonosai – 2016 június	111
M3. Az MVMP mérlegei és eredménykimutatásai 2010-15	112
M4. Kronológia	113
M5. A MET eredménykimutatásai 2010-2015	117
M6. A MET Magyarország által nyert közbeszerzések fontosabb adatai 2015.06- 2016.06	118
M7. Részletek az RTL Klub „Magyarul Balóval” című, 2015. február 4-én sugárzott műsorából („A nagy gázbiznisz”)	120
M8. A MOL Energiakereskedő Zártkörűen Működő Részvénytársaság leányvállalatai 2009-2012	126
M9. A MET, a METI és a MET Slovakia cégbírósági adatlapjai	128

Abstract

In this paper, we analyse a regulatory decision of 2011 made by the Hungarian government as regards the Hungarian energy (gas) market and its developments. Ultimately, this regulation was clearly favourable to a private company (the MET Hungary AG and its successor the METI AG) originally owned by the Hungarian oil, gas and petrochemical group, the MOL Group that traded in the Budapest Stock Exchange. The ownership structure of the MET Hungary and its successors was changed several times from 2007 to 2016; first Russian companies owned by Russian private persons and then Hungarian private persons became the owners. Finally, the network of owner companies of MET shows a special pattern. The dominance of Cypriot offshore companies in the ownership network of the MET Holding is well-marked: the five owners owned indirectly the MET Holding in 2016 using ten other companies as intermediate owners, including five offshore companies. The regulation of the Hungarian government was criticized by the EU. In March 2015, the European Union launched infringement proceedings against Hungary for the regulation of 2011 made by the Hungarian government. As a result, the Hungarian government repealed these regulations in 2015.

We interpret this regulatory decision of the Hungarian government and its development using concepts such as government failure, rent seeking and cronyism.

Keywords: government failure, gas market, Hungary, rent-seeking, cronyism

Összefoglaló

Célok és elméleti keretek

1. A tanulmány egy esettanulmány keretében vizsgálja a magyar kormány egy szabályozási döntésének hatását két piaci szereplőre: az állami tulajdonban lévő MVMP-re, és egy állami- és magántulajdonban lévő cégcsoportra (MET csoport), dokumentumok, cégadatokat, a nyomtatott sajtóban, valamint az on-line sajtóban megjelent információk, és kutatás során lefolytatott interjúk alapján. A történet egyes mozzanatait és tanulságait a kormányzati kudarc (*government failure*), a járadékvadászat (*rent seeking*) és haveri rendszer (*cronyism*) fogalmai alapján értelmezi.

A modern kori magyar gazdaságtörténet számára fontos esetként értékelhetjük e történetet, amelyben egyaránt megjelennek (i) a kormányzati kudarc; és (ii) a járadékvadászat jellemzői; valamint (iii) a történet egy mozzanata értelmezhető a haveri rendszer megnyilvánulásaként is.

A tanulmány első részében magát a kormány – MVMP – MET történetet foglaljuk össze, majd a szereplőket és az ügylet részleteit ismertetjük. Ezek után foglalkozunk azzal, hogy az egyes szereplők mit is nyertek az üzleten, majd a fontosabb szereplők közötti üzleti és személyes kapcsolatokat elemezzük a társadalmi-kapcsolatháló elemzés módszerével. A tanulmány második részében a magyar energiapiac egyes jellemzőit elemezzük az intézményi közgazdaságtan (*institutional economics*) elméleti fogalmai segítségével. Végül olyan elméleti modelleket vázolunk fel, amelyek segíthetnek megérteni a bemutatott történetet.

2. Munkánkat nagyban segítették azok az informatikai fejlesztések, amelyeket az utóbbi években a magyar kormányok valósítottak meg, és amelyek nagymértékben hozzájárultak az adatnyilvánosság növekedéséhez a magyar gazdaságban. A cégnyilvántartás, és az eredménykimutatások, valamint mérlegbeszámolók on-line módon való eléréséről van szó.

3. A tanulmányban olyan forgatókönyveket vázolunk fel, illetve olyan elméleti kereteket használunk, amelyek véleményünk szerint hozzájárulnak az elemzett történet és a szereplők mozgatórugóinak jobb megértéséhez. Több elméleti modellt ismertetünk, amelyek lehetőségét *a priori* nem lehet kizárni. Úgy gondoljuk, hogy a történet esetében minden olyan elméleti koncepciót érdemes megvizsgálni, amelyek létrejöttét, létét nem tudjuk racionális érvekkel és tényekkel cáfolni.

4. Az általunk használt elméleti koncepciók között nagyon fontos különbséget tenni az állam foglyul ejtése (*state capture*) és a haveri rendszer (*cronyism*) között.

Az állam foglyul ejtése járadékvadász (*rent seeking*) tevékenységen keresztül jut érvényre, amikor állampolgárok, vagy vállalatok csoportjai el tudják érni,

hogy a kormányzat, vagy állami intézmények számukra kedvező, őket kivételes helyzetbe hozó törvényeket, szabályokat hozzanak. Ekkor az állam szűk érdekcsoportok kiszolgálójává, foglyává válik; az ő érdekeiknek megfelelően szabályozza a gazdasági folyamatokat. Ezáltal az állam foglyul ejtése automatikusan a közjavak elosztási kudarcait és ezáltal kormányzati kudarcokat eredményezi. Az állam foglyul ejtése esetén a viszonylag gyenge és nem integritás alapon működő (azaz korrupt) állammal szemben jelentkeznek és lépnek fel a gazdasági szereplők (állampolgárok, vállalatok) jól szervezett csoportjai, akik így érvényesíteni tudják érdekeiket.

Ezzel szemben a haveri rendszer (*cronyism*) ugyancsak az állam és a gazdasági szereplők (állampolgárok és vállalatok) interakciója, de teljesen más mechanizmuson keresztül érvényesül, mint az előző.

A haveri rendszer is járadékvadászaton keresztül jön létre. Sőt itt a járadékvadászat „maga a rendszer” – az állam elsődleges funkciója ekkor, hogy a politikai vezető (extrém esetben a diktátor) holdudvarára, barátaira, családjára tudja ruházni a társadalom erőforrásait. Minél erősebb, minél nagyobb hatalma van a politikai vezetőnek, az erőforrások annál nagyobb részét. A haveri rendszer immanens tulajdonsága a járadékvadászat, hiszen a „haverok” számára mindenkor, és minden eszközzel meg kell teremteni a kedvező piaci, és szabályozási feltételeket. A haveri rendszer alapján álló államban *par excellence* a haverok erőforráshoz juttatása a politika célja.

Ennek a célnak a kivitelezése sokféle lehet: (i) testre szabott adókedvezményekkel; (ii) exkluzív feltételek melletti állami hitelhez juttatáson keresztül; (iii) a haverok számára kiírt közbeszerzések segítségével; (iv) monopolista piacok létrehozása és a haveroknak való átjátszása által; (v) a szabályozó által nem kívánt piaci szereplők kiszorítása által; (vi) közvetlen állami megrendelések segítségével, stb.

A haveri rendszer esetében olyan erős államról van szó, amelyben a szabályozó / kormányzó erő a szándékai és preferenciái szerint választja ki azokat, akiket „haveroknak” tekint. Nekik kedvez, nekik hoz létre járadékot, nekik biztosít üzleti lehetőségeket.

A történet

5. A 2000-es évek közepén fontos változások indultak el az európai gázpiacon: fokozatosan csökkent a gázforgalmon belül az olajindexált gázárzás súlya és a technológiai fejlődés nyomán a piac diverzifikációja. A piaci liberalizáció nyomán Európában nőtt a piacon a spot beszerzési volumen aránya. Az átalakulás fontos intézményi megjelenése volt a holland gáztőzsde 2005-ös létrejötte és az, hogy a hosszú távú szerződések árai is kezdtek a tőzsdei árakhoz igazodni.

6. A magyar állam gázkereskedelemre vonatkozó törvény- és rendeletmódosításokkal 2011 nyarától 2015 nyaráig, vagyis a 2011-12-es gázévtől a 2014-15-ös gázévig kivételezett helyzetbe hozta az E.ON Földgáz Trade Zrt-t és a Magyar Villamos Művek (MVM) egyik leányvállalatát, az MVM

Partner Zrt.-t (MVMP).

7. A magyar állam 2011-ben lehetőséget adott az MVMP Zrt-nek a HAG-vezeték (Hungarian-Austrian Pipeline) szinte kizárólagos használatára. A HAG-vezeték, vagyis az osztrák-magyar határon átmenő gázvezeték kapacitása 2010-re megduplázódott, évi 4,6 milliárd köbmétert lehetett rajta évente áthozni. Ebből a kapacitásból a 13/2011(IV.7) kormányrendelet és annak évenkénti meghosszabbításai (2012-ben, 2013-ban és 2014-ben is) a már említett két szereplőnek évi 2,9 milliárd köbméter gáz behozatalát engedélyezte, kizárva a többi potenciális versenytársat. Az Európai Unió 2015 márciusában kötelezettségszegési eljárást indított Magyarország ellen, többek közt a HAG-vezeték használatának szabályozása miatt. A magyar kormány ennek eredményeképpen 2015-ben hatályon kívül helyezte az említett rendeleteket.

8. Az MVMP Zrt. a frissen szerzett üzleti lehetőségével nem élt, hanem 2011 és 2014 között olyan szerződéseket kötött egy céggel, a METI-vel (MET International AG), és a MOL Energiakereskedő Zrt.-vel (2013-tól MET Magyarország Zrt.-nek hívják, ezért a későbbiekben mi is így említjük), hogy a haszon jelentős része a MET csoportnál (egy többségében magántulajdonban lévő cégnél) keletkezett.

9. Az on-line módon elérhető eredménykimutatások adatai szerint a MET Magyarország Zrt. 2010-12 között mintegy 78 milliárd forint osztalékot fizetett a tulajdonosoknak (<http://e-beszamolo.im.gov.hu/>). A másik szereplő, az állami tulajdonú MVMP Zrt. 2010-12 között 13,7 milliárd forint osztalékot fizetett a tulajdonos MVM-nek (<http://e-beszamolo.im.gov.hu/>), amiből a gázüzletágból származó adózott eredmény elenyésző, 1-2 milliárd forintra tehető.

10. A MET-et 2007-ben kft-ként hozta létre a MOL 100%-os tulajdoni hányaddal. 2009-ben részvénytársasággá alakította és társtulajdonosként bevont 50%-os tulajdonosi aránnyal egy off-shore adóparadicsomban, Belizén bejegyzett, céget (Normeston Trading Limited), amely feltehetően orosz magánszemélyek, vagy orosz állami cégek tulajdonban volt. A Normeston Trading Ltd. két és fél év múlva eladta tulajdonrészét az RP Explorer Liquid Fund-nak. Ezt követően a MOL Zrt és az RP Explorer Liquid Fund is eladott 10-10% részvényt a cég vezérigazgatójának, Lakatos Benjáminnak. Ezt követően 2013 második felében a Svájcban megalakult MET Holding a MET Magyarország 100%-os tulajdonosává vált. A MET Holding tulajdonosi szerkezete 2017 januárjában az az alábbi volt: Garancsi István 10%, Nagy György 12,665%, Ilya Trubnyikov 12,665%, Lakatos Benjámín 24,665% és MOL Nyrt 40%.

11. A MET Holding tulajdonosai közül Ilyja Trubnyikov szerepe a legtalányosabb. Az Offshore Leaks Database a moszkvai S.M. Systems Limited-en keresztül egy másik offshore céget, a British Virgin szigeteken bejegyzett Commonwealth Trust Limited-et is hozzákapcsolja. Az Offshore Leaks adatai szerint Ilya Trubnyikov Moszkvában van bejelentve a Trubnaja utca 26/1. számú ház földszintjén lévő 8-as lakásba. Az általa tulajdonolt S.M. Systems Limited igazgatója az a Dubaiban élő Matthew Charles Stokes, aki mintegy 1.256 offshore cégben vállalt már vezető tisztséget a Panama Papers és az Offshore

Leaks Database adatai, valamint a Guardian összeállítása szerint.

12. A történet fontosabb szereplői közötti személyes kapcsolatokat a társadalmi kapcsolatháló elemzés segítségével elemeztük. A személyes és üzleti kapcsolatok hálózata, a hálózatban elfoglalt pozíció fontos információkat szolgáltat arra nézve, hogy mely szereplők foglalnak el központi helyet a hálózatban. Kiknek a kapcsolatai olyan erősek, hogy akár a hálózaton belüli pozíciójuknál fogva döntő befolyást bírhattak a MET ügylet menetére és eredményére? A történet legfontosabb tíz szereplője közötti barátsági és üzleti kapcsolatháló elemzése szerint a többi szereplőtől legkisebb távolságra két szereplő található: *Csányi Sándor* és *Hernádi Zsolt*. Az ő sztenderdizált szereplő-közelségi indexük (*standardized actor closeness index*) a legmagasabb. Az ügyletbe kapcsolódó hálózat központjában leginkább tehát ők állnak, ők azok, akik legkevesebb közvetítésen keresztül kapcsolódnak a hálózat többi szereplőjéhez. Hálózati pozíciójuk alapján a kormány-MVMP-MET ügyletre elméletileg ők bírhattak / bírhatnak legkönnyebben befolyással, illetve a hálózat más szereplőjének náluk sokkal nehezebb lenne, illetve lett volna központi szerepet játszania az ügylet során.

13. A magyar és az orosz kormány 2011-2013 során intenzív tárgyalásokat folytatott a MOL részvények visszavásárlása (i), a hosszú távú gázszerződés meghosszabbítása (ii), és Paks2 megépítésének (iii) tárgyában. Nem kizárt, hogy e tárgyalások során létrejött megállapodásoknak köze lehet a MET Holding Zrt-ben bekövetkezett tulajdonosi átrendeződéshez.

Elméleti megfontolások

14. Az energiapiac egy olyan különleges piac, amely az állam által erősen szabályozott piacok közé sorolandó. Az energiapiac egyik sajátossága a természetes monopólium gyakori megjelenése – ez is indokolja a piacra jellemző szabályozási kényszert. Ezen felül az energiapiac jellemzői: (i) az állami tulajdon gyakori jelenléte; (ii) az állami és magántulajdonban lévő cégek közötti kontraktusok; (iii) a piaci szerkezetét gyakran jellemzi oligopolium és oligopszónia; magas belépési korlátok; (iv) a vezetők, szakértők gyakori átjárása egyik piaci szereplőtől a másikhoz, és az ebből fakadó kohézív személyes hálózatok létrejötte; (v) a piaci szereplők sajátos szakzsargonja, nyelvezete, ami részben az exkluzivitás fenntartását szolgálja. A szektor különösen kitett a korrupció egy formájának az ún. *revolving door* jelenségének. Ez a szabályozó hatóságtól való kilépés után a szabályozott cégeknél való munkavállalást jelenti.

15. A kormány-MVMP-MET történet három jellemzőjét tartjuk kiemelendőnek. Először is itt egy *kormányzati kudarcról* van szó. A kormány kedvezményezett helyzetbe kívánta hozni a tulajdonában lévő MVMP-t, de az utóbbi nem élt ezzel a lehetőséggel, így a megvalósult kormányzati döntést kudarcként értékelhetjük. Másrészt kudarcként értékelhető a szabályozás azért is, mert eleve nem lehetett tartós. Nem felelt meg ugyanis az EU által szorgalmazott piackonform

szabályozás feltételeinek – ezért is indított ezzel kapcsolatban az EU kötelelességzési eljárást Magyarország ellen. És gazdaságilag sem lehetett előnyös a magyar állam számára. Miért várnánk el, hogy egy monopolhelyzetbe került cég hosszú távon hatékonyan meg tudja oldani a földgáz tőzsdei áron való import beszerzésének és Magyarországi eladásának feladatát? Nyilvánvalóan számolni kell ekkor a monopolhelyzetből fakadó monopoljáradék és holtteher veszteség (*deadweight loss*) miatt bekövetkező társadalmi jóléti veszteséggel.

A történet másik jellemzője a gyenge állami vállalat vs. profitorientált magáncég közötti viszony. Míg az állami tulajdonban lévő MVM vezetését alapvetően a biztonságra törekvés jellemezte, az ügylettel járó kockázatokat magasnak értékelte („egyébként ennek az opciónak, mert maga a határkeresztező kapacitás egy opció, ennek a kockázatát nem futja meg”), addig a profitorientált magáncég kockázatvállalása, a jelentősnek mutakozó profit reményében, jóval erősebb volt. A kérdés itt az, hogy az állam versenykorlátozó lépését, amely a HAG vezetéknél az MVMP és az E.ON számára való átadásával valósult meg, akarta-e, illetve tudta-e volna az MVMP korrigálni azzal, hogy minél több versenyző számára, erős versenyt biztosító szabályok mellett hirdeti meg a szóban forgó kapacitást?

A történet harmadik jellemzője kizárólag a MET-hez kapcsolódik. A MET tiszta, innovatív, dinamikus és piacorientált cég képét mutatja magáról. Erről tanúskodik a cég honlapján beágyazott promóciós videó is: fiatal, céltudatos, motivált, professzionális csapat, nagy tervekkel. Ezzel a képpel azonban teljes mértékben ellentétben áll az a mód, (i) ahogy a cég tulajdonosai tulajdonolják a céget; (ii) illetve ahogy cégtulajdonukhoz jutottak. A cég honlapján is közzétett bonyolult tulajdonosi szerkezet, a ciprusi offshore cégek dominanciája (öt tulajdonos tíz cégen keresztül éri el a MET Holdingot, amelyek között öt offshore) inkább illegális ügyletekben is érintett cégek tulajdonosi hálózatának mintázatára emlékeztet. Az illegális kereskedelemmel, pénzmosással, adócsalással is foglalkozó cégek előszeretettel használják ugyanis az offshore cégeken keresztüli tulajdonlás módszerét. Nyilvánvaló, hogy a MET Holding a fenti tevékenységek egyikével sem foglalkozik – és éppen ez adja a feszültséget a cég két fenti jellemzője között: (i) a nyitott-dinamikus-piacorientált cég, és (ii) a tulajdonosi struktúrában belül az off-shore cégek nagy szerepe között. Ezen túl (iii) az off-shore cégeken keresztüli tulajdonlás – a MOL Nyrt részesedésén kívül, amely egyedülként, off-shore cégkapcsolat nélkül kapcsolódik, mint tulajdonos a céghez – teljesen formálissá teszi a „végső cégtulajdonosok” létét és a közöttük bekövetkezett tulajdonarány változásokat is.

Modellek

16. A tanulmányban négy, az elemzett történettel összekapcsolható elméleti modellt vázolunk fel. Ezek (i) a természetes monopólium, piaci verseny; (ii) monopólium és kormányzati kudarc; (iii) az állam foglyul ejtése; és (iv) haveri rendszer vagy kleptokrata állam.

18. Ezek közül az első azt mutatja, ahogy a HAG vezeték szabad kapacitásai elosztásának piaci körülmények között - egy piaci aukción keresztül - kellett volna megtörténnie. A helyzet ekkor viszonylag egyszerű. A kormány az adófizetők jólétének maximalizálása érdekében jár el. A vezeték szabad kapacitásaért magáncégek versenyeznek egy aukción, ahol a szabályozás kizárja összejátszásukat. Az előzőekből következően nincs jóléti veszteség és ez a megoldás az EU által is ajánlott módon valósul meg. Az EU hatóságai (pl. EU Bizottság) az általuk használt fogalomkörben (nem-piaci és piaci szabályozás megkülönböztetése) képesek értelmezni a történetet.

19. A második hipotetikus modell ahhoz a helyzethez nagyon hasonló helyzetet ír le, ahogy a magyar állam a 2011-2015 között szabályozta a HAG vezetékhez való hozzáférést, kivételes helyzetbe hozva ezzel egy állami céget (SOE) és egy magáncéget (PC). A modellben azt feltételezzük, hogy a szabályozói szándék volt az, hogy a SOE éljen ezzel a lehetőséggel. A modell szerint a cég végül így is tett: önállóan, a neki biztosított kapacitást kihasználva vásárolt tőzsdei áron földgázt; szerződéseket kötött a gázzal kereskedő magáncégekkel és import gázt hozott be a szokásos árnál jóval olcsóbban és ezt adta el a hazai piacon. Ezáltal csupán abból, hogy monopolhelyzetbe hozott cégek férhettek hozzá a határkeresztező kapacitáshoz, keletkezett jóléti veszteség, de az ügyletből jelentős profitja származott az SOE-nek is, ami aztán, állami vállalatról lévén szó, közvetve az adófizetők jólétét szolgálta.

A modellt röviden az alábbiak szerint foglalhatjuk össze. A kormány az adófizetők jólétének maximalizálása érdekében jár el. Úgy szabályoz, hogy a vezeték szabad kapacitását két cég számára teszi elérhetővé, ezzel őket kivételes helyzetbe hozva. Ezek közül az egyik egy állami cég. Az így létrejövő monopolhelyzetből következően már van jóléti veszteség. Az eljárás nem az EU által ajánlott módon valósul meg. Az EU Bizottság az általa használt fogalomkörben (nem piac-konform és piac-konform szabályozás megkülönböztetése) képes értelmezni a történetet.

20. A harmadik modell szerint a kormány itt is kivételes helyzetbe hoz egy állami tulajdonban lévő céget (SOE)-t, amely megegyezően a 2. modellben leírtakkal, itt is kilép a gázpiacra és jelentős haszonra tesz szert ebből a helyzetből kifolyólag. De itt nem csupán kormányzati kudarcról van szó, hanem arról is, hogy a kormányzat ezt a lépését egy rejtett megbízó (HP1) kezdeményezésére alapján, egy rejtett megbízó (egy korrupt magánvállalat, vagy magánszemély) érdekében teszi. A rejtett megbízónak (HP1) hatása van a modell szerint a

kormányzatra, de nemcsak ott, hanem a SOE vezetésére is, így mindkét szereplő ténylegesen mintegy az ő képviselőjében, érdekében jár el. A SOE élve kivételes helyzetévé kilép a nemzetközi gázpiacra és a tőzsdei áron vásárolt import gázt hoz be, ezzel növelve a SOE profitját és következésképpen a rejtett megbízó jólétét.

21. A negyedik hipotetikus modellben egy magáncég kerül kedvező pozícióba. Ez létrejöhet (i) a szabályozó akaratából is, (ii) de úgy is, hogy tiszta piaci tranzakciók játszanak ebben szerepet, és az állam csak ezt látva kapcsolódik be a modellbe. Azaz már itt külön kell vennünk két esetet: a haveri rendszert (4a), és a kleptokrata államot (4b).

Az első esetében a modellben szereplő haver (CR) rendkívül jó kapcsolatot ápol a kormányzattal, illetve az is lehet, hogy ő is a kormány tagja. Ekkor már magát a versenykorlátozó szabályozást is azért alakították ki, hogy CR befolyása alatt lévő cég, $[C(CR)]$ előnyhöz jusson. Maga a szabályozó választotta ki CR-t erre, a szabályozó és CR közötti kapcsolat kölcsönös. Természetesen minél nagyobb, szuverén hatalommal bír a szabályozó, annál inkább tudja dominálni ezt a kapcsolatot. A haveri rendszer ugyanis éppen abban különbözik az állam foglyul ejtésétől, hogy az előbbiben a szabályozó (extrém esetben diktátor) szava a döntő: ő mondja meg, hogy ki a haver és ki nem; kinek kell kedvezni és kit kell kiszorítani a piacról. Emellett a haveroknak is van, lehet befolyása a szabályozó döntéseire.

A fentiekkel szemben a kleptokrata állam (4b) modelljében a szabályozónak kezdetben nincs szerepe a magáncég sikerében. Kiindulásképpen egy magáncég a piacon kihasználta egy számára adódó olyan előnyt, amely akár származhatott egy szabályozási kudarcból is és ebből nagy profitra tett szert. Ezek után, ezt látva, jött meg a szabályozó étvágya, (aki nem kizárt, hogy ebben az esetben megegyezik a rejtett megbízóval) és felajánlja a cégnek „hogyan betársulna az üzletbe”, azaz részesedést kíván szerezni a haszonból, vagy saját családtagjának / haverjainak (CR) szeretné megszerezni ezt a részesedést.

A negyedik hipotetikus modellt az alábbiak szerint foglalhatjuk össze. Az állam alapvetően nem az adófizetők, hanem a haverok érdekei szerint jár el. Az állam olyan szabályozást ír elő, illetve olyan helyzetet teremt, amely a politikai vezető által kiválasztott haverok, illetve - a kleptokrata állam esetében - a politikai vezető és családtagjai számára teremtenek üzleti lehetőséget. Ennek egyik megoldása lehet a kiválasztott cégek számára járadékot eredményező monopolpozíciók létrehozása. A haveri rendszer esetében a kiválasztott magáncég kivételes helyzetbe kerül, és nagy haszonra tesz szert. Ebből fakadóan a társadalomnak jelentős jóléti veszteséggel kell számolnia, amely három forrásból fakad: (i) nem hatékony erőforrás allokáció; (ii) a monopólium miatti holtteher veszteség; (iii) és a haveri cég piactorzító hatása a járadékvadászati ösztönzésén keresztül. A megvalósult szabályozás nem EU konform, de mindebből az EU csak azt látja, hogy az erőforrások allokációja a piaci verseny korlátozása mellett valósult meg. Az EU nem látja azt, hogy itt haveri rendszerről, illetve kleptokrata államról van szó.

22. A tanulmány egyik fő következtetése az, hogy a magyar kormány-MVMP-MET történet több mozzanata nem érthető meg önmagában. A szereplők döntései nem magyarázhatók pusztán a piaci logika (haszonmaximáló szereplők, piaci intézmények és piaci mechanizmusok) és a konkrét történet keretein belül. Ebből kifolyólag fel kell tételeznünk a piacitól eltérő más hatások és mechanizmusok jelenlétét akkor, amikor a kormány-MVMP-MET történetet meg szeretnénk érteni.

23. A releváns modellek egyike a monopolista modell, amely kormányzati kudarccal kapcsolódik össze (2. modell), az állam foglyul ejtése (3. modell), illetve a haveri rendszer, vagy a kleptokrata állam modelljei (4. modell). A dolgozatban bemutatott tények alapján ezek érvényesülése nem kizárható *a priori*, illetve több olyan mozzanatot találtunk, amelyik vagy az egyik, vagy a másik modellnek megfelelő mechanizmusra utal. Sőt, az elemezett kormány-MVMP-MET történetben akár egymás után több modell is érvényes lehet: indulhatott a dolog egy kormányzati kudarccal (2. modell), aztán a történet olyan fordulatot vett, hogy az állam foglyul ejtése, vagy a haveri rendszer modellje sem zárható ki végül (3-4 modellek). A vizsgálat történetben valószínűleg több különálló történetrész van elrejtve.

24. Az első, amit le kell szögeznünk, hogy a vizsgált történet egyik központi eleme *a kormányzati kudarc*. Ennek mechanizmusát legtisztábban a 2. modell írja le. A második pedig az, hogy a 2-4 modellek közül *a legkevésbé az állam foglyul ejtését* (3. modell) tartjuk relevánsnak az elemzett eset kapcsán.

25. A kutatás során nem találtunk arra vonatkozó evidenciákat, hogy az ügylet legnagyobb haszonélvezője, a MET, illetve annak akkori tulajdonosai felléptek volna a 2011-es szabályozás létrejötté érdekében. A 2011-es szabályozás, és ennek későbbi fennmaradása felfogható egy kormányzati kudarc megnyilvánulásaként: olyan kormányzati döntésként, amelynek nem kívánt hatásai jelentősek, és amely a piac korlátozása révén végül jelentős jóléti veszteségeket eredményezett. Ebből a szempontból a MET-nek a megvalósult szabályozási megoldásból is származó, feltehetően több tízmilliárd forintos nyeresége részben nem más, *mint ennek a kormányzati kudarcnak az ára*. A MET, mint profitorientált piaci szereplő természetesen élt a felkínálkozó lehetőséggel: az ügyletből származó haszna rávilágít arra is, hogy milyen nagyságrendű veszteségeket eredményez a rossz kormányzás.

Bevezetés

Az alábbi tanulmányban két célt követtünk. Egyrészt egy esettanulmány keretében a magyar kormány, egy állami cég (MVMP) és egy állami-magán tulajdonban lévő cégcsoport (MET csoport) közötti ügyletet, a magyar sajtó által a „Nagy gázbiznisz”-nek, vagy „MET sztori”-nak titulált történetet¹ foglaljuk össze dokumentumok, cégalapok, nyomtatott sajtóban, valamint az on-line sajtóban megjelent információk és általunk lefolytatott interjúk kutatás² alapján. Másrészt e történet mozzanatait és tanulságait a járadékvadászat, állam foglyul ejtése és haveri rendszer elméleti koncepciói alapján értelmezzük és elemizzük. Eközben megpróbáljuk szélesebb gazdaságtörténeti perspektívába is helyezni mindezt, érzékelte az azt a gazdasági és politikai kontextust, ami közben az elemzett ügyletek megvalósultak.

Úgy véljük, hogy érdemes utánajárni, legalább részben rekonstruálni ezt a történetet, meghatározni a fontosabb szereplőket és megvizsgálni, hogy milyen kapcsolatok kötik őket egymáshoz. A magyar gazdaságtörténet számára fontos esetként értékelhetjük ugyanis vizsgálatunk tárgyát, amelyben egyaránt megjelenik (i) a *kormányzati kudarc*, (ii) a magán és állami szektor határmezsgyéjén értelmezhető *járadékvadászat*; és (iii) a történet néhány mozzanata értelmezhető a *haveri rendszer* fogalmának segítségével.

Sokan vagyunk, akik nem pontosan tudják mi is történik ma Magyarországon. Milyen fogalmakkal lehet leírni azt a gazdasági-politikai rendszert, amelyben élünk, vagy inkább, amely felé haladunk?³ E tanulmány sokkal szerényebb célt tűz ki maga elé, hiszen egy eset elemzésére koncentrálni, de mégis hozzá kíván járulni ahhoz a vitához, amely a mai magyar gazdaság jellemzőit és az ezekből fakadó következményeket kívánja jobban megérteni.

Tudatosan nem hívjuk az általunk vizsgált történetet „MET sztori”-nak, mivel úgy véljük, a történet mögött legalább három, egymással lazán összekapcsolódó történet húzódik meg. A MET csoport csak az egyik szereplő, amely lehet, hogy rosszkor volt rossz helyen, de lehet az is, hogy tevékeny szereplőként kell tekintenünk rá. A történet másik szereplője az MVM Partner Zrt (MVMP) legalább ugyanennyire fontos, mint amennyire szabályozóként, vagy akár a haveri rendszer építőjeként fontos szereplője a történeteknek a magyar kormány.

Ebben a munkában nem tudunk elvonatkoztatni attól a helyzettől, amelyben e tanulmány született: a kormányzati elképzelések nyilvános diszkussziója, a

¹ Lásd az irodalomjegyzékben felsorolt újságcikkeket.

² A kutatás során nyolc interjút folytattunk az ügylet szereplőit, illetve részleteit közelebbről ismerő vállalkozókkal, oknyomozó újságírókkal, az energetikai piacot jól ismerő szakértőkkel. Ezen kívül több háttérbeszélgetést folytattunk a történetre, vagy a történetben érintett cégekre rálátó iparági szereplőkkel. A tanulmányban az interjúalanyok véleményének idézésekor az interjúalanyokra betű- és számkombinációkkal utalunk (A1-A4, B1-B3, C1, D1).

³ Elméleti értelmezési kísérletekről lásd például Széky, 2015; Magyar, 2015.

döntések vitája megcsappant, ahogy azok az információk is, amelyek e döntések megalapozására szolgálnak. Viszonylag kevés megbízható információ áll rendelkezésünkre. Ezek jó részét azonban azoknak az informatikai fejlesztéseknek köszönhetjük, amelyeket a magyar kormányok az utóbbi években végeztek a cégnyilvántartás és az eredménykimutatások és mérlegbeszámolók on-line nyilvánosságának megteremtése terén (e-cégjegyzék, e-beszámoló). Ezek nélkül e kutatást nem tudtuk volna elvégezni.

Közvetlenül szerezhettünk tapasztalat arról, hogy a cégnyilvántartások on-line nyilvánossága, a hiteles adatok elérésének kis tranzakciós költsége milyen nagymértékben tudja segíteni a gazdasági szereplők, vagy esetünkben, az elemzők munkáját. Milyen jelentősen tud hozzájárulni ahhoz, hogy erősödjön a jogkövető magatartás, és ezzel az üzleti élet biztonsága.

Abból fakadóan, hogy mindössze négy-öt évvel ezelőtti történetről van szó, nem törekedhetünk arra, hogy pontosan, minden részletre kiterjedően rekonstruálni tudjuk a történetet. Ellenben már most fel tudunk vázolni olyan forgatókönyveket, illetve meg tudunk határozni olyan elméleti kereteket, amelyek az eddiginél jobban értelmezhetővé teszik az elemzett történetet. Ennek megfelelően az eset kapcsán több elméleti modellt ismertetünk, amelyek lehetőségét *a priori* nem lehet kizárni. Úgy gondoljuk, hogy a konkrét történet esetében minden olyan elméleti koncepciót érdemes megvizsgálni, amelyek létrejöttét, létét nem tudjuk racionális érvekkel és tényekkel cáfolni.

Az általunk alkalmazott fogalmak közül a korrupció, a járadékvadászat (*rent seeking*), az állam foglyul ejtése (*state capture*), a haveri rendszer (*cronyism*), a kleptokrata állam (*kleptocratic state*) és a kormányzati kudarc (*government failure*), az oligarcha és a rejtett megbízó (*hidden principal*) koncepcióját és a közöttük lévő kapcsolatokat már itt, a bevezetőben ildomos tisztázni.

A korrupciót, bár alapvetően mikro jelenségként kell értelmezni, itt ernyőfogalomként fogjuk fel és az eredeti „megromlás; romlottság” (a latin *'corruptio'*) értelemben használjuk és kifejezetten a nagy korrupciót (*grand corruption*) értjük alatta (Rose-Ackermann, 1978, Lambsdorff, 2007). Ez így magában foglalja a járadékvadászat, az állam foglyul ejtése, a haveri rendszer és kleptokrata állam koncepcióját is. Ezek mind a korrupció valamilyen megnyilvánulásai, persze különböző specifikumokkal, intenzitással, módszerekkel.

A korrupcióval foglalkozó közgazdasági és politikai gazdaságtani irodalom szerint a korrupció megjelenése a verseny korlátozásával, piaci ár feletti beszerzéssel és ebből adódóan társadalmi veszteségekkel jár (például Lambsdorff, 2007; Della Porta – Vannucci, 2012a és 2012b). A korrupció és a verseny problémájával foglalkozó tanulmányok sokasága született az elmúlt években e témában. Az irodalom vagy a hagyományos megbízó-megbízott-kliens modellben, két szereplő (eladó és vevő) döntéseit leíró mikroökonómiai keretben (például Rose-Ackerman, 1978; Lambsdorff, 2007; Shleifer – Vishny, 1993; Murphy et al. 1995) vizsgálja a korrupció szereplőinek döntéseit, vagy

esettanulmányokra építve, anekdotikus evidenciák felsorolásával és elemzésével tárgyalják a korrupció hatásait (például Della Porta – Vannucci 2012a és 2012b), vagy a korrupciót makro szempontokból elemzi és hatását a gazdasági növekedésre, a jólétre vonatkozóan vizsgálja (például Mauro, 1995; Bardhan, 1997; és Lui – Ehrlich, 1999).

A *járadékvadászatot*, mint gazdasági szereplők egy csoportjának valamilyen kivételes helyzet eléréséért folytatott tevékenységeként értelmezzük, amelyek társadalmi szinten biztos veszteséggel járnak (Tullock, et al., 2002; Murphy et al., 1993)⁴. Témánk szempontjából fontos, hogy a járadékszerző érdekcsoportok stratégiájának integráns része a döntési alternatívákhoz kapcsolódó érvrendszerek elbújtatása egy, csak kevesek által érthető, szakmai nyelv mögé (Olson, 1987). Minél inkább lehetséges ez, annál inkább kecsegtet sikerrel a járadékszerzés.

A járadékvadász tevékenységen keresztül jut érvényre az *állam foglyul ejtése*, amikor állampolgárok, vagy vállalatok csoportjai el tudják érni, hogy a kormányzat, vagy állami intézmények számukra kedvező, őket kivételes helyzetbe hozó törvényeket, szabályokat alkossanak (Stiglitz, 2000; Rose-Ackerman, 1999; Rose-Ackerman, 2006). Ekkor az állam szűk érdekcsoportok kiszolgálójává, foglyává válik; az ő érdekeiknek megfelelően szabályozza a gazdasági folyamatokat⁵. Ezáltal az állam foglyul ejtése automatikusan a közjavak elosztási kudarcait és ezáltal kormányzati kudarcokat eredményez (Besley, 2006). Az állam foglyul ejtése esetén a viszonylag gyenge és nem integritás alapon működő (azaz korrupt) állammal szemben jelentkeznek és lépnek fel a gazdasági szereplők (állampolgárok, vállalatok) jól szervezett csoportjai, akik így érvényesíteni tudják érdekeiket.

A *haveri rendszer (cronyism)* ugyancsak az állam és a gazdasági szereplők (állampolgárok és vállalatok) interakciója, de teljesen más mechanizmuson keresztül érvényesül, mint az előző.

A haveri rendszer is járadékvadászaton keresztül jön létre, sőt itt a járadékvadászat „maga a rendszer” – az állam ekkor arról szól, hogy a politikai vezető (extrém esetben diktátor) a holdudvarára, barátaira ruházza a társadalom erőforrásait, minél erősebb, minél nagyobb hatalma van, az erőforrások annál nagyobb részét⁶. A haveri rendszer immanens tulajdonsága a járadékvadászat, hiszen a „haverok” számára mindenkor, és minden eszközzel meg kell teremteni a kedvező piaci, szabályozási feltételeket. A haveri rendszer alapján álló államban *par excellence* a haverok erőforráshoz juttatása a politika célja.

Ennek a célnak a kivitelezése sokféle lehet: testre szabott adókedvezményekkel;

⁴ Magyarul lásd Olson, 1997, Lőrincz, 2007 és Szántó et al. 2012b.

⁵ Szép magyar példáját adja ennek a hírhedt Podolák-Fónagy féle törvényjavaslat (T/11303) elfogadása, 2009. december 14-én. Lásd Tóth et al. 2012b.

⁶ Lásd Diwan et al., 2015; Haber, 2002; Kang, 2002; Nucifora, et al., 2015; Rijkers et al., 2014a; 2014b.

exkluzív feltételek melletti állami hitelhez juttatáson keresztül; a haverok számára kiírt közbeszerzések segítségével; monopolpiacok létrehozása által; a szabályozó által nem kívánt piaci szereplők kiszorítása által; közvetlen állami megrendelések segítségével, stb⁷.

Amennyire az eszközök számtalanok, annyira biztosak és egyfelé mutatók a haveri rendszer mélyreható negatív gazdasági hatásai (Chayes, 2015; Diwan et al, 2014; Diwan et al., 2015; Haber, 2002; Kang, 2002; Krueger, 2002; Nucifora et al. 2015; Rijkers et al., 2014a, Rijkers et al., 2014b; Wei, 2014; World Bank, 2014).

A haveri rendszer esetében tehát nem gyenge államról és nem a gyenge államot támadó, foglyul ejtő erős és szervezett érdekcsoportokról van szó, hanem éppen olyan *erős államról*, amelyben a szabályozó / kormányzó erő a szándékai és preferenciái szerint *választja ki* azokat, akiket „haveroknak” tekint. Nekik kedvez, nekik hoz létre járadékot biztosító üzleti lehetőségeket.

És ez a folyamat feltartóztathatatlan, önmagát erősítő: minél inkább teret nyer a haverok erőforrásokkal való ellátásának feladata egy politikus életében, az erőforrások szűkülésével párhuzamosan annál inkább kell foglalkoznia a jövőben ezzel a feladattal. Rendkívül fontosnak tartjuk, és ezért szó szerint idézzük Szántó, 2012 ide vonatkozó gondolatmenetét: „Ha az erkölcsi kockázat szülte korrupció és járadékavadászat (*rent-seeking*) politikai problémává válik, akkor várhatóan szoros összefüggésbe kerül a képviseleti rendszer három fontos jellemzőjével, a politikai hatalom és járadék (extraprofit) nagyságával, valamint a hatalomban eltöltött idő hosszával. Ennek kapcsán három empirikusan vizsgálható hipotézist fogalmazhatunk meg. 1. Minél nagyobb diszkrecionális hatalommal rendelkeznek a politikusok, annál vakmerőbbek lesznek a politikai hatalom magáncélokra történő felhasználása során. 2. Minél kedvezőbb lehetőségeket kínál a politikai hatalomgyakorlás a járadékavadászatra, annál nagyobb lesz a versengés a politikai pozícióért. 3. Minél hosszabb időt töltenek el a politikusok a hatalomban, annál súlyosabb problémává válhat az erkölcsi kockázatból fakadó korrupció. Mindezek alapvető oka, hogy ha egy politikus korrumpálódik, akkor számára nehezen van visszaút a becsületes politikusok világába. Idővel még akár a jó politikus is korrupttá válhat, ha nem tud ellenállni a csábításnak. A korrumpált politikus viszont általában egyre mélyebbre süllyed a járadékavadászat mocsarában, hitelesen igen nehezen válhat ismét jó politikussá. Vélhetően ez a legjobb indok arra, hogy a törvényhozók hivatali idejét (a kormányzati ciklus hosszát) általában szigorúan szabályozzák, megelőzve ezzel azoknak a nemkívánatos hatásoknak a kialakulását, amelyek az átláthatóság és az elszámoltathatóság általános eróziójához vezethetnek a demokratikus politikai rendszerben.”

Az állam foglyul ejtése és a haveri rendszer is a járadékavadászon keresztül

⁷ Sajátos, hogy ezek szinte mindegyikére tudnánk manapság magyar példát mondani. A haveri rendszert és az adott nemzetgazdaságra való hatásait eddig jobbra latin-amerikai, egyiptomi, tunéziai és a délkelet-ázsiai országok példáin elemezték közgazdászok. A magyar tapasztalatok összegzése és elemzése a jövő feladata.

érvényesül. A járadékvadászatnak csak egy lehetséges eszköze lehet monopolhelyzet megteremtése és kihasználása. A haveri rendszer sajátja még az is, hogy könnyen ki lehet esni a szabályozó kegyei közül. A szabályozó – haver közötti viszony ugyanis messzemenően perszonális; nem köti semmilyen formális szabály. Ez mélyreható bizonytalanságot jelent a „haverok” számára, bármikor partvonalra kerülhetnek, üldözendő ellenséggé válhatnak (Haber, 2002)⁸.

A haveri rendszer extrém eseteként fogható fel, amikor már nem is a szabályozó haverjai (vagy az általa kiválasztott oligarchák) számára osztják el az ország erőforrásait, hanem kizárólag a szabályozó és szűk családja lesz a kedvezményezett. Az állam ekkor zsaroló állammá (*extortionary state*) vagy *kleptokrata állammá* (*kleptocratic state*) válik (Rose-Ackerman, 1999). Ekkor a szabályozó a magánszektor cégeit sajátjaként kezeli; ha nagyon sikeres céget lát, akkor felveti a lehetőséget, hogy „betársulna”, vagyis a vállalkozót a tulajdonjog átadására kényszeríti. Extrém esetben az adóbevételeket valamilyen közvetett úton saját szórakozására költi; vagy az állami vállalatok bevételeit saját, vagy családja cégeinek számlájára utaltatja; de ennél is egyszerűbb, ha az adóbevételek mindjárt a saját számlájára folynak be. Előfordul, hogy olyan törvényt hoz, amelynek eredményeként külföldi cégeknek, vagy magánszemélyeknek ad el állampolgárságot, de az ebből származó bevétel nem az államkasszába, hanem saját (off-shore) cégeinek számlájára folyik be (Rose-Ackerman 1999; Hale, 2015). Az irodalom mindeddig főleg dél-amerikai, afrikai és poszt-szovjet példákat elemzett (Stoessner, Mobutu, Duvalier, Nazarbajev stb.), de az összehasonlító vizsgálatokból már a poszt-szocialista országok sem maradnak ki (Hale, 2015).

Oligarchának tekintjük azokat a szereplőket, akik képesek eltéríteni, semlegesíteni az állam ellenőrző apparátusát, képesek lerontani az állami intézmények integritását, hogy az intézmények a továbbiakban ne az eredeti céljaik, hanem az oligarcha érdekeinek megfelelően működjenek. Míg egy egyszerű korrupciós tranzakciónál a korrumpáló fél arra törekszik, hogy az egyedi tranzakció simán lebonyolódjon, és megkapja a szolgáltatást, addig az oligarchikus korrupció esetében az oligarcha arra is figyelmet fordít, hogy intézményesítse a korrupciót, biztosítsa a korrumpált tranzakciók sorozatát, biztosítsa a jövőbeni biztos nyeresét és közben kiküszöbölje az ellenőrzést.

Az oligarcha tehát olyan szereplő, amely egyaránt megjelenhet az állam foglyul ejtése mellett, és a haveri rendszerre épülő modellben is. Fontos jellemzője, hogy nagy gazdasági erővel bír (a) és rendszeres szereplője a korrumpált és

⁸ Haber a személyes kapcsolatok bizonytalanságát és időlegességét a kormány bukásához köti. A haveri rendszernek a gazdasági növekedésre gyakorolt negatív hatása szerint egyrészt abból fakad, hogy a kormány bukása után a „haveroknak” minden kapcsolatot meg kell újítaniuk az új kormánnyal, ha gazdaságilag életbe akarnak maradni (a). Másrészt ezen túl a haveri rendszer az erőforrások nem hatékony elosztásán (b) és a jövedelem-eloszlásra gyakorolt negatív hatásokon (c) keresztül is visszaveti a gazdasági növekedést (Haber, 2002).

piactorzító tranzakcióknak (b).

Végül a *rejtett megbízó* fogalmáról lesz szó. Ez a megbízó-megbízott-kliens modell alapján leírt korrupciós modell kiegészítő, és ismeretlen szereplője (Szántó et al., 2012a). Eredetileg, a megbízó-megbízott-kliens modellben, a megbízott a megbízó utasításai szerint, az ő érdekében jár el. A szabályokat, és a feladatokat számára a megbízó adja, és a jogokat is, amelyek figyelembe vételével feladatát elláthatja. A megbízó javadalmazásban részesíti a megbízottat, aki cserébe lojális a megbízóhoz és betartja az előbbi által lefektetett szabályokat, és az előzőeknek megfelelően lép kapcsolatba a klienssel (Szántó et al., 2012b; Lambsdorff, 2007). A korrupció két típusa (zsarolás és megvesztegetés) ekkor tisztán a megbízott és a kliens közötti tranzakció eredményeként jön létre. A tranzakciók kedvezményezettje a kliens, a korrupciós jutalékot pedig a megbízott kapja.

A rejtett megbízó melletti modellben egészen más a helyzet. Itt a rejtett megbízó az, amelyik eltéríti a megbízott magatartását az eredeti modellben lefektetettől. A rejtett megbízót tartalmazó modellben a megbízott neki, a felette informális, de effektív hatalmat gyakorló rejtett megbízónak engedelmeskedik, az ő érdekében jár el. Nem „magának lop” tehát, hanem a rejtett megbízott parancsait hajtja végre. A fizetsége pedig alapesetben az a pozíció, és az ebből adódó jövedelem, amelybe a rejtett megbízó helyezte.

Nem ismerjük a rejtett megbízó kilétét, de a modell használhatóságát az adja, hogy ez nem is szükséges. Hiszen a megbízott magatartása, amely egyébként racionálisan nem lenne magyarázható, mindjárt értelmet nyer, ha feltesszük, hogy egy rejtett megbízó érdekében, útmutatásai szerint cselekszik. A rejtett megbízó léteire tehát közvetett bizonyítékaink lehetnek.

Ezzel röviden összefoglaltuk az általunk használt fogalmakat.

A dolgozat első részében magát a kormány – MVMP – MET ügylet történetét foglaljuk össze. Ezek után foglalkozunk azzal, hogy az egyes szereplők (MET, MOL, MVM csoport) mit is nyertek az ügylet során, majd a MET és a MET holding tulajdonosi szerkezetének változásait tekintjük át. Ezt követően az ügylet szereplőit, és a MET tulajdonosait mutatjuk be, köztük a tulajdonos orosz cégek és a mögöttük lévő orosz magánszemélyeket, majd a fontosabb szereplők közötti üzleti és személyes kapcsolatokat elemezzük a társadalmi-kapcsolatháló elemzés módszerével.

A tanulmány második részében a bevezetőben ismertetett elméleti fogalmi keret segítségével jellemezzük az ügylet általunk fontosnak tartott mozzanatait. Végül olyan elméleti modelleket vázolunk fel, amelyek segíthetnek megérteni a bemutatott történeteket.

A tanulmány végén felsoroljuk a felhasznált irodalmat, jogszabályokat és a cégszolgálatok egy részét. Az általunk áttekintett nyilvános cégszolgálatok és

dokumentumok közül a fontosabbakat a CRCB szerverén tesszük közzé. Az 1-9. mellékletekben a tanulmányhoz tartozó információkat, dokumentumokat, interjú részleteket ismertetjük.

1. Szereplők, mechanizmusok, nyereségek

1.1. A történet dióhéjban

A 2000-es évek közepén fontos változások indultak el az európai gázpiacon: egyrészt fokozatosan csökkent a gázforgalmon belül az olajindexált gázárzás súlya⁹, a technológiai fejlődés nyomán a piac diverzifikációja, a piaci liberalizáció nyomán Európában nőtt a piacon a spot beszerzési volumen aránya. Az átalakulás fontos intézményi megjelenése volt a holland gáztőzsde 2005-ös létrejötte és az, hogy a hosszú távú szerződések árai is kezdtek a tőzsdei árakhoz igazodni¹⁰.

A magyar állam a gázkereskedelemre vonatkozó törvény- és rendeletmódosításokkal¹¹ 2011 nyarától 2015 nyaráig, vagyis a 2011-12-es gázévtől a 2014-15-ös gázévig¹² kivételezett helyzetbe hozta az E.ON Földgáz Trade Zrt-t¹³ és a Magyar Villamos Művek (MVM) egyik leányvállalatát, az MVM Partner Zrt.-t (MVMP).

A kormány egy törvénymódosítással¹⁴ megszüntette az úgynevezett kapcsolt termelők (KÁT rendszer, hőt és áramot is termelő erőművek) vonatkozó ártámogatást. A kapcsolt energia termelők számára az, hogy mint „zöldenergia” termelők a piaci árnál magasabb árat és garantált átvételt érhetnek el, rendkívül vonzónak bizonyult. Ezt a mechanizmust így írta le az Energiaklub számára készített tanulmányában Tóth et al, 2012b: 158-161:

„A KÁT-rendszer összege 2009 első felében 43 milliárd forintot tett ki. A számos módosító rendelet után 2009 első felében a MEH hivatalos adatai szerint, az első félév összes KÁT-támogatásának mintegy 72%-a, azaz 30,9 milliárd forint a földgáz felhasználásával kapcsoltan termelt villamos

⁹ Az EU Bizottság adatai szerint a 2005. évi közel 80%-ról, 2012-re 50%-ra csökkent (EU, 2013).

¹⁰ Lásd REKK, 2011; REKK, 2014; Kaderják, 2014; Századvég, 2014.

¹¹ 2011. évi XXIX. törvény, 54/2011. (IV. 7.); Korm., 12/2011. (IV. 7.); NFM, 13/2011 (IV.7.) rendeletek <http://bit.ly/1tmrhzs>, Magyar Közlöny 2011.37. száma, 2011. április 7., oldalszámok: 10081, 10108, 10120, lásd: <http://bit.ly/1S2CCJi>. A nemzeti fejlesztési miniszter 13/2011. (IV. 7.) NFM rendelete nem nevezi meg név szerint a két érintett céget, csupán pontosan körülírja őket a rendelet 4. § (1) pontjában.

¹² Gázév: minden év július 1-től a következő év június 30-ig.

¹³ Két évvel később, 2013 augusztusában a magyar állami megvásárolta Az E.ON gázüzletágát. A vásárlást a GVH engedélyezte (lásd: <http://bit.ly/1YnBRIC>) és a céget a magyar állam az MVM csoportba integrálta. Lásd: <http://bit.ly/2359IG2>. Erről a tranzakcióról később írunk részletesen.

¹⁴ 2011. évi XXIX. törvény az energetikai tárgyú törvények módosításáról. A törvényt az Országgyűlés a 2011. március 16-i ülésnapján fogadta el. A kihirdetés napja: 2011. március 25. Lásd: <http://bit.ly/1tmrhzs>.

és hőenergiához kötődött. Látható tehát, hogy a kötelező átvétel kettős biztonságot ad a termelőknek. Hiszen ő egyfelől adott áron, a szabadpiaci ár változásaitól függetlenül és messze a szabadpiaci ár felett adhat túl a villamos energián, másrészt a szabályozás kiköti, hogy felvevőpiacot kell biztosítani a „zöldáramnak”. Ez a két előny nagyon vonzó az energiatermelő cégek – és nem csak a kifejezetten megújuló energiát termelők számára. Ezzel a kormányzat szinte tálcán kínálta fel a megszerezhető járadékot, és a vállalkozások természetesen éltek is ezzel a lehetőséggel. Aztán idővel mások is kedvet kaptak rá, és igyekeztek bekerülni a járadékszerzők közé.”

Néhány idézet az akkori kutatás során megkérdezett piaci szereplőktől, jól érzékelteti ezt a helyzetet.

«[A KÁT-rendszer] jó lehetőség arra, hogy könnyedén iszonyatos pénzeket keressél. Azt mondd valamilyen erőműre, hogy megújuló energiaforrásból termel, és például vedd át tőlem ezt a bizonyos energiát xy Ft/KW/h-ért. Ennek következtében a kötelező átvételűek aránya 30–35%-ra ment fel. A teljes energiatermelés 20 százaléka megújuló energiaforrásnak van minősítve. Ez szépen viszi felfelé az árakat, és a korrupciónak remek lehetőséget ad, hogy gyakorlatilag bármilyen erőművedet Kötelező Átvételűvé minősítsd.»

«A baj ott kezdődött, hogy megtetszett ez az út és a megszerezhető járadék a nagyoknak is. (...) A nagyobb erőművek aztán folyamatosan estek be. Elsőként az XY Zrt ballagott be a miniszterelnökhöz, aminek hatására miniszteri rendelet született. Így került be az XY X-i és z-i erőműve a KÁT-os körbe. A legnagyobb dobás az 500 MW-os w-i Erőmű bekerülése volt, amelyiknek egyébként francia a tulajdonosa. Passzolod ki a járadékot a német és a francia tulajdonosnak, a fogyasztó pedig nem kap semmit. Támogatod a hőtermelőket, de ők azt soha nem fogják visszajuttatni a fogyasztóknak. Maximum a pártkasszába.»

«Konkrétan a törvénytől a KÁT-szabályozáson kívül nem volt lobbista ráhatás. Szakmai oldalról van pár megkérdőjelezhető döntés, például hogy a szabadpiaci rész kicsi, a közzsféra nagy, és nincs igazi verseny.»¹⁵

Az üzleti körök erősödő járadékvadász aktivitásának tulajdonítható, hogy a KÁT-rendszerbe kerülők körét meghatározó szabályzóváltozások a kapcsolt erőművek aránytalan bekerülését hozták magukkal. Míg 2005-ben ezek részesedése az összes magyar villamosenergia-termelésben 6,6% körüli volt, addig 2008-ra közel 11%-ra nőtt.

A 2011-es törvénymódosítás és szabályozás tehát a fenti helyzetet szüntette meg. Kivette a támogatottak köréből a kapcsolt termelőket, és így az addig

¹⁵ Lásd Tóth et al., 2012b: 159-161.

kedvezményes áron eladott hő árának meg kellett volna emelkednie. Hogy ez ne történhessen meg, vagyis hogy a távhő díja ne emelkedjen, a magyar kormány egy rendelettel befagyasztotta a díjakat¹⁶ és arról intézkedett, hogy ezek az erőművek kedvezményes áron juthassanak gázhoz. A gázt (585 millió köbmétert) a stratégiai gáztározókból kellett kötött áron árulnia a Magyar Villamos Műveknek.¹⁷

A fenti törvénymódosításhoz kapcsolódó 13/2011. (IV. 7.) NFM rendelet többek között azt is szabályozta, hogy a tározókból kivett kedvezményes áru gázt vissza kell a tározókba pótolni, vagyis a tározókat újra fel kell tölteni. Ennek érdekében biztosította az MVM-nek és leányvállalatának, az MVMP Zrt.-nek, illetve az E.ON Földgáz Trade Zrt.-nek a HAG-vezeték (HAG: Hungarian – Austrian Pipeline) használatát kötött, a rendeletben szabályozott tarifával¹⁸.

Tehát, az állam lehetőséget adott az MVMP Zrt.-nek a HAG-vezeték (Hungarian-Austrian Pipeline) szinte kizárólagos használatára. A HAG-vezeték, vagyis az osztrák-magyar határon átmenő gázvezeték kapacitása 2010-re megduplázódott, évi 4,6 milliárd köbmétert lehetett rajta évente áthozni¹⁹. Ebből a kapacitásból a 13/2011(IV.7) rendelet és annak évenkénti meghosszabbításai²⁰ (2012-ben, 2013-ban és 2014-ben is) a már említett két szereplőnek évi 2,9 milliárd köbméter gáz behozatalát engedélyezte, kizárva a potenciális versenytársakat. Az Európai Unió 2015 márciusában kötelezettségszegési eljárást indított Magyarország ellen²¹, többek közt a HAG-vezeték használatának szabályozása miatt. A magyar kormány ennek eredményeképpen 2015-ben hatályon kívül helyezi az említett rendeleteket.

Az MVMP azonban a frissen szerzett üzleti lehetőségével nem élt, hanem 2011 és 2014 között olyan szerződéseket kötött a METI-vel (MET International AG), és a MOL Energiakereskedő Zrt.-vel (2013-tól MET Magyarország Zrt.-nek

¹⁶ Lásd 54/2011. (IV. 7.) Korm. és 12/2011. (IV. 7.) NFM)

¹⁷ Lásd 13/2011. (IV. 7.) NFM Magyar Közlöny 2011.37. száma, 2011. április 7., oldalszámok: 10081, 10108, 10120. <http://bit.ly/1S2CCJi>

¹⁸ Egyik interjúalanyunk (A3) a történetet az alábbiak szerint foglalta össze: „*Hogyan alakul, hogy a MET- csoport szerződéseket köt a privilegizált helyzetbe kerülő MVMP-vel 2011-ben?* - A dolog a rezsicsökkentéssel kezdődött, olcsó gázt akart a kormány nyújtani a távhő szolgáltatóknak. Ezért az állam az MVM-et bízta meg azzal, hogy a stratégiai gáztározókból adjon el kötött áron gázt. Az MVM-et akkor már Simicska és Nyerges emberei vezetik, ahogy a meghatalmazott miniszter is Simicska embere. Ezt a gázt pótolandó kapja meg az E.ON és az MVM a HAG-vezeték 2/3-nak használatát. De kormányrendelet az árat is előírta. Itt lépett be a MET-csoport, eladta az olcsó gázt az MVMP-nek, kifizette a vezetékhasználati díjat és a gáz jelentős részét visszavásárolta és szabadon értékesíthette. Úgy tudom, hogy jobb volt a METI és a MET Magyarország ajánlata, mint az E.ON-é. De csak ezzel a két céggel tárgyalt az MVMP.”

¹⁹ Jelentés az energiapiacokról 2011. III. szám; Energiapiaci elemzések- Baumgarten-saga,

kiadó: A Regionális Energiagazdasági Kutatóközpont (REKK), Lásd: <http://bit.ly/24Ma3aq>

²⁰ 2012-ben a rendelet száma: 17/2012. (IV. 13.) NFM; 2013-ben: 11/2013. (III. 27.) NFM; 2014-ben: 23(IV.25) NFM.

²¹ Lásd <http://bit.ly/2aFyQJB> és a Bruxinfo híradását <http://bit.ly/1sCs92R> . A hivatalos felszólító levél címe „Compliance with the provisions of the Third Energy Package in Hungary” (February 26 2015, no: 20142271). Az eljárás státusát lásd: <http://bit.ly/29UYM6R>

hívják, ezért a későbbiekben mi is így említjük), hogy a haszon jelentős része a MET csoportnál keletkezett. Vagyis az állami szabályozás által teremtett monopolhelyzetből adódó haszon jelentős része a MET csoporthoz került. Ezt a mechanizmust az 1.2 pontban írjuk le. 2014 nyarától az MVM tulajdonába került az E.On gázkereskedelemmel foglalkozó cége (E.On Földgáz Trade Zrt). Arról nincs információnk, hogy ez az MVM tulajdonába került cég később kötött-e, és ha igen, milyen feltételekkel szerződést a MET-csoporttal. Miután az E.On-nak profi gázkereskedő csapata volt, nagy valószínűséggel, ha szerződtek, akkor az új szerződés már a MET számára a korábbiaknál lényegesen rosszabb kondíciók mellett történt.

Fontos mozzanat ebben a történetben, hogy miközben az MVM és az MVMP tisztán állami tulajdonú cég, addig a MET Magyarország (és így a 100%-os tulajdonában lévő METI is) a MOL, valamint magyar és orosz magánszemélyek tulajdonában, azaz döntően magántulajdonosok kezében lévő cég volt ekkor. A pontos adatokat, illetve, hogy a cégeket gazdaságilag hogyan befolyásolta a szabályozás-változás, az 1.3 pontnál elemezzük.

Egy piacokonform megoldás esetén a vezeték használati díját piaci verseny alakítja ki²², ahogy ez az Európai Unió ajánlásaiban is szerepel. Ezzel szemben, miután a 2011-es rendeletekben²³ meghatározott mennyiségek lényegében lekötötték a vezeték kapacitásának közel kétharmadát, 2,9 milliárd köbmétert, a szűk keresztmetszet (a vezeték) használatához kapcsolódó piaci verseny minimális mértékűre szűkült. Pontosabban, az előző évek kötelezettségei és a szabályozás miatt a vezeték kapacitásának csupán 4%-át lehetett megversenyeztetni. A Regionális Energiakutató Központ (REKK) tanulmánya²⁴ ezt a helyzetet így írja le:

„Ennek a módosításnak köszönhetően, az osztrák belépési ponton a múltban hosszú távra lekötött kapacitások és az imént tárgyalt NFM rendeletek kapacitáselosztása után fennmaradt egy kis rész, a teljes kapacitás 4%-a, 16,9 millió MJ/nap (490 ezer m³/nap), amelyet a rendszerirányító végül aukción értékesíthetett. A baumgarteni²⁵ éves kapacitáselosztást lezáró momentum így tehát egy versenyzői aukció lett. A május 13-án megtartott ajánlati áras árverésen nyolcszoros túljegyzés mellett a még kapacitást elnyerő legolcsóbb ajánlat a szabályozott (az E.ON és az MVM által fizetendő) tarifa 4,5-szerese volt. Bár az ajánlatok nem publikusak, értesüléseink szerint körülbelül a szabályozott tarifa 6-

²² Ez a megoldás nem példa nélküli, mivel 2010/11-ben volt aukció a HAG vezeték kapacitásának használatára.

²³ (54/2011. (IV. 7.) Korm. és 12/2011. (IV. 7.) NFM) 13/2011. (IV. 7.) NFM Magyar Közlöny 2011.37. száma, 2011. április 7., oldalszámok: 10081, 10108, 10120. <http://kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk11037.pdf>

²⁴ Jelentés az energiapiacokról 2011. III. szám; Energiapiaci elemzések- Baumgarten-saga, kiadó: A Regionális Energiagazdasági Kutatóközpont (REKK), Lásd: <http://bit.ly/24Ma3aq>.

²⁵ Baumgarten (magyarul Sopronkertés), osztrák település a magyar-osztrák határon (lásd <http://bit.ly/25Tu1pz>), ahol a gázvezeték átlép magyar területre. Lásd: <http://bit.ly/28xGldZ>.

szorosát fizetik meg átlagosan az aukción nyertesek, ami – amennyiben teljesen kihasználják a kapacitást – ~13,8 Ft/ m³ kapacitásjog árat jelent. Ez egyben azt is jelzi, hogy a kereskedők májusban a 2011/2012-es gázévre körülbelül ekkora árkülönbséget becsültek az osztrák és a magyar piac között. Az aukció tehát sikeres volt, nyugati forráshoz juthattak objektív verseny alapján egyes kereskedők, és a szállító vezetéktulajdonos FGSZ is minimum 1,2 milliárd Ft többletbevételt realizálhatott, amely tarifacsökkentés révén később visszajuthat a fogyasztókhhoz.”²⁶

1.2. A szereplők és a mechanizmus

Az E.ON az NFM rendelettel neki juttatott részével maga élt (lásd 1. táblázatot), míg az MVMP a HAG-vezetéken behozni kívánt gázt a METI-től (MET International AG) ²⁷ vásárolta meg, amely utóbbi nem más, mint a MET Magyarország Zrt. által 2010-ben alapított svájci székhelyű cég.

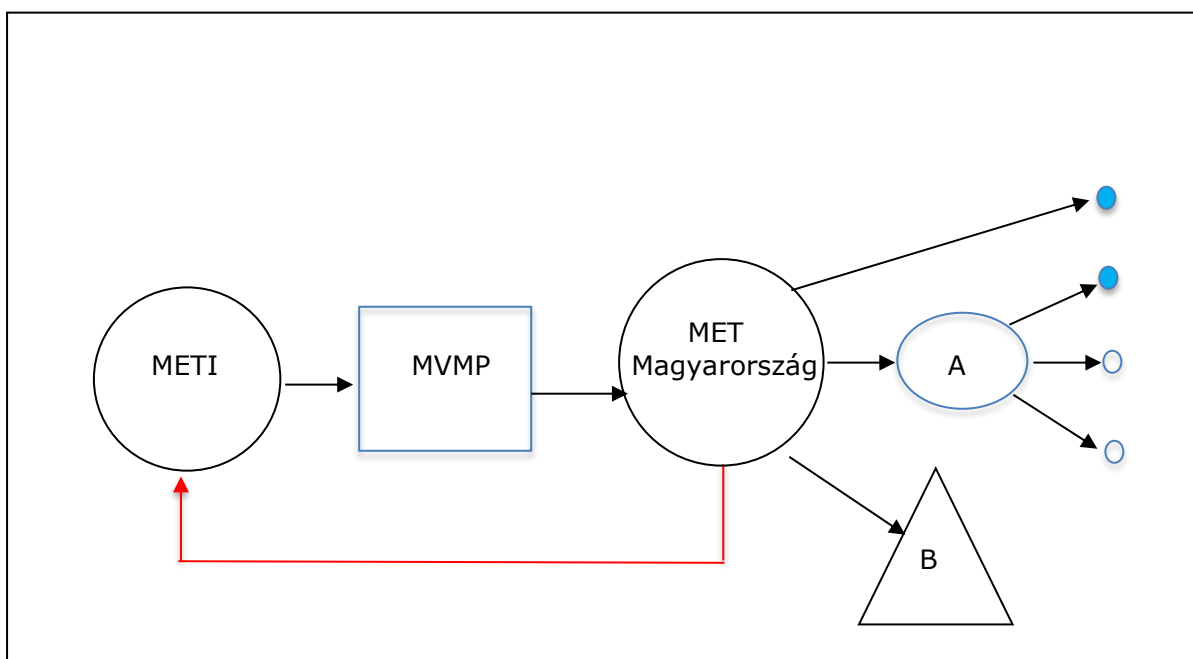
A tranzakciók láncolata a következőképpen írható le: az osztrák határon az MVMP átvette a gázt a METI-től, és az államtól rendeleti úton kapott jogosultságával áthozta a HAG gázvezetéken, majd a magyar oldalon az MVMP ugyanannyiért, amennyiért megvette a METI-től a földgázt, eladta a MET Magyarországnak²⁸. A MET ezek után pedig szabadon rendelkezett az így visszavásárolt gázzal, bárhol értékesíthette (lásd az 1.2.1. ábrát). Vagyis, lényegében, a MET vállalat csoport használta verseny nélkül a HAG vezetéket.

²⁶ Jelentés az energiapiacokról 2011. III. szám; Energiapiaci elemzések- Baumgarten-saga, kiadó: A Regionális Energiagazdasági Kutatóközpont (REKK), 11. oldal, Lásd: <http://bit.ly/24Ma3aq>

²⁷ A cég neve svájci cégbíróság hivatalos dokumentuma alapján: <http://bit.ly/21istPr>

²⁸ Ezt a két cég között kötött, úgynevezett tükörszerződések biztosították.

1.2.1. Ábra: A gázüzlet szereplői és tranzakciói

Magyarázat: A: kereskedők
B: erőművek
●: végső fogyasztók - vállalatok
○: végső fogyasztók - lakosság
→: a gáz eladásának iránya
→: tulajdonosi kapcsolat

2011-12-ben 585 millió köbmétert kellett volna a tározókba visszapótolni, a rendelet ellenben ezt jelentősen meghaladó, 2,9 milliárd köbméter behozatalát engedélyezte. Egyébként az 585 millió köbméter sorsa sem a tervek szerint alakult. Körülbelül a felét tudják csak eljuttatni az érintettekhez, vagyis akiknél veszteség termelődött volna a támogatás megszűnése miatt, a másik felét kereskedőknek hirdetik meg, és valahogy úgy alakul, hogy itt megint a MET Magyarország a vevő, vagyis a nyertes.

"Némethné [CRCB: a felelős miniszter] 2013 szeptemberi válaszában többek között az olvasható, hogy az 585 millió köbméter gázból 270,6 millió köbmétert csak közvetetten tudták a kedvezményezettekhez juttatni. Magyarul a készlet fele kereskedőkhöz került... Az már egy 2014 februári miniszteri válaszából derült ki, hogy ez a kereskedő a MET volt. Mindezt a kormány teljesen helyénvalónak találta, hiszen a tartalékgázt a miniszteri rendelet szerint az MVMP-nek ki kellett vennie, és ha nem talált vevőt, akkor logikusnak találták, hogy pályázaton értékesítsék a maradékot,

*előírva, hogy a kereskedő adja el a KÁT-áldozatoknak a gázt."*²⁹

Összegezve: az állam négy gázéven át verseny nélkül engedte át két szereplőnek a HAG-vezeték közel kétharmadának a használatát, amelyből az egyik rögtön átadta ezt a lehetőséget egy piaci szereplőnek (MET-csoport: METI és MET Magyarország, később MET Holding és leányvállalatai), és annak a lehetőségét, hogy az európai piacon olcsóbban beszerezett gázt Magyarországon, vagy máshol, magasabb áron értékesítse.

A HAG-vezetéken áthozott pontos mennyiségeket az 1.2.1. táblázatban mutatjuk meg. Egyrészt 2014. januárban egy ismeretlen szerző nyilvánosságra hozott az interneten számos dokumentumot az MVMP és a MET üzleti kapcsolatáról.³⁰ Másrészt 2014. január 28-án Tóth Bertalan MSZP képviselő az MVMP, az MVM a METI és a MET közötti szerződések megismerésének céljából közérdekű adatigényléssel az MVM-hez és az MVMP-hez fordult, de a cégek 2014. február 5-én megtagadták az adatszolgáltatást. A képviselő később, 2014. március 6-án a Fővárosi Törvényszékhez fordult, és 2014. szeptember 10-én a Fővárosi Törvényszék ítélete, majd 2015. március 5-én a Fővárosi Ítéltábla ítélete másod fokon kötelezte az alperest a kért adatok kiszolgáltatására. Végül 2015. április 3-án az MVMP, MVM részben eleget tett az ítéletnek és adatokat adott át, de az MVMP nem adta ki a gázkereskedelmi szerződéseit. Ez után 2015. május 21-én hosszas levelezést követően az MVMP adatszolgáltatás második körében már kiadta a gázkereskedelmi szerződéseket is.³¹

Az 1.2.1. táblázatot az MVMP és az MVM által kiadott szerződések és a már idézett³²rendeletek alapján az MSZP szakértői készítették³³.

²⁹ „A legtöbb pénzt most így lehet csinálni Magyarországon”, !!444!!!, 2015. január 14.

<http://bit.ly/1UOsXIO>

³⁰ Lásd: <http://bit.ly/24MqoMe> . Ez a lépés később döntőnek bizonyult az eset feltárása során. Több interjúalanyunk is említette, hogy az ismeretlen szerző által feltett adatok és dokumentumok nagyban segítettek az esetet feldolgozó újságírókat, szakértőket (B1, C1-C3).

³¹ Tóth Bertalan szíves közlése alapján.

³² (54/2011. (IV. 7.) Korm. és 12/2011. (IV. 7.) NFM)

13/2011. (IV. 7.) NFM Magyar Közlöny 2011.37. száma, 2011. április 7., oldalszámok: 10081, 10108, 10120. lásd: <http://bit.ly/1S2CCJi>

³³ „A nagy gázlopás”, MSZP, Lásd: <http://bit.ly/1tsFyey>.

1.2.1. Táblázat: A HAG-vezetéken behozott gáz mennyisége és megoszlása, 2011-2014, millió m³

HAG import kapacitások hasznosítása		2011/2012	2012/2013	2013/2014
Gázév		millió m ³	millió m ³	millió m ³
13/2011. (IV. 7.) NFM rendelet szerint leköthető éves kapacitás a HAG-on	MVM Partner Zrt.	1 462,1	2 193,2	2 193,2
	E.ON Földgáz Trade Zrt.	1 462,1	731,1	731,1
MVMP és a MET között létrejött strukturált kapacitás-hasznosítási ügyletek	MET-csoportnak átadott kapacitás (1)	502,5	802,0	894,6
	MET-csoportnak importált földgáz (2)	813,7	802,0	894,6
MVMP által önállóan hasznosítható kapacitás (3)		146,0	571,6	386,4
MVMP által lekötött kapacitás (1+2+3)		1 462,1	2 175,7	2 175,7

Forrás: „A nagy gázlopás”, mszp.hu, http://mszp.hu/hir/a_nagy_gazlopas

1.3. Nyereségek és veszteségek 2010-15

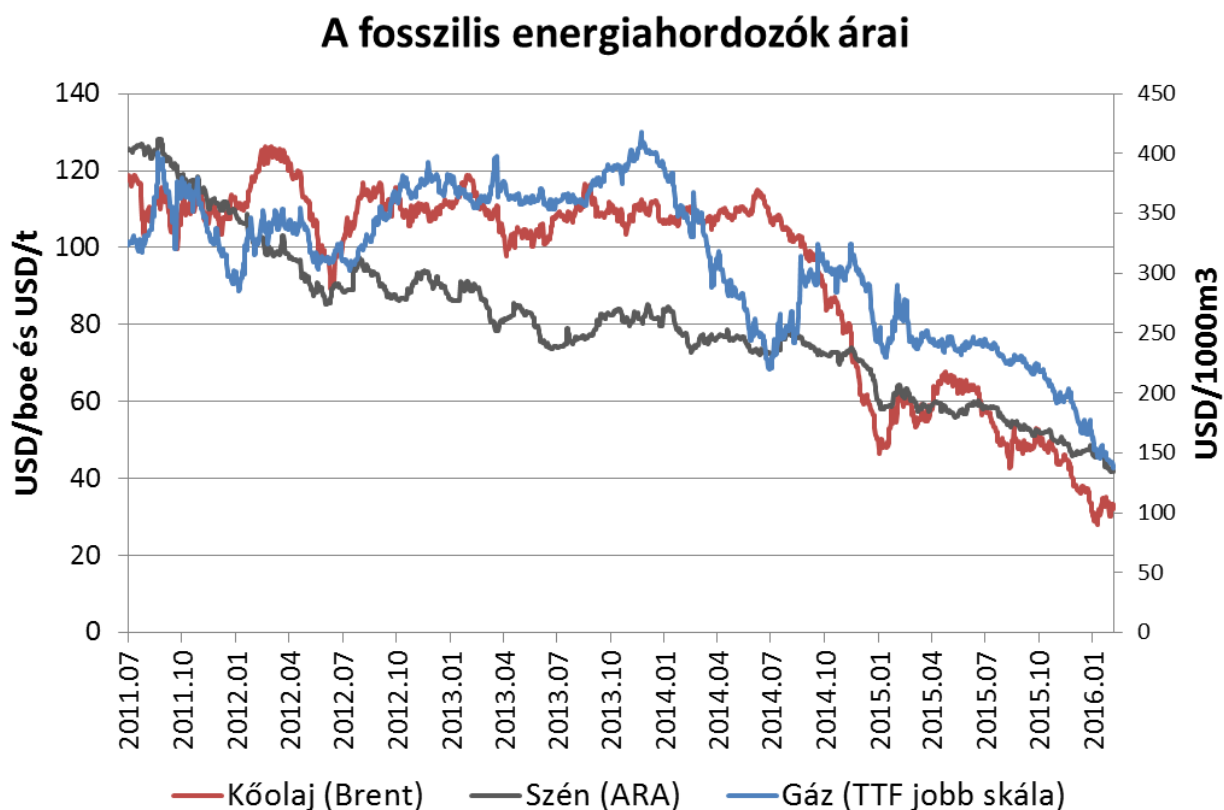
Nem tudjuk pontosan, hogy a MET csoport mennyiért szerezte be a földgázt 2010-2012-ben. Erre vonatkozóan csak az ismeretlen szerző által számított adatok állnak rendelkezésünkre. A szerző közölt egy adatsort az általa írt összefoglaló 2. oldalán, amelyben összehasonlítja a holland tőzsdei árakat az orosz-magyar hosszú távú szerződés áraival.³⁴

Az origo.hu "Az átlagosnál drágábban vesszük az orosz gázt" című cikke a Világgazdaság összeállítását ismerteti, amely szerint az orosz Interfax hírügynökség adatai alapján Magyarország 2010-ben 350 dollár/ezer köbméter, 2011-ben 383 dollár/ezer köbméter, és 2012-ben 416 dollár/ezer köbméter áron vásárolt földgázt. Az origo.hu cikke megállapítja, hogy "A 416 dolláros árszint jelentős növekedést mutat az előző évekhez képest: 2011-ben 383, 2010-ben pedig csak 350 dollárba került Magyarországnak ezer köbméter orosz gáz."-írták.³⁵

³⁴ Lásd: <http://bit.ly/1S2P4Je> Ezt az adatot használja az MSZP a saját becslésében és erre támaszkodik az index.hu cikke is.

³⁵ Lásd: <http://bit.ly/28J7kbC> és <http://bit.ly/235SyCL>

1.3.1. ábra: Világpiaci fosszilis energiahordozó árak 2011-2016

Forrás: Guruló Hordó (<http://bit.ly/1XT5mNI>), Bloomberg TTF: holland tőzsdei gázár

A Guruló Hordó blog a Bloomberg grafikonját publikálta „Gázárak szabadesésben” című írásában³⁶, amelyben a gázárak világpiaci mozgásával foglalkozott. Az általa közölt ábrából (1.3.1. ábra) jól látható, hogy a gáz világpiaci ára 2012-ben 300-350 dollár között mozgott.

A vizsgált időszakban (2011-2015) a magyar piacon beszerezhető orosz gáz ára mindig magasabb volt a holland tőzsdei árnál. A MET-csoport (METI és MET Magyarország, később MET Holding) a világpiacon szerezte be a gázt, áthozta a HAG vezetéken (mert az állami tulajdonú MVM lényegében átadta neki ezt a jogot) és szabadon értékesíthette. Arról nincs információnk, hogy Magyarországon (vagy más országban) mennyiért árulta a MET Magyarország a világpiacon beszerezett gázt. A cég eredménybeszámolója alapján csak áttételesen van bizonyíték arra, hogy a MET csoport jelentős hasznot szerzett az üzleten. Ugyanakkor a 2013-14-15-ös adatok csak részlegesek, mert a Svájcban bejegyzett MET Holding pénzügyi eredményéről nincsenek hivatalos adataink. A

³⁶ <http://bit.ly/1XT5mNI>

MET Magyarország vezetőjének 2014-es nyilatkozata szerint a holding éves árbevétele 1.240 milliárd forint volt, amiből 310 milliárd forint képződött Magyarországon. Ez a szám majdnem a duplája a MET Magyarország eredmény kimutatásában szereplő nettó árbevételnek.

A MET Holding honlapján elérhető videó alapján (lásd <http://bit.ly/2bbp0yI> 2:00 percnél) a cégcsoport konszolidált árbevétele 2014-ben 1.235 milliárd forintra, 2013-ban 881,9 milliárd forintra volt tehető. Ebből 2014-ben 310 milliárd volt a magyar piachoz kapcsolódó árbevétel (25,1%). Ha ezt az arányt adottnak vesszük, akkor 2013-ban a MET Holding 881,9 milliárd forintos árbevételéből 221,3 milliárd forint kötődhetett a magyar piachoz. A MET Magyarország eredménykimutatásai szerint 2013-ban a cég 232,5 milliárd forintos, 2014-ben pedig 158 milliárd forintos árbevételt ért el.

Vagyis, egészen biztos, hogy 2013-ban és 2014-ben a magyarországi ügyletekből származó haszon nagy része már nem a MET Magyarországnál, hanem a MET Holding más cégeinél keletkezett³⁷. Teljesen félrevezető tehát a kormány-MVMP-MET ügyletből származó, a MET-nél lecsapódó hasznokat csak a MET Magyarország Zrt eredménykimutatásai alapján (lásd 1.3.1.1. Táblázatot) megbecsülni³⁸. A kormány-MVMP-MET ügyletből származó, a társaság egészére számított, konszolidált adózott eredmény mindkét évben jóval meg kellett, hogy haladja az 5 milliárd forintot.

A nemzetközi adatok alapján látható, hogy 2013 negyedik negyedévében csökkent az orosz gáz ára, míg a világpiaci árak nőttek – így a közöttük lévő árrés csökkent. A REKK „Jelentés az energiapiacról” elemzésének 2014/3 számában található „Energiapiaci folyamatok”³⁹ című elemzés 16. ábráján jól látszik (lásd 1.3.2. ábrát), hogy míg 2013 második és harmadik negyedévében a holland tőzsdei gázár (világos szürke vonal) 35-40 Ft/köbméterrel olcsóbb, mint az olajindexált orosz export gáz ára (piros vonal), addig 2013 negyedik negyedéve és 2014 első negyedéve közt a különbség jelentősen lecsökken. 2014 második negyedévében az olló újra kinyílik, de már csak 20 forint/ köbméter az eltérés. Ez némi magyarázattal szolgál a következő fejezetben leírtakra.

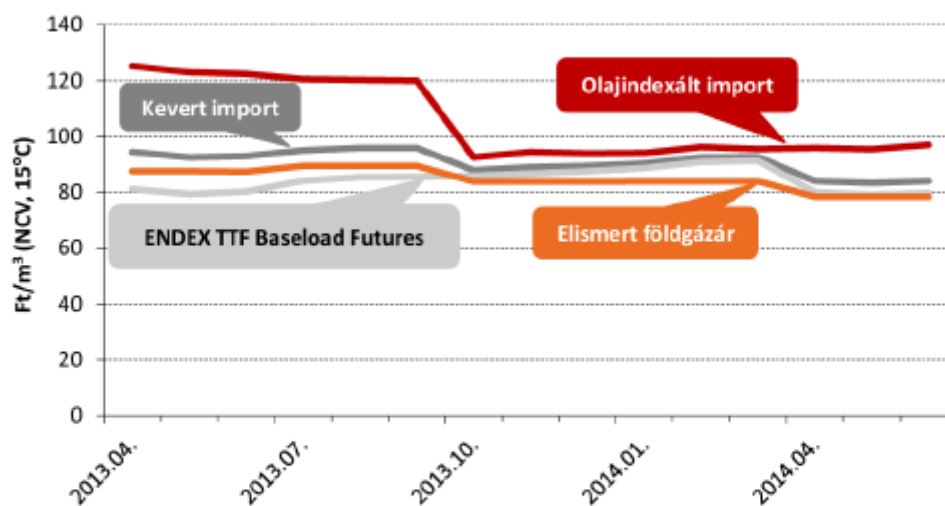
³⁷ A cégcsoport cégei közötti transzferárakról, illetve a költségek megoszlásáról nincs információnk. Feltesszük, hogy az egyes cégeknél az árbevétel nyereségtartalma nem tért el nagyságrendekkel egymástól.

³⁸ Lásd például Magyarul Balóval című RTL műsort (<http://bit.ly/2aQxvhD> , 16:55 percnél).

³⁹ Lásd <http://bit.ly/1ZMeh0H>

1.3.2. ábra: Az egyetemes szolgáltatók elismert földgázára és a gázárképlet egyes tényezőinek alakulása 2013. április – 2014. július között

16. ábra Egyetemes szolgáltatók ellsmert földgázára és a gázárképlet egyes tényezőinek alakulása 2013. áprillis – 2014. június között

Forrás: REKK számítás EIA és ENDEX adatok alapján

Megjegyzés: Az „elismert földgázár” a MEKH által számított, negyedévenként meghatározott egyetemes szolgáltatáshoz kapcsolódó elismert fajlagos földgázár REKK általi becslése a rendeletileg szabályozott gázárképlet, valamint a rendeletileg előírt euró- és dollárárfolyamok alapján, publikus információk felhasználásával. A becslés nem veszi figyelembe a gázárképletben szereplő tárolói gáz hatását az elismert árra. A „kevert importot” hasonló becslés alapján számítjuk, de ebben az esetben a rendeletileg előírt helyett piaci devizaárfolyamokat veszünk figyelembe.

Forrás: REKK (2014) 10. oldal

1.3.1. MET Magyarország és a METI nyeresége

A MET Magyarország 2010-2015 közötti árbevételének, nyereségének és kifizetett osztalékának adatait a magyar Igazságügyi Minisztérium hivatalos nyilvántartása mutatja.⁴⁰ A közzétett adatok azt jelzik, hogy a MET Magyarország (MOL Energiakereskedő Zrt.) és a tulajdonában lévő METI nagy nyereségre tett szert az állam által neki biztosított üzleti lehetőséggel 2010-2012 között⁴¹. A MET Magyarországnak már 2011-ben is nőtt az értékesítésből származó nettó árbevétele, de a nyeresége még nem emelkedett. Ezt követően 2012-ben az értékesítés nettó árbevétele jelentősen (28%-kal) nőtt. A cég adózott eredménye 2010-hez képest megháromszorozódott, az üzemi eredmény 2011-hez képest 82%-kal nőtt. Az eredmény 2012-es növekedésének másik forrása a pénzügyi tevékenységek bevételeinek 140%-os növekedése volt. E mögött feltehetőleg a METI által a MET számára kifizetett mintegy 40 milliárd forintos (177,085 millió USD) osztalék kifizetése áll. A MET 2012-ben mintegy 55 milliárd forint osztalékot fizetett ki a tulajdonosoknak (MOL Nyrt 40%, RP Explorer 40%, Lakatos Benjámint két cégen keresztül, összesen 20%)⁴², amelynek forrása a 2012. évi majdnem 50 milliárd forintos adózott eredmény és a MET Magyarország mintegy 5 milliárd forintos eredménytartaléka volt (lásd a 1.3.1.1. táblázatot).

⁴⁰ Lásd <http://e-beszamolo.im.gov.hu/>

⁴¹ A megfigyelt hat év alatt a cég eredmény kimutatását és mérlegét három pénznemben tartották nyilván: 2010-11-ben még forintban, aztán 2012-13-ban USA dollárban, és végül 2014-15-ben euróban. Eközben a mérlegekben és eredmény kimutatásokban 2012-ben és 2013-ban messze a hivatalos MNB árfolyam feletti, 240,67 USD/HUF árfolyammal számoltak. Ez a megoldás elfogadott és nem ritkán alkalmazott egy olyan cégnél, amelynek árbevételén belül jelentős a különböző relációjú (dollár és euro) export súlya. Ezt alátámasztotta az általunk megkérdezett könyvvizsgáló interjúalanyunk (D1) véleménye is.

⁴² Tévesek azok az újságcikkek, amelyek azt sugallták, hogy az 55 milliárd forintos osztalékot megkapók közé kell számítani a csak később tulajdont szerző magyar magánszemélyeket (Nagy Györgyöt, és Garancsi Istvánt).

1.3.1.1. Táblázat: A MET Magyarország Zrt. fontosabb gazdasági adatai 2010-2015 között

		2010 ⁽¹⁾	2011 ⁽¹⁾	2012 ⁽²⁾	2013 ⁽²⁾	2014 ⁽³⁾	2015 ⁽³⁾
I.	Értékesítés nettó árbevétele	212,295	233,350	1240,848 (279,650)	1039,281 (232,487)	512,012 (158,038)	602,378 (186,677)
13.	Kapott (járó) osztalék, részesedés	0,000	7,529	177,085 (39,910)	0,000	0,000	0,000
F.	Adózott eredmény	15,446	12,951	221,676 (49,959)	19,620 (4,389)	1,150 (0,355)	1,697 (0,526)
22.	Eredménytartalék igénybevétele osztalékra, részesedésre	0,000	0,000	23,179 (5,224)	0,000	1,980 (0,611)	6,000 (1,859)
23.	Jóváhagyott osztalék, részesedés	11,600	11,223	244,855 (55,183)	8,627 (1,930)	3,130 (0,966)	7,697 (2,385)
G.	Mérleg szerinti eredmény	3,846	1,728	0,000	10,993 (2,459)	0,000	0,000
D.	Saját tőke	7,065	8,202	10,269 (2,314)	26,255 (5,873)	17,487 (5,398)	8,586 (2,661)
IV.	Eredménytartalék	2,447	3,854	0,000	0,000	6,000 (1,852)	0,000
I.	Jegyzett tőke	0,050	2,500	10,388	10,388	7,545	7,545

Magyarázat 1) Mrd HUF

2) millió USD

3) millió EUR

zöld számok: milliárd forintba átszámított értékek éves átlagos árfolyamok alapján, 2012: 225,37 USD/HUF; 2013: 223,70 USD/HUF; 2014: 308,66 EUR/HUF; 2015: 309,90 EUR/HUF, forrás: <http://bit.ly/28MSDbV>

Forrás: <http://e-beszamolo.im.gov.hu/>

A MET közgyűlési határozata a 2012. évi osztalékfizetéssel kapcsolatban az alábbiakat tartalmazza:

"10/2013 III. 12. számú határozat:

(igen: 2500 szavazat (100 %), nem: 0 szavazat, tartózkodás: 0)

*A Közgyűlés – egyhangúlag, tartózkodás és ellenszavazat nélkül – elfogadja az Igazgatóság osztalék kifizetésére vonatkozó javaslatát a 2012. december 31-i mérleg alapján - a tárgyévi adózott eredményből, illetve a szabad eredménytartalékkal kiegészített tárgyévi adózott eredményből-összesen 244.855.328,- USD összegben és elrendeli annak legkésőbb 2013.június 30. napjáig két részletben történő kifizetését. A Közgyűlés továbbá felhatalmazza a Társaság Vezérigazgatóját és Pénzügyi Igazgatóját, hogy a részvényesekkel egyetértésben, a Közgyűlés jelen 10/2013 III. 12. számú határozata alapján döntsön az osztalék két részlete pontos összegéről és kifizetésük pontos időpontjáról. A Közgyűlés továbbá – egyhangúlag, tartózkodás és ellenszavazat nélkül – akként határoz, hogy a tárgyévi mérleg szerinti eredmény összege a fizetendő osztalék után 0 USD, melyre tekintettel az eredménytartalékba eredmény nem kerül áthelyezésre."*⁴³

A MOL Energiakereskedő Zrt.-nek ekkor a MOL NyRt. 40%-os tulajdonosa, ahogy az orosz partner cég RP Explorer is a cég 40%-át birtokolja. Mindenesetre 22-22 milliárd forint osztalékot utalnak a hivatalos közgyűlési jegyzőkönyv⁴⁴ szerint a tulajdonosok számlájára a 2012-es pénzügyi év után 2013-ban. Lakatos Benjámin így, aki két cégen keresztül tulajdonos (RP Explorer és MET ManCo), 11 milliárd forintot kap.

2013-ban és 2014-ben látványosan csökkent a MET Magyarország eredménye. Ennek több oka is lehet. Az egyik ezek közül, ahogy láthattuk, az, hogy a beszerzési és az eladási ár közti árrés csökken. De ennek a csökkenésnek gyaníthatóan belső elszámolási oka is lehet:

„Szabó Gergely, a MET Magyarország Zrt. vezérigazgatója egy interjúban leszögezte: az 55 milliárd forintos osztalék nem egyetlen esztendő, hanem az addig felhalmozott évek nyeresége volt [CRCB: az 50 milliárd forint nyereségből 10 milliárd a MET-nél és 2012 év során keletkezett, 40 milliárd pedig a METI-nél]. Ez technikai osztalékfizetés volt: nem került a tulajdonosok bankszámláira, hanem arra fordították, hogy felépítsék a MET svájci központját. [CRCB: a közgyűlési jegyzőkönyv szerint a fenti összeget

⁴³ Jegyzőkönyv / Minutes- Kivonat / Extract a MOL Energiakereskedő Zrt. 2013. március 12. napján megtartott közgyűléséről. Lásd: <http://e-beszamolo.im.gov.hu/>

⁴⁴ Lásd uo.

kifizették a tulajdonosoknak^{45]} Utóbbira azért volt szükség, mert európai szintű regionális céggé kívántak válni, és 2013 júliusa után az áram-, valamint a kőolajpiac felé is nyitottak. Itthon is terjeszkednek: megvették a Dunamenti Erőművet, és átveszik a GDF Suez villamosenergia-üzletét, valamint szabadpiaci földgázportfóliójának egy részét – ez utóbbi ügylet versenyhatósági engedélyeztetése még folyamatban van. A tavalyi [CRCB: vagyis 2014 évi] négymilliárd eurós csoportszintű árbevétel [CRCB: vagyis több mint 1.240 milliárd Ft] kevesebb, mint negyede jött Magyarországról [CRCB: 310 milliárd Ft], és mindössze hét százaléka az MVM-csoporttal kötött szerződésekből [CRCB: $1.240 \text{ milliárd} \times 0,07 = 86,8 \text{ milliárd Ft}$] – érvelnek. A profit még ennél is kisebb részt tesz ki, és 2013/2014-ben már nagyot buktak az MVM-üzleten, ami a piac és a kérdéses konstrukció kockázatosságát mutatja.”⁴⁶

Az interjú alapján tehát az MVM-mel kötött üzletből 2014-ben 86,8 milliárd forint árbevétele származott a MET Magyarország Zrt-nek. A fenti nyilatkozat arra mutat, hogy a MET Holding (2012. december) megalakulásával a belső elszámolások miatt is változhatott a nyereség mértéke, így aztán a minket érdeklő üzleti tranzakcióhoz kapcsolódó nyereségről 2013-14-ben nem lehet valós képet alkotni.

A vezérigazgató technikai osztaléknak nevezi az 55 milliárd forintot, amelyről a közgyűlés úgy határozott, hogy ki kell fizetni. Persze nem kizárt, hogy a 2012-ben megalakult MET Holdingba fektették, azt tőkésítették fel vele. A Holdingnak ugyanekkor része lesz a már előtte létrehozott osztrák, román és szlovén vállalat is⁴⁷. A Holding Magyarországon az árampiacba is beszáll. A befektetési folyamatról nincs pontos adat, mert a Holding svájci alapítású, de a 2016 májusára kialakult vállalat struktúráról a saját honlapjukon található ábra világos képet ad. (Lásd az M1 és M2 mellékleteket)

Az adatok arra mutatnak, hogy a METI is jelentős hasznot ért el a gázpiacon: 2010-2012 között a világpiacon olcsón megvett gázt tudta drágábban továbbadni az MVMP-nek. A másik oldalon pedig a MET Magyarország is tudott nyerni az üzleten, amikor a közvetve az általa tulajdonolt METI-től vásárolt gázt továbbadta a magyarországi kereskedőknek és fogyasztóknak. Az érdekes itt az, hogy a tisztán állami tulajdonban lévő MVMP volt a „vesztes”, és a magyar állam, valamint közvetlenül és közvetve magánbefektetők által tulajdonolt cégek (METI és MET) kerültek a „nyertes oldalra”. A kérdés ezek után csak az, hogy milyen indokok magyarázzák a magyar állam magatartását: azt, hogy olyan szabályozást alakít ki, amelynek haszonélvezői részben orosz (magán) tulajdonosok, részben pedig közvetlenül vagy közvetve magyar

⁴⁵ Lásd uo.

⁴⁶ „A nagy gázbiznisz”, Heti Válasz, lásd <http://bit.ly/1YnWcHB>

⁴⁷ Lásd <http://bit.ly/1YmWPRq>

magánszemélyek, illetve erős menedzsmenti befolyással bíró tőzsdei cég (MOL Nyrt). Ebből a szempontból különleges évnak számít 2012, amikor a magyar és orosz tulajdonosok a korábbi és későbbi évek adataival összehasonlítva páratlanul magas osztalék kifizetéséről döntenek. A háttérben lehet a MET Holding, egy regionális gázkereskedő cég felépítésére vonatkozó döntés, de más megfontolás is. A MET Magyarország saját tőkéje jelentősen csökkent a 2010-2015 közötti időszak alatt: a kezdeti 7-8 milliárd forintról az időszak végére 2,6 milliárd forintra. Abban az esetben, ha a MET, mint cég funkciója csak technikai, akkor a tulajdonosokat ez nem kell, hogy zavarja. Ha nem ez a helyzet, akkor a tőke lassú elvesztése mindenképpen figyelmeztető jel.

1.3.2. A MOL Nyrt.

A vizsgált időszakban, 2011-15 között a MOL egy másik cége, a vezetéktulajdonos FGSZ (Földgázszállító Zrt.) komoly bevételről esett el, hiszen csak $\frac{1}{3}$ részben versenyeztethette meg a piaci szereplőket a HAG - vezetékhasználatáért. A REKK már idézett írása szerint a vezetékhkapacitásának 4%-áért több mint 1 milliárdos bevételre tett szert a vezetéket kezelő, vezetéktulajdonos FGSZ MOL leányvállalat, csupán egy év alatt, 2011-ben. Nyilvánvaló, hogy ha a cég az állam által lefoglalt 63-64%-os kapacitást is megversenyeztethette volna, akkor 2011-ben többszörösére nőhetett volna a cég árbevétele. Ezért a MET Magyarország és az FGSZ adatai alapján a MOL-t nem tekinthetjük az MVMP-MET üzlet közvetlen nyertesének. Miután azonban a 2013 második felétől a MOL a 2012 végén megalakult MET Holdingban is 40 %-os tulajdonhányaddal rendelkezik, és ez utóbbi pénzügyi eredményei nem ismertek, valószínűleg nem eldönthető, hogy a MOL a nyertese vagy a vesztese lett-e a MET történetnek.

A MOL mérlegbeszámolója semmilyen támpontot nem adnak e kérdés eldöntésére, mert összevontan kezelik a cégcsoport kisebbségi tulajdonú leányvállalatainak az eredményeit⁴⁸. Nem kizárt, hogy azért is váltak meg a MET Magyarország Zrt. többségi tulajdonától – ahogy (A1) a MOL-t jól ismerő interjúalanyunk elmondta –, hogy csak a konszolidált mérlegben jelenjen meg a MET Magyarország eredménye összevontan a többi leányvállalat adatával.

⁴⁸Lásd: <http://e-beszamolo.im.gov.hu/>

1.3.4. Az MVM, MVMP

A magyar kormány hivatalos digitális adatbázisában (<http://e-beszamolo.im.gov.hu/>) az MVM leányvállalatának, az MVMP-nek az adatai a társaság egészére vonatkoznak, a társaság különböző üzletágainak bevételeit, kiadásait, eredményeit külön nem mutatják. A beszámolók adatai szerint 2011-ben, és 2012-ben jelentősen nőtt a cégnél az értékesítést nettó árbevétele (lásd az 1.3.4.1. táblázatot): 2011-ben 134 mrd Ft, 2012-ben pedig 416 mrd Ft. Az MVMP adózott eredménye ehhez képest viszonylag elenyésző volt 2011-ben (510 millió) ami 12,7 milliárdra nőtt 2012-ben. E nyereség az időszak egészében osztalékként kerültek kifizetésre, így a cég mérleg szerinti eredménye 0 forint volt 2010-2013 között és 2014-ben a cég 4,7 milliárd forintos veszteséget produkált.

1.3.4.1. Táblázat: Az MVM Partner Energiakereskedelmi Zrt. fontosabb gazdasági adatai 2010-2015 között, Mrd Ft

		2010	2011	2012	2013	2014	2015
I.	Értékesítés nettó árbevétele	69,099	134,152	416,059	609,407	534,424	476,977
13.	Kapott (járó) osztalék, részesedés	0,0	0,0	0,145	0,05	0,3	0,01
F.	Adózott eredmény	0,4989	0,5098	12,667	0,5238	-4,689	0,953
51.	Jóváhagyott osztalék, részesedés	0,4989	0,5098	12,667	0,5238	0,0	0,953
G.	Mérleg szerinti eredmény	0,0	0,0	0,0	0,0	-4,689	0,953
D.	Saját tőke	3,996	3,996	22,099	22,099	17,410	17,410
IV.	Eredménytartalék	1,988	1,988	5,089	5,099	5,099	0,410
I.	Jegyzett tőke	2,0	2,0	17,0	17,0	17,0	17,0

Forrás: <http://e-beszamolo.im.gov.hu/>

Az MVMP egyes üzletágaira vonatkozóan az MVM kiegészítő mellékletei szolgáltatnak adatokkal.⁴⁹ Ezek szerint 2012-ben és 2013-ban a földgáz-kereskedelem bevétele 114 milliárd forint és 144 milliárd forint volt, a társaság ebből adódó adózott eredménye pedig 732 millió forint és 930 millió forint. Később, 2014-ben majd 2015-ben a földgáz kereskedelemről származó árbevétel megnőtt 533 milliárd forintra és 476 milliárd forintra, miközben az adózott eredmény -4,7 és 1 milliárd forint lett (Lásd az 1.3.4.1. táblázatot).

Ez azt is jelenti, hogy 2012-ben, az MET-MVMP üzlet első évében, miközben a földgáz ügyletek adták az MVMP árbevételének $\frac{1}{4}$ -ét, az MVMP nyereségének csak $\frac{1}{12}$ -ed része származott innen. 2013-ban már kissé változott a helyzet: miközben az árbevételből továbbra is $\frac{1}{4}$ -es része volt az MVMP által lebonyolított földgáz kereskedelemnek, addig az ebből az üzletágból származó nyereség már a többi üzletág veszteségeit is kompenzálni tudta, de az adózott eredmény aránya az árbevételhez képest továbbra is elenyésző maradt (0,6%). 2014-ben, miközben közel 4-szeresére nőtt a földgáz kereskedelemről származó árbevétel, 4,7 milliárd forintos veszteség keletkezett ezeken a tranzakciókon (ez az árbevétel arányában 0,9%-ot jelentett). 2015-ben pedig, amikor a magyar kormány hatályok kívül helyezte a HÁG vezeték - járadék vadászatra lehetőséget adó – felhasználására vonatkozó 2011-es rendeleteit, 1 milliárd forintos adózott eredményt ért el ezen az üzletágon az MVMP (ami 0,2%-os árbevétel arányos eredményt jelent).

⁴⁹Lásd: Uo.

1.3.4.1. Táblázat: Az MVMP gázüzletágának főbb gazdasági adatai 2012-2015

Milliárd forint

	2012	2013	2014	2015
Földgáz kereskedelem árbevétele	113,89	144,49	533,39	475,54
Adózott eredmény	0,732	0,931	-4,674	1,021

Forrás: <http://e-beszamolo.im.gov.hu/>; *MVM Társaságcsoport Összevont (Konszolidált) Kiegészítő Melléklet, 2012. év 74. oldal, 2013. év 87. oldal, 2014. év A5. a) melléklet, 2015. év A5. a) melléklet.*

Az MVM 2015. évi összevont (konszolidált) kiegészítő melléklete az MVMP-re vonatkozóan a földgázkereskedelemmel kapcsolatos 2011-2015 közötti történéseket az alábbiak szerint foglalja össze:

"Ezekén túlmenően, a Társaságcsoport stratégiai céljaihoz igazodva, az MVM Partner Zrt. 2011. július 1-jén megkezdte a földgáz-kereskedelmi tevékenységet. Az első gázévet követően a társaság a távhő, és kapcsoltan hőtermelő társaságoknak tett nyílt földgáz-értékesítési ajánlatok mellett jelentős nagykereskedelmi aktivitást folytatott, valamint növelte a fogyasztói értékesítés volumenét is.

*A Társaságcsoport Magyar Földgázkereskedő Zrt.-vel történt bővülése után az MVM Csoporton belüli tevékenység megosztás miatt az MVM Partner Zrt. 2014. július 1-től az ehhez kapcsolódó engedély megtartása mellett jelentős mértékben mérsékelte a földgáz kereskedelmi tevékenységét, illetve 2015. július 1-től már semmilyen árbevételt nem számolt el a tevékenység kapcsán. Az MVM Partner Zrt. tervei szerint 2016. utolsó negyedévéétől ismét részt kíván venni a földgáz versenypiaci fogyasztói értékesítésben."*⁵⁰

A bemutatott adatok alapján az MVMP hasznát joggal tekinthetjük minimálisnak, már amelyik évben egyáltalában volt haszna. Míg a MET Magyarország haszna minden évben pozitív, az MVMP-ről ez nem mondható el. A MET árbevétel arányos adózott eredménye 2012-2013-van 4% és 1,7% volt, 2014-2015-ben pedig 0,2-0,3%. Ugyan a MET Magyarország szerint a 2013/14-es gázévben már a MET sem nyert az üzleten, de jól láthatóan az MVMP sem. Az általunk megkérdezett interjúalany (A1) megerősítette azt az információt, hogy 2014-ben már nem hozott nyereséget a MET-nek az MVMP-vel kötött gázügylet.

⁵⁰ Lásd: MVM Társaságcsoport Összevont (Konszolidált) Kiegészítő Melléklet, 2015. év, 5. oldal

1.4. A MET Holding tulajdonosi szerkezetének változásai

A MET Holding AG., a tulajdonában lévő MET Magyarország Zrt. és jogelődje, a MOL Energiakereskedő Kft. és Zrt. tulajdonosi szerkezetének változásait mutatja az 1.4.1. táblázat.

A MOL eredetileg egy gázkereskedelemmel foglalkozó Kft.-ét hozott létre 2007-ben, majd két év múlva részvénytársasággá alakította és 2009. december 18-án bevett társtulajdonosként egy off-shore adóparadicsomban, Belizén bejegyzett, céget (Normeston Trading Limited⁵¹), amely feltehetően orosz magánszemélyek vagy állami cégek tulajdonában volt⁵².

A Normeston Trading Ltd. két és fél év múlva eladta tulajdonrészét az RP Explorer Liquid Fund-nak.

Ezt követően az RP Explorer Liquid Fund⁵³ és a MOL is eladott 10-10%-ot a tulajdonából egy magyar magánszemélynek, Lakatos Benjáminnak, aki nem volt más, mint a cég vezérigazgatója. Lakatos Benjámin halasztott fizetéssel szerzi meg a 20%-os tulajdonrészt úgy, hogy később, a cégtől 2013 tavaszán osztalékként kapott 11 milliárd forintot használja fel erre.

Lakatos így nyilatkozott a tulajdonszerzéséről:

„ «Az egész társaság üzleti modellje s koncepciója az én fejemből pattant ki, én találtam ki a MET-et. Jókor voltam jó helyen és szerencsém is volt» - mondta most a Figyelőnek Lakatos, aki elárulta azt is, pénz nélkül lett a legnagyobb tulajdonos, halasztott fizetéssel, a későbbi osztalékból fizeti ki a Moltól és az oroszoktól kapott részesedését. ”⁵⁴

2013 második felében a 2012. december 11.-én Svájcban megalakult a MET Holding⁵⁵, amely (fontos, hogy a 2012-es pénzügyi év zárása, a 2012-es mérleg elfogadása után) a MET Magyarország 100%-os tulajdonosává válik. Miután a vétel lényegében egy részvénytársaság és tőkeemelés⁵⁶ történt, a MET Holding tulajdonosai lesznek azok a tulajdonosok, akik annak előtte a MET Magyarország tulajdonosai voltak. Valószínűsíthetően ezzel egy időben, az orosz fél (RP Explorer Liquid Fund) eladja tulajdoni hányadának $\frac{2}{3}$ -át további két magyar magánszemély, Garancsi István és Nagy György tulajdonában lévő offshore cégeknek⁵⁷. Mindenesetre, 2016. júliusban már a MET Magyarország

⁵¹ Lásd: <http://bloom.bg/29zFcbX>

⁵² A cégről az alábbi fontosabb cikkek jelentek meg a magyar sajtóban: <http://bit.ly/2aaWXQr>, <http://bit.ly/29IKjuh> és <http://bit.ly/29IN0fD>.

⁵³ A cég neve 2014 február 14-én WISD Holding Ltd-re változott. Lásd <http://wisdholding.com/>, <http://bit.ly/29Kxvmi> és <http://bit.ly/29RkLg2>.

⁵⁴ U.o.

⁵⁵ Lásd: Zug Kanton cégbíróságának végzése. <http://bit.ly/1YmWPRq>

⁵⁶ U.o.

⁵⁷ Lásd: <http://bit.ly/29FSfeQ> valamint magyarul: <http://bit.ly/29IOJSd>

honlapján is az alábbi végső tulajdonosokat találhatjuk:

Garancsi István	10%
Nagy György	12,665%
Ilya Trubnyikov	12,665%
Lakatos Benjámin	24,665%
MOL Nyrt.	40% ⁵⁸

⁵⁸ Forrás: <https://hugas.met.com/hu/tulajdonosok> valamint <http://bit.ly/29TItov>

1.4.1. Táblázat: A MET Magyarország Zrt., a METI és a MET Holding AG., tulajdonosi szerkezetének változásai

cég neve	időpont	forrás	tulajdonos1, tulajdonhányad	Tulajdonos2, tulajdonhányad	tulajdonos3, tulajdonhányad
MOL Energiakereskedő Kft. Alapítás	2007.07.24	http://bit.ly/1S2P4Je	MOL Nyrt. 100%		
MOL Energiakereskedő Zrt.	2009.10.15	magyar cégbíróság	MOL Nyrt. 100%		
MOL Energiakereskedő Zrt.	2009.12.18	magyar cégbíróság	MOL Nyrt. 50%	Normeston Trading Ltd. 50%	
MOL Energy Trade International (METI)	2010.11.30	svájci cégbíróság	MOL Energiakereskedő Zrt. 100%		
MOL Energiakereskedő Zrt.	2012.07.21	http://bit.ly/1S2P4Je	MOL Nyrt. 50%	RP Explorer Liquid Fund Ltd. 50%	
MET Holding AG alapítás	2012.12.11	svájci cégbíróság			
MOL Energiakereskedő Zrt.	2012.12.21	http://bit.ly/1S2P4Je	MOL Nyrt. 40%	RP Explorer Liquid Fund 50%; és Lakatos Benjámin 10% az RP Exploreren keresztül	MET ManCO AG 10%
MOL Energiakereskedő Zrt	2013.08.30	svájci cégbíróság	MET Holding AG 100%		
MET Holding AG	2013.08.30	svájci cégbíróság, http://bit.ly/1S2P4Je , MET Holding honlap	MOL Nyrt. 40%	RP Explorer Liquid Fund 50%; és Westbay Holding AG 25% az RP Explorer Liquid Fund-on keresztül	MET ManCO AG 10%; Inather Trading 10% az RP Explorer Liquid Fund-on keresztül
MOL Energiakereskedő Zrt névváltozása: MET Magyarország Zrt	2013.09.05	magyar cégbíróság			
MET Magyarország Zrt.	2014.07.07	magyar cégbíróság	MET Holding AG 100%		

Forrás: magyar cégbíróság, svájci cégbíróság, és egy ismeretlen által az interneten nyilvánosságra hozott dokumentumok
<https://www.e-cegjegyzek.hu/>, <http://bit.ly/1YmWPRq>, <http://bit.ly/21istPr>, <http://bit.ly/1S2P4Je>

A nyilvános magyar cégnyilvántartás csak arról számol be, hogy a MET Magyarország Zrt. tulajdonosa a MET Holding AG (2014.07.07.). Ez azt is jelenti, hogy a magyar cégbíróság minderről közel egy évvel később értesül, mint a svájci (2013.08.30).

Később ki fogunk térni arra, hogy az orosz tulajdonos, az RP Explorer Liquid Fund vajon miért válik meg három magyar magánszemély javára tulajdona 75%-ról⁵⁹.

Ahogy a MET Magyarország vezérigazgatójával készített interjúból is kiderült, 2013-ban radikális terjeszkedésnek indul a MET Holding. A cég honlapja ezt a folyamatot nem mutatja be, de a 2016. júniusi szervezeti felépítésük a honlapon megtalálható⁶⁰.

⁵⁹ Több interjúalanyunk (B1, B2) a magyar-orosz politikai kapcsolatok alakulásával, és a Paks2-ről szóló megegyezéssel is összefüggésbe hozta ezeket a lépéseket.

⁶⁰ <https://hugas.met.com/hu/szervezeti-felepites>

1.5. Magyar magánszemélyek a MET tulajdonosai között

1.5.1. Lakatos Benjámin

Lakatos Benjáminról nem sok mindent lehet tudni. 1999-ben újságíróként kezdte a karrierjét, majd a 2001-ben a MOL-hoz került. Egy rövid életrajz érhető el róla, amelyet 2013. december 2-án a „Tamási város díszpolgára” kitüntetéséről tudósító cikk mellett közölt a teol.hu hírportál:

„1976. szeptember 15-én született Pincehelyen. Általános iskolai tanulmányait Tamásiban, középiskolai tanulmányait Esztergomban, a Temesvári Pelbárt Ferences Gimnáziumban végezte. 2001-ben szerzett diplomát a Budapest Közgazdaságtudományi Egyetemen. Egyetemi éve alatt MBA képzés keretében kapott tanulmányi ösztöndíjat az amerikai State University of New York intézményben. 2001-től számos pozíciót töltött be a MOL csoportnál, a 2007-ben alapított MOL Energiakereskedő Kft. ügyvezetője, majd 2009 decembere óta a mára már a közép-európai régió több országában aktív, svájci központú MET Csoport vezérigazgatója, továbbá a Magyar Szénhidrogén Készletező Szövetség Igazgatótanácsának tagja. Jelenleg Svájcban, a Zürich melletti Wollerauban él, 7 éve nős, két gyermek, a 6 éves Noémi és az 1 éves Dávid Levente boldog édesapja.”⁶¹

Egy - a MOL-nál éveken keresztül középvezetői beosztásban dolgozó - interjúalanyunk (A1) szerint Lakatos Benjámin Hernádi Zsolt MOL elnök-vezérigazgató bizalmi embere⁶². Hernádi nem is engedi át másnak a MET ügyeit, közvetlenül Lakatossal tárgyalja meg azokat. Lakatos lényegében egész szakmai pályafutása a MOL-hoz kapcsolódik⁶³. Jelenleg a MET Holding menedzsmentjét is vezeti⁶⁴, előtte a MET Magyarországot vezette.

⁶¹ Lásd: <http://bit.ly/28JcvbD>

⁶² Ezt az információt más, az energiapiacot jól ismerő interjúalanyaink is alátámasztották (A2, A3).

⁶³ Erre mutatnak a !!444!!! portálon megjelent információk is: „Lakatos Benjámin egyébként később (az üzleti életben) elemzőként vett részt az INA horvát energetikai cég megvásárlásában, majd gázkereskedelmi és üzletfejlesztési igazgató volt. A feladatai közé tartozott olaj- és gázmezőket szerezni a társaságnak a volt Szovjetunió területén, Észak-Afrikában és a Közel-Keleten. A MET eredetileg a Mol leányvállalata volt, Lakatos az anyacégtől került a cég élére. Lakatos a Mol-nál Hernádi Zsolt elnök bizalmi emberei közé számított, jó viszonyuk a cégnél közsímt.” Lásd : <http://bit.ly/1Yn1nr8>

⁶⁴ Lakatos tulajdonában van és ő is vezeti az ugyancsak a svájci Zug-ban bejegyzett és ott működő Deneb Algedi Invest AG-t, <http://bit.ly/29FdydK>, és ugyancsak tulajdonosa a MET ManCo AG-nek is.

1.5.2. Garancsi István

Garancsi István neve az elmúlt 15 évben a legkülönbözőbb Fidesz közeli üzletekben bukkant fel⁶⁵. Garancsi nevét először az első Fidesz kormány (1998-2002) alatt tanulhattuk meg. A kormány által irányított privatizációs szervezet (ÁPV Rt.) 2001-ben közel fél áron adott el egy 33-36 milliárd Ft ingatlan portfólióval rendelkező céget, a CD Hungary-t, a OTP csoporthoz tartozó Magyar Ingatlan Befektető (MIB) Kft közvetítésével a Szinva 2001 Rt-nek, amelynek tulajdonosa a Takarékbörker volt igazgatója, az addig ismeretlen Garancsi István volt. Garancsi a céget Hernádi Zsolt, a MOL vezérigazgatóval közösen hozta létre 2001 március 27-én⁶⁶. Később, 2002 augusztusban Hernádi Zsolt eladta részesedését Garancsinak, aki egyedüli tulajdonosa lett a 20 millió forint alaptőkéjű Szinva 2001 Rt-nek. A CD Hungary 2001-ben történt megvételét az OTP Bank finanszírozta. A piaci szakértők 30 milliárd forintnál is többre tartották a CD Hungary ingatlan portfólióját, így ezzel a fedezettel viszonylag kockázatmentes volt meghitelezni a 18 milliárd forintos vételárat.⁶⁷ Az OTP egyik tulajdonosa és elnöke már akkor is Csányi Sándor volt, aki hosszú ideje a leggazdagabb magyarok egyike⁶⁸. Csányi 2000-től tagja a MOL igazgatóságának is⁶⁹.

A 2002 után a kormányra kerülő MSZP-SZDSZ kormány alatt az ÁPV Rt. felügyelő bizottsága a CD Hungary privatizációjának átvizsgálásáról döntött. Az FB ellenőrzési jelentése elkészült⁷⁰, és a privatizáció több problematikus pontjára is rávilágított⁷¹. Ezek közül a legfontosabb a cég által birtokolt lakások jóval a piaci áron alul való értékelésével függött össze. Az ÁPV Rt vizsgálata után azonban az új magyar kormány nem kérdőjelezte meg a CD Hungary privatizációját, és nem tett jogi lépéseket az adás-vétel semmissé tétele érdekében⁷².

Garancsi István nevével legközelebb Orbán Viktor kedvenc focicsapatának tulajdonosaként találkozhatunk. Garancsi 2007-ben megmenti a Videoton FC Fehérvár utódja, székesfehérvári FC Fehérvár focicsapatot a csődtől, amely ma

⁶⁵ Lásd CRCB (2016): Quality of Hungarian Legislation 1991-2015, CRCB, Budapest, mimeo.

⁶⁶ Lásd: <http://bit.ly/2a2vd1L>

⁶⁷ Lásd: <http://bit.ly/1PYyBqF> és <http://bit.ly/235YJXA>

⁶⁸ Lásd például: <http://bit.ly/2afE5Sw>

⁶⁹ Lásd: <http://bit.ly/29RIhdS>

⁷⁰ Lásd: „Ellenőrzési részjelentés. A CD Hungary Ingatlanforgalmazó és Szolgáltató Rt. privatizációs értékesítés körülményeinek átfogó vizsgálatának kapcsán az ÁPV Rt. igazgatósági döntések megalapozottságáról – a döntéseket megelőző szakértői anyagok alapján, ÁPV Rt. 2002.”

⁷¹ A piaci áron való értékesítésen kívül a pályázat lebonyolítását is kritika érte. lásd Magyar Narancs. <http://bit.ly/1PYyBqF> .

⁷² Lásd: <http://bit.ly/1PYX5oq>

Videoton Football Club néven játszik⁷³ és szorosan együttműködik a Puskás Akadémiával⁷⁴, a Felcsúton, Orbán Viktor falujában működő, utánpótlás képzésre specializálódott labdarúgóklubbal. Orbán maga alapítója a Puskás Akadémiának⁷⁵ Az elmúlt években Felcsúton felépült egy új stadion is, közvetlenül Orbán magánházának szomszédságában.⁷⁶

2013-ban a Garancsi István tulajdonában álló takarékszövetkezet kiváltságos helyzetbe került, amikor, szintén törvényhozási aktussal, az összes takarékszövetkezetet kötelező érvénnyel a Takarékszövetkezet Bank alá rendelik, amelynek többségi tulajdonrészét az állam megszerezte. Kivéve Garancsi István takarékszövetkezetét.⁷⁷

A 2010-ben hatalomra került Fidesz kormány egy kormányrendelettel (221/2011.(X.21) számú kormányrendelet)⁷⁸ olyan helyzetet teremtett, hogy Simicska Lajos⁷⁹ résztulajdonában lévő, és kültéri reklámmal foglalkozó cég, a Mahir Citiposter - konkurenciáját, a spanyol tulajdonban lévő ESMA-t kiszorította a reklámpiacról. Majd amikor az ESMA a csőd közelébe került, akkor Garancsi István megvásárolta a céget. Miután 2015 áprilisában Garancsi lett a tulajdonosa az ESMA-nak, a magyar kormány egy május végén benyújtott és június végén kihirdetett törvény alapján⁸⁰ egy másik kormányrendelettel hatályon kívül helyezte a 221/2011.(X.21) számú kormányrendeletnek azt a passzusát, amely megtiltja a köztéri oszlopokon történő reklámelhelyezést⁸¹. Így helyreállt az eredeti szabályozás, amely 2011 előtt is érvényben volt.⁸²

Budapest 2017-ben úszó világbajnokságot rendez. Garancsi István építőipari cége kapta meg a lehetőséget, hogy felépítse a világbajnoksághoz szükséges létesítményeket. A beruházás költsége mára már 75-80 milliárd⁸³ forint fölé emelkedett. Ezen kívül a Garancsi István érdekeltségébe tartozó Market Építő Zrt több nagy volumenű építési beruházás közbeszerzését nyerte meg 2015-ben mintegy 3 milliárd forint értékben. Ezen túl Garancsi a pénzügyi szektorban is

⁷³ Lásd: <http://bit.ly/2aetQww>

⁷⁴ A Puskás Akadémia „felcsúti labdarúgóklub. Bár független egyesület, a szakmai koordináció részben a Videoton FC alá tartozik, 2012-ig a Videoton második csapata volt. Jelenleg a NB II szerepel, miután a 2015-16-os NB I-es bajnokságban a 11., utolsó előtti helyén végzett. A 2012–13-as Nyugati csoportban első helyen végzett az NB II-ben. Három szezont töltött a klub az élvonalban.” Lásd: <http://bit.ly/29ysLxD> és <http://www.puskasakademia.hu/>

⁷⁵ Lásd: <http://bit.ly/29U5Fmy>.

⁷⁶ Lásd: <http://bit.ly/2aiPQpS>

⁷⁷ Lásd: <http://bit.ly/2a13Max>

⁷⁸ Lásd: <http://bit.ly/29HIJJ7>

⁷⁹ A Fidesz gazdasági háttérembere 1990-2015 között, Orbán Viktor kollégiumi barátja. Lásd: <http://bit.ly/2dY2TA4>

⁸⁰ Lásd: 2015. évi CLXXXVI. Törvény, <http://bit.ly/29GshGQ>

⁸¹ Lásd: <http://bit.ly/2aheHNX>

⁸² Lásd: <http://bit.ly/29Hmylo>, <http://bit.ly/29F3yAp>, <http://bit.ly/29LVIsv>, és <http://bit.ly/29Hmthn>. Az új kormányrendelet száma és az adott paragrafus: 421/2015. (XII. 23.) Korm. rendelet 8. §-a. <http://bit.ly/2a14kNZ>

⁸³ Lásd: <http://bit.ly/1TI1VKI>

jelen van:

„A HVG pedig arról adott hírt a minap, hogy a Garancsi-érdekeltség Duna Takarékszövetkezet veszi meg a nagy oligarcha-leszámlálásban leváltott bizalmas Töröcskei István volt fő-államadósságkezelő jobb napokat látott birodalmához tartozó Széchenyi Lízing Pénzügyi Szolgáltató Zrt.-t. Még hozzá úgy, hogy a céget a jegybank korábban tőkeemelésre kötelezte, annak határidejét azonban nem kívárva felügyeleti biztos rendelt ki.” - írja az atlatszo.hu.⁸⁴

⁸⁴ Lásd: <http://bit.ly/1daRGaW> és <http://bit.ly/2acUEwc>

1.5.3. Nagy György

Nagy György milliárdos üzletemberről viszonylag kevés információ került nyilvánosságra. Veres Tibor mellett ő a Wallis cégcsoport alapító tulajdonosa⁸⁵. A moszkvai IMO-n (Nemzetközi Kapcsolatok Intézete) végzett a '80-as években⁸⁶. Több üzleti szállal kapcsolódik Csányi Sándorhoz. Cége a JET-SOL Kft., éveken keresztül a Csányi Sándor által vezetett és részben tulajdonolt OTP Bank Zrt.-nek nyújtott informatikai szolgáltatásokat, majd 2015 novemberében az OTP csoport része lett⁸⁷. Csányi Sándorral együtt vásárolták meg és kezdték fejleszteni a mohácsi vágóhidat, majd Csányi Sándor egy Nagy György érdekeltségébe tartozó cégnek adta ezt el⁸⁸. Nagy György a svájci cégbíróság nyilvántartása alapján jelenleg is igazgatósági tag a MET Holding Ag-ban.⁸⁹

1.6. Orosz cégek és magánszemélyek

1.6.1. Normeston és Megmed Rahimkulov

A MET Magyarország Zrt-nek, amikor még MOL Energiakereskedő Zrt-nek hívták, 2009-ben egy Normeston Ltd. nevű offshore cég volt az egyik tulajdonosa, 50%-os tulajdonhányaddal. Az Átlátszó már 2013-ban hosszú cikket ír a cégről, és arról, hogy valójában ki is lehet a végső tulajdonos: „Orosz oligarcha lehetett a Mol tulajdonostársa”⁹⁰

„Az Átlátszó mostani kutatása azt valószínűsíti, hogy az illető orosz magánszemély nem volt más, mint Megmed Rahimkulov, a Forbes idei listája szerint 1,4 milliárd dolláros vagyonával a világ 1031. leggazdagabb embere.” ..”Rahimkulov vagyonosodásának története egyaránt szorosan kapcsolódik Magyarországhoz és az orosz energetikai szektorhoz. A Figyelőnek 2004-ben adott interjújában arról beszélt, a Gazprom korábbi vezetőségével akkor harminc éve dolgozott együtt, és – noha korábban is voltak az országgal kapcsolatos üzleti ügyei – hosszabb időre 1994-ben, a vállalat magyar terveinek megvalósítását elősegítendő érkezett hazánkba. ”Előbb a Mol és a Gazprom vegyes vállalata, a Panrusgáz vezérigazgatója voltam, e

⁸⁵ A Wallis Rt. Vezérigazgatójaként dolgozott 2000 és 2005 decembere között Bajnai Gordon, Magyarország 2009. április 14. és 2010. május 29. között hivatalban lévő miniszterelnöke.

⁸⁶ Lásd: <http://bit.ly/29zA1JX> és „A MET bemutatja: Ilja Trubnikov, társtulajdonos” !!444!!!, 2015. január 28, <http://bit.ly/1XTcARK>

⁸⁷ Lásd: <http://bit.ly/29FdtWG>

⁸⁸ Lásd: <http://bit.ly/29HvKpC>

⁸⁹ Lásd <http://bit.ly/1YmWPRq>

⁹⁰ Lásd: <http://bit.ly/29zpkKN>

pozíció 1996-ban egészült ki az ÁÉB [a Gazprombank által megvásárolt Általános Értékforgalmi Bank] elnök-vezérigazgatói tisztevel” – nyilatkozta Rahimkulov.

Ahogy az orosz állam központi hatalmának Vlagyimir Putyin államfő nevével fémjelzett erősödése a Gazprom akkori vezetésére is kiterjedt, úgy szakadt le Rahimkulov az olajvállalatról. Az ÁÉB-ben egy 1999. júliusi tőkeemelésnél magánszemélyként 8,5 százaléknyi részesedést szerzett, majd cégein keresztül 2005-ben felvásárolta a céget. Az oligarcha szerint lépéseit az előzte meg, hogy az új, Alekszej Miller fémjelzte Gazprom-vezetés magyarországi stratégiájával nem értett egyet. Egy 2007-es, a Wikileaks által kiszivárogtatott amerikai külügyi távirat szerint Veres János akkori magyar pénzügyminiszter úgy látta, hogy a Gazprom új vezetése és Rahimkulov között már “nyíltan ellenséges” volt a viszony”.

“Az addigra 200 milliárd forintos vagyonú, a leggazdagabb magyarországi üzletembernek számító férfi 2008-ban költözött végleg vissza Oroszországba, volt magyarországi befektetéseit ma a Kafijat Zrt. holdingcégen keresztül két fiával, Ruslannal és Timurral együtt menedzseli.”⁹¹

Ezek szerint nagy valószínűséggel a 2008-ban Oroszországba hazaköltöző Megdet Rahimkulov lehet a Normeston Ltd. tulajdonosa, amely a MOL Energiakereskedő Zrt. 50%-os tulajdonosa volt 2009 decemberétől 2012 év végéig.

Egyébként Rahimkulov ebben az időben 9%-os tulajdonnal rendelkezett az OTP-ben is.⁹² A MOL-t jól ismerő interjúalanyunk azt állította, hogy olyan partnert kerestek, aki járatos volt az energiapiacra, és a kapcsolataival olcsó gázhoz tudta juttatni a MOL Energiakereskedő Zrt.-t.

A Normeston neve felbukkan a wikileaks iratokban is, mint feltehetően orosz tulajdonban lévő, a MET számára az orosz gázhoz való hozzájutást elősegítő cég:

„INDUSTRY PLAYERS: LAW BENEFICIAL FOR ENERGY SECURITY, BUT DAMAGING TO COMPETITION

(...)

MOL's trading division, MOL Energy Trade (MET), according to Varro, primarily exists to manage oil, gas, and electricity supplies for MOL's own operations (refineries, etc.), although Varro admits that MET engages in

⁹¹ Uo.

⁹² Lásd: <http://bit.ly/29SWDbj>

some energy trading for purposes of "portfolio management." Most contacts, however, view the recent sale of a 50 percent stake in MET to Normeston Trading, a Belize-registered offshore entity rumored to be owned by "Russian individuals," as an effort to gain its own access to Russian gas. Moreover, Kutas informed us that MOL, together with Gazprom trading arm Centrex, has recently cherry-picked some large customers from E.On and that MOL has now replaced E.On as the sole supplier to troubled gas trader/retailer Emfesz. (Note: MOL and MVM are both widely considered to be possible acquirers of nearly-bankrupt Emfesz. End note.) In light of such developments, Szorenyi considers the ITO law a big step backward: «"When MOL sold its gas trading activities to E.On in 2004, that was real unbundling, but now it is stepping back.»⁹³

⁹³ Lásd: ALLEGATIONS OF POLITICAL CORRUPTION SURROUND ENERGY UNBUNDLING LAW, 2010. február 5. <http://bit.ly/29R8WUm>

1.6.2. RP Explorer Liquid Fund és Ilya Trubnyikov

Az RP Explorer Liquid Fund⁹⁴ orosz magánszemélyek vagy állami cégek által tulajdonolt, Cipruson bejegyzett offshore cég⁹⁵, amely mögött Ilja Trubnyikov áll.

Róla Lakatos Benjámin egy Figyelőnek készült interjújában a következőket mondta:

*"Lakatos az interjújában elmondta, Trubnyikov egy 57 éves orosz-kanadai állampolgár, az NGKS egykori tulajdonosa, akit az orosz Normeston hozott a cégbe. A Normeston azóta már kiszállt a MET-ből, de megmaradt a jó kapcsolat, például a cég székházában működik a MET a Benczúr utcában. (Itt működik amúgy a hazai Lukoil is.)"*⁹⁶

A történethez a 444 újabb információkat tesz hozzá:

*„Lakatos a Figyelőnek azt mondta, hogy egy kanadai – orosz üzletemberről van szó. Találtunk a neten egy energetikában érdekelt Ilya Trubnyikov nevű üzletembert, akinek a neve ráadásul egy orosz céghez, egy bizonyos NGKS-hez kötődött. A vállalkozásnak Moszkvában és Torontóban is volt irodája. A cég olaj- és gázvezetékek átvizsgálásával, szivárgásmentesítéssel foglalkozott. A vállalkozást 2007-ben egy houstoni székhelyű amerikai cég megvásárolta. Az NGKS honlapja már nem működik, az egykori kanadai telephelyéhez megadott telefonszámon már egy másik cég válaszolt, a moszkvai számuk pedig nem csöng ki."*⁹⁷

Ilya Trubnyikov nevéhez az *Offshore Leaks Database* a moszkvai S.M. Systems Limited-en keresztül egy másik offshore céget, a British Virgin szigeteken bejegyzett Commonwealth Trust Limited-et is hozzákapcsolja⁹⁸. Az *Offshore Leaks* adatai szerint Ilja Trubnyikov Moszkvában van bejelentve a Trubnaja utca 26/1. számú ház földszintjén lévő 8-as lakásba.⁹⁹

Az Ilja Trubnyikov által tulajdonolt S.M. Systems Limited igazgatója az a Dubaiban élő Matthew Charles Stokes, aki mintegy 1.256 offshore cégben vállalt már vezető tisztséget a *Panama Papers* és az *Offshore Leaks Database*¹⁰⁰ adatai,

⁹⁴ Lásd: <http://bit.ly/29Znbcc>

⁹⁵ Lásd: <http://bit.ly/29Znbcc>

⁹⁶ Lásd: „Lakatos Benjámin: Jókor voltam jó helyen”, Index, 2015.01.29.

<http://index.hu/gazdasag/2015/01/29/met/>

⁹⁷ Lásd: „A MET bemutatja: Ilja Trubnikov, társtulajdonos” 444, 2015. január 28

<http://bit.ly/1XTcARK>

⁹⁸ Lásd: <http://bit.ly/29UPigO> és <http://bit.ly/29UPQzy>

⁹⁹ A ház elérhető a google earth-on keresztül: <http://bit.ly/2aUMcAp>. A rá vonatkozó adatok Offshore Leaks-on itt érhetők el: <http://bit.ly/29UPigO>

¹⁰⁰ Lásd: <http://bit.ly/29HI7AZ>

valamint a Guardianban megjelent összeállítás szerint¹⁰¹.

1.7. A fontosabb szereplők és kapcsolataik

Az alábbiakban a MET történet fontosabb szereplői közötti kapcsolatokat elemezzük¹⁰². A személyes és üzleti kapcsolatok hálózata, a hálózatban elfoglalt pozíció ugyanis fontos információkat szolgáltathat arra nézve, hogy melyik szereplő, illetve mely szereplők foglalnak el központi helyet a hálózatban. Kiknek a kapcsolatai olyan erősek, hogy akár a hálózaton belüli pozíciójuknál fogva döntő befolyással lehetnek a MET ügylet menetére és eredményére?

Tudjuk, hogy az intézményesített nagy korrupció (*grand corruption*) alapvető jellemzői a bizalom (i); a személyes kapcsolatok kitüntetett szerepe a korrupct tranzakciók lebonyolításában az intézményközi relációkhoz képest (ii); és a tranzakcióban érintett szereplők közötti *szoros* személyes kapcsolatok, a korrupciós hálózat viszonylag magas sűrűsége (*density*) (iii) (Lambsdorff, 2007; della Porta & Vanucci, 2012a, 2012b; Rose-Ackermann, 1978).

Nem tudjuk, hogy a kormányzat-MVMP-MET ügyletnél szerepet játszottak-e korrupct tranzakciók. Nullhipotézisként azt kell feltennünk, hogy nem. E feltételezés elfogadása mellett kell vizsgálnunk az ügylet kapcsán a szereplők közötti kapcsolatokat. Ha olyan jellemzőket találunk, amelyek a korrupct hálózatok sajátjai (i-iii), akkor ez csak annyit jelent majd, hogy ez utóbbival analóg helyzetet figyelhettünk meg az ügylet kapcsán is, ami azonban az ügylet további jellemzőivel összevetve már új információkat szolgáltatathat a korrupciós kockázatok létéről és erősségéről.

A kormány-MVMP-MET ügylet kapcsán a 10 legfontosabb szereplő között lévő kapcsolatokat elemeztük.

Az érintett szereplők az alábbiak:

Lakatos Benjámín (a MET, és később a MET Holding egyik tulajdonosa)
Hernádi Zsolt (a MOL vezérigazgatója, a MOL igazgatóság elnöke¹⁰³)
Csányi Sándor (az OTP vezérigazgatója, a MOL igazgatóság alelnöke)
Megdet Rahimkulov (a MET egyik volt tulajdonosa)
Garancsi István (a MET Holding egyik tulajdonosa)
Nagy György (a MET Holding egyik tulajdonosa)
Ilja Trubnyikov (a MET Holding egyik tulajdonos)
Orbán Viktor (Magyarország miniszterelnöke, 2010-)

¹⁰¹ Lásd: <http://bit.ly/29HRH5z>

¹⁰² Ehhez a kapcsolatháló elemzés néhány alapvető indikátorát használtuk fel. A szereplők közötti kapcsolatokat irányítatlan kapcsolatokként fogtuk fel. Lásd Wasserman, & Faust, 1994.

¹⁰³ Lásd: <http://bit.ly/29RlhdS>

Vlagyimir Putyin (az Oroszországi Föderáció elnöke, 2012-)
Lantos Csaba (a MET, majd a MET Holding igazgatóságának elnöke)

A szereplők között kétféle kapcsolatot vettünk együttesen figyelembe:

- a) személyes vagy baráti kapcsolatok (pl. Garancsi István – Orbán Viktor; Orbán Viktor – Vlagyimir Putyin);
- b) üzleti kapcsolat, közös vállalkozás (pl. Garancsi István – Csányi Sándor; Csányi Sándor – Nagy György; Megdet Rahimkulov – Ilja Trubnyikov).

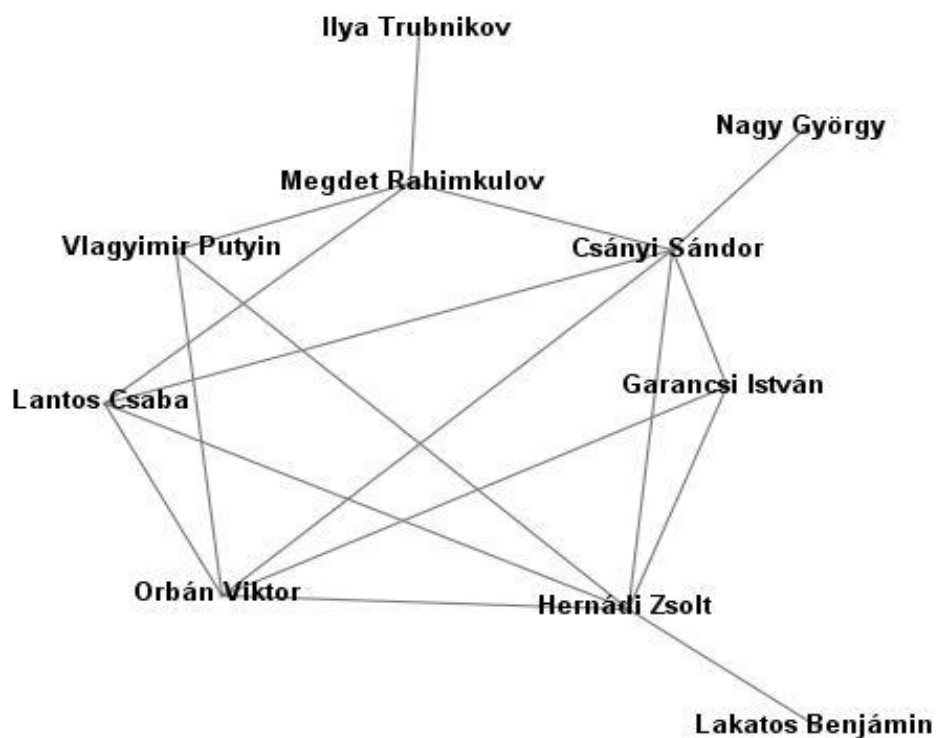
A szereplők közötti kapcsolatok létre vonatkozó evidenciákat az interneten elérhető információk, híradások alapján állítottuk össze¹⁰⁴.

A szereplők közötti kapcsolatok egy viszonylag sűrű gráfot rajzolnak fel (*density* = 0,38). Ezt mutatja az 1.7.1. ábra.

A szereplők közötti átlagos fokszám 3,4, azaz átlagosan ennyi kapcsolattal rendelkeznek a hálózat szereplői. A fokszám varianciája nem tekinthető magasnak, (3,44) ami arra mutat, hogy minden szereplő közel azonos mértékben kapcsolódik a hálózat többi tagjához. Három szereplő kivétel ebben (Ilja Trubnyikov, Nagy György és Lakatos Benjámin): ők csak a hálózat egy-egy tagján keresztül kapcsolódnak a hálózat többi tagjához.

¹⁰⁴ A szorosabb személyes kapcsolatok meglétét olyan fényképek is illusztrálják, amelyeken a szereplők szabadidejükben együtt szórakoznak. Lásd például <http://bit.ly/2bsykPw> . Vagy olyan dokumentumra vonatkoznak, amelyből a kapcsolat közvetlenül meghatározható. Lásd például: <http://bit.ly/2bxUNPI>.

1.7.1. Ábra: A kormány-MVMP-MET ügylet szereplőinek kapcsolathálója

Forrás: CRCB saját számítás. Az ábra a gephi programcsomag felhasználásával készült.

1.7.1. Táblázat: A kormány-MVMP-MET ügylet szereplői és kapcsolataik statisztikái

aktorok	név	aktor fokszám [nodal degree (d(ni))]	(d(ni) - md)^2	ego sűrűség [ego density]	1 él távolság F1 line distance]	2 él távolság [2 lines distance]	3 él távolság [3 lines distance]	4 él távolság [4 lines distance]	aktor közelség index, AKI [actor closeness index]	Sztenderdizált AKI [standized actor closeness index]
1	Lakatos Benjámin	1	5,76	0,11	1	5	2	1	0,048	0,43
2	Hernádi Zsolt	6	6,76	0,67	6	2	1	0	0,077	0,69
3	Csányi Sándor	6	6,76	0,67	6	3	0	0	0,083	0,75
4	Megdet Rahimkulov	4	0,36	0,44	4	4	1	0	0,067	0,60
5	Garancsi István	3	0,16	0,33	3	5	1	0	0,063	0,56
6	Nagy György	1	5,76	0,11	1	5	3	0	0,050	0,45
7	Ilya Trubnyikov	1	5,76	0,11	1	3	4	1	0,043	0,39
8	Orbán Viktor	5	2,56	0,56	5	3	1	0	0,071	0,64
9	Vlagyimir Putyin	3	0,16	0,33	3	5	1	0	0,063	0,56
10	Lantos Csaba	4	0,36	0,44	4	5	0	0	0,071	0,64
	Összesen	34	34,4	3,78						
	Összes él	17								
	Átlagos fokszám [Mean degree (md)]	3,40								
	A fokszám varianciája [Variance of the degrees]		3,44							
	Sűrűség [Density]	0,38								
	Átlagos ego sűrűség [Mean ego density]			0,38						
	Maximális aktor közelség [maximum actor closeness]								0,111	1,00

Forrás: CRCB saját számítás

A hálózatra és a hálózat szereplőire vonatkozó statisztikák szerint (lásd a 1.7.1. táblázatot) a többi szereplőtől legkisebb távolságra két szereplő található: *Csányi Sándor* és *Hernádi Zsolt*. Az ő sztenderdizált szereplő-közelségi indexük (*standardized actor closeness index*) a legmagasabb (0,75 és 0,69). Az ügylethez kapcsolódó hálózat központjában leginkább tehát ők állnak, ők azok, akik legkevesebb közvetítésen keresztül vannak kapcsolatban a hálózat többi szereplőjével. A hálózati pozíciójuk alapján a kormány-MVMP-MET ügyletre *elméletileg* ők bírhattak / bírhatnak legkönnyebben befolyással, illetve a hálózat más szereplőjének náluk sokkal nehezebb lenne, illetve lett volna központi szerepet játszania az ügylet során.

1.8. Energiapiaci események a kormány-MVMP-MET ügylettel párhuzamosan

1. A MOL már 2009-ben vissza akarja vásárolni az orosz kézbe került MOL részvényeket. Bajnai Gordon kormánya (2009-2010) alatt is folynak a tárgyalások az orosz féllel¹⁰⁵, de az üzlet csak 2011-ben jön össze. A MOL részvények visszavásárlását Orbán Viktor miniszterelnök jelenti be, és az akkori nemzeti fejlesztési miniszter, Fellegi Tamás Hernádi Zsolt MOL elnök-vezérigazgatóval közösen tart egy rendkívüli sajtótájékoztatót május 24-én, hogy bejelentse és elmondja a részleteket arról, hogy a magyar állam megvásárolta az orosz Szurgutnyeftyegaz 21,2%-os MOL részvénycsomagját, 1,88 milliárd euróért.

„Bár korábban Fellegi azt nyilatkozta, hogy a vitás orosz-magyar ügyekről egy csomagban fognak megállapodni, állítása szerint mégis tisztán piaci megállapodás született, amelynek nem képezik részét egyéb, nem publikus kiegészítő elemek. A tárgyalások az orosz-magyar gazdasági vegyes bizottság legutóbbi (március közepi) moszkvai ülése után gyorsultak fel, és április végére született meg az egyezség.”¹⁰⁶

„Célszerű volt visszaszerezni a Szurguttól a 21,1 százalékos Mol-pakettet, egy nyitott sebet sikerült ezzel megszüntetni az orosz-magyar kapcsolatokban, ami idővel súlyosbodhatott volna, mondta Deák András a Magyar Külügyi Intézet főmunkatársa az Indexnek. Szerinte az elmérgesedett Szurgut-ügy idővel más ügyekre is negatívan hathatott volna, így viszont a 2015-ös hosszú távú gázszerződésekről szóló tárgyalásoknál már nem nehezíti a megállapodást. Bár visszavásárlása kapcsán tisztán piaci tranzakcióról beszélt, köztudomású, hogy az oroszok szeretik ügyeiket egy csomagban tárgyalni. Hogy a vételáron fölül ígértünk-e mást is az orosz félnek, az előbb-utóbb ki fog derülni, korábban elemzők úgy vélték, az oroszok a Paksi bővítést kérik majd a Szurgut-pakettért cserébe.”¹⁰⁷

¹⁰⁵ „Már Bajnaiék is kivásárolták volna a Szurgutot, de a Fidesz akkor nem adta áldását az ügyletre, mondván majd ők megoldják. Egy éve 300 millió euróval, 80 milliárd forinttal lett volna olcsóbb az üzlet, melynek stratégiai jelentőségét nehéz megkérdőjelezni. Még akkor is, ha egy eladósodott országgént éppen a GDP közel 2 százalékát dobtuk most oda vételárként. Az összeg megtérülésére csak lassan van esély, az egyik legnagyobb kérdés, kell-e egyáltalán ekkora állami részesedés a Molban.” Lásd: <http://bit.ly/2aezLSs>

¹⁰⁶ „IMF-hitelből vásárolt MOL- részvényeket az állam”, Valasz.hu, 2011. május 24. Lásd: <http://bit.ly/2aiWOWY>

¹⁰⁷ Lásd: <http://bit.ly/2aezLSs>

2. 2012 december 12-én Orbán Viktor Alekszej Millerrel tárgyal Moszkvában a Déli áramlat megvalósításáról. Ez a kérdés később, 2013-ban és 2014-ben is téma volt az orosz féllel történt tárgyalások során.

3. Ugyan 2013-ban megállapodás születik a fel nem használt gáz későbbi leszállításáról¹⁰⁸, 2015 februárjában újra bejelentik, hogy a magyar-orosz hosszú távú gázszerződést meghosszabbítják, és az addig fel nem használt mennyiséget 2019-ig lehívhatja a magyar fél, és csak a fogyasztás erejéig kell fizetni¹⁰⁹.

4. 2011-től a magyar fél részére kedvezően változik a földgáz árképzése is, mert az olaj világpiaci ára ezután csak 60%-ban határozza meg az árat (6 hónap csúszással), a másik 40%-ban a világpiaci gázár a meghatározó. 2013.novemberében ezt írja a VG.hu:

"A korábbinál 20 százalékkal alacsonyabb árat határoz meg az év utolsó negyedétől az az olajár-indexált árképlet, amely alapján a Magyarországra érkező orosz gáz árat számolják, tudta meg a Világgazdaság piaci körökből. A döntés a beérkező gáz mennyiségének a 60 százalékát érinti, mert a fennmaradó 40 százalékot már két éve olcsóbban kapjuk. " " Az árképlet most októbertől hatályos módosítása után már a bejövő gáz 60 százaléka is a TTF-hez közelítő, de annál valamivel magasabb szintet határoz meg. A prémiumot az indokolja, hogy míg egy spotpiaci szerződés komoly kötöttségeket fogalmaz meg az átvétellel kapcsolatban, a hosszú távú megállapodás rugalmas. A vevő például hátrányos következmények nélkül átveheti a rögzített mennyiségnek csak a 85 százalékát, de a 110 százalékát is, e többletek, illetve mínuszok pedig az igényei szerint átcsoportosíthatók, havi, negyedéves, vagy éves szinten is. Nem vész el, hanem egy később szállítmány előlegének minősül az a pénze is, amelyet már átutalt, de az érte járó gázt valami miatt mégsem vette át. .." " A változtatáshoz szükség volt arra is, hogy az eladó Gazprom Export kész legyen tudomásul venni a magyar kormány rezsicsökkentési törekvéseit, sőt, hajlandó legyen azoknak elé is menni. Nyitottságában nyilván szerepe volt annak is, hogy a gáz európai túlkínálata és alacsony versenypiaci árai miatt más vevői is árképletük módosítását kérték. Az erről folyó egyeztetésekről és megállapodásokról az orosz társaság be is számolt legutóbbi negyedéves jelentésében. A magyarországi képletmódosításról két közvetlen vevőjével, a (EFT-nek is eladó) Panrusgáz Zrt-vel és a Centrex Zrt-vel egyeztetett. A Panrusgáz a Gazprom és az E.On Ruhrgas vegyes vállalata. Utóbbi cég hányada várhatóan hamarosan az MVM Zrt-hez kerül. E lehetőséget a magyar állami villamos ipari társaság jelenleg

¹⁰⁸ Lásd: <http://bit.ly/29Z50Qx>

¹⁰⁹ Az egyik interjúalanyunk egy akkori miniszteri tanácsadóra hivatkozva azt állítja, hogy valójában már 2011-ben megszületik, nem kormány szinten, a megállapodás. Ez, a szakértők és a megjelent cikkek alapján elég valószínű, hiszen minden orosz szakértő azt állítja, hogy az oroszok csomagban szeretik megtárgyalni a közös ügyeket. Különösen az energetikai ügyeket.

is vizsgálja, miután opciót szerzett rá az ősszel az ellenőrzése alá került az EFT megszerzésével. A Centrex a Gazprombanké, nem érinti az előbbi ügylet.”¹¹⁰

A Panrusgáz Zrt. a Gazprom és az E.On, később MVM között közvetített a gázüzleti tranzakcióknál (Gazprom – Panrusgáz – E.On; és Gazprom – Panrusgáz – MVM), ami tisztán piaci szempontból valójában szükségtelen közbeékelődésnek tekinthető. Az MVM később fel is vásárolta Panrusgáz 50%-os tulajdoni hányadát. A kiinduló helyzetet Fülöp Orsolya elemzése világítja meg:

“A Panrusgáz az ukrán–magyar határon átveszi a gázt a Gazpromtól, majd továbbadja a magyar félnek – vagyis érdemben nem tesz hozzá semmit a folyamathoz. Nem rendelkezik komolyabb infrastruktúrával, és mindössze 5-6 alkalmazottal működik – általában nyereségesen. Az elérhető cégalapok és beszámolók szerint 2008 és 2013 között a cég éves adózott eredménye 800 millió és 8 milliárd forint között ingadozott, egy évet kivéve, amikor veszteséges volt. Két év kivételével osztalékfizetésre is sor került, 1–3 milliárd forint értékben. (...) Az oroszok szeretik ezt a konstrukciót: a kilencvenes évek elején-közepén Kelet-Közép-Európa nyolc országában alakult hasonló közös vállalat a gázimport bonyolítására. Hogy miért van szükség a közvetítőre, és kinek jó ez, az nem teljesen átlátható. Egyesek szerint ezek a társaságok egyszerűen kifizetőhelyként működnek, mások szerint Oroszország egyfajta előretolt helyőrségként is használja e vállalatokat, és ezeken keresztül akarja megvetni a lábát az európai gázpiacon – ami a távoli Oroszországból, Gazpromként nehezebb lenne. (...) A Panrusgáz vezérigazgatója 1996-tól 2000-ig Megdet Rahimkulov volt, akinek a neve leginkább a Molban történt orosz befolyásszerzési kísérleteknél került elő az elmúlt évtizedben: érintett volt a Borsodchem–TVK ügyben, amely nagy valószínűséggel egy nagyobb, a két vállalattal szimbiózisban álló Mol elleni stratégia része volt. 2007-ben szintén felbukkant Rahimkulov neve, amikor az OMV két, valószínűleg ellenséges felvásárlási kísérletet hajtott végre a Mol ellen: Rahimkulov az ÁÉB Bankon keresztül szerzett részesedését adta el az OMV-nek, amely így jelentősen növelte tulajdonrészét a Molban.”¹¹¹

5. 2013-ban az állam, hosszú-hosszú tárgyalások után március végén megveszi az E.ON gázüzletágát, amellyel tározók, gáz és az orosz-magyar szerződés is újra állami kézbe kerül. A vevő hivatalosan az MVM, de állami garanciát és a költségvetésből forrást is kap a feltőkésítéshez. (Egy külön tanulmányt érdemelne az a kérdés, hogy miért és hogyan került az E.ON kezébe a hosszú távú gázszerződés is 2004-ben. Eddig erről kevés írás született, de azért

¹¹⁰ Lásd: <http://bit.ly/1YnWcHB> és <http://bit.ly/2aiZSKT>.

¹¹¹ Lásd Magyar Narancs, 2015. február 12, <http://bit.ly/2a7BIOj>

találhatunk: Illékony anyagiak, Magyar Narancs, 2014. augusztus 21.¹¹²⁾

6. 2014. januárban Orbán és Putyin bejelentik Paks2 megépítését. A projektet orosz hitelből, egy orosz állami nagyvállalat, Roszatom építi a bejelentett tervek szerint.

Az előbbiekben felsorolt tények időben egybeesnek a MET életében fontos változásokkal. Ugyan a MET vezetése 2015-től minden politikához kapcsolódó feltételezést visszautasít. Ennek alapvetően az az oka, hogy a magyar sajtóban megjelent cikkek azt sugallják, hogy Garancsi István személyében maga Orbán Viktor került a tulajdonosok közé. Az egyik cikk például megemlíti, hogy egy svájci és egy román lap konkrétan Orbánt említi, mint a MET egyik végső tulajdonosát:

„Az ügy akkor vett még különösebb fordulatot, amikor tavaly ősszel egy svájci és egy román lap (a zürichi Tages-Anzeiger és a Cotidianul.ro) azt kezdte sejtetni, hogy Orbán Viktor svájci utazásai a MET-tel függhetnek össze. Több hazai szakértő is úgy vélte, hogy a spekulációval valakik üzeni akartak; például az amerikaiak, mert elégedetlenek lehetnek a magyar energiapolitikával, illetve a kormány oroszokhoz fűződő viszonyával.”¹¹³

A MET Holding igazgatósági elnöke (előtte a MET Magyarország igazgatósági elnöke), Lantos Csaba, kereken ki is mondta egy vele készült interjúban, hogy a MET nem Orbán Viktor üzlete:

„Ha az olvasóink is kérdezhetnének a MET ügyében, akkor biztosan feltennék azt a kérdést, hogy Orbán Viktor miniszterelnök néha felhívja-e Önt, hogy mit kellene csinálni a gázüzletben? «Orbán Viktornak semmi köze ehhez a vállalathoz. Ismerem a politikai feltételezéseket, de ezek egyáltalán nem igazak, az elmúlt években a legkisebb jelét sem láttam annak, hogy akár a gyanú felmerülhessen.» A magyar kormány nem tett semmilyen gesztust a társaságnak, sőt a szabályozási változás egyik nagy vesztese éppen a MET volt.”¹¹⁴

Nincs okunk megkérdőjelezni Lantos Csaba állításait¹¹⁵.

Az MVM és MVMP magatartását jól leíró fontos mutató, hogy mikor az MVMP

¹¹² <http://magyarnarancs.hu/gazdasag/illekony-anyagiak-91400>

¹¹³ Lásd: A nagy gázbiznisz, Heti Válasz 2015.02.25, <http://bit.ly/1YnWcHB>

¹¹⁴ Lásd <http://bit.ly/2a7CSts>

¹¹⁵ Lásd különösen az 1.7. pontban leírt elemzés eredményeit. Meg kell mondanunk azonban, hogy több interjúalanyunk ezzel ellentétes véleményen volt, például A2: „Vita van róla, hogy Orbán van-e a MET mögött. Míg az újságok, persze bizonyíték nélkül, ezt sugallják, Lantos Csaba, aki a MET igazgatóságának elnöke, határozottan cáfolja ezt... - ...igen, ismerem Lantos Csaba nyilatkozatát. Szerintem Lantos téved, lehet, hogy naiv, vagy becsapja magát, elhiszi azt, amit látni akar.”

vezetése rájött, hogy nem tudja kihasználni az állam által neki juttatott kivételes helyzetet (a HAG vezeték használatának 70%-át), akkor hogyan is versenyeztette meg ezt a lehetőséget a piaci szereplők között, mennyire járt el körültekintően. És hány cég is versenyzett ezért a lehetőségért? Mennyire volt nyílt az a verseny, amelyen a MET-en kívül több piaci szereplő is részt vett, és aminek a MET lett a győztese? Ha nyílt volt, akkor gyanítható, hogy az MVMP vezetése helyesen, a cég érdekeit szem előtt tartva járt el. Lantos erre utal az ugyanebben az interjúban:

„Ezek szerint a HAG-szerződéssel (Ausztriát Magyarországgal összekötő gázvezeték - a szerk.) sem jutott előnyhöz a MET és a Dunamenti Erőműhöz sem kifejezetten jó áron jutott hozzá a cég, miután a kormány így csűrte-csavarta a szabályozást? Valljuk be, az elmúlt hónapokban ezek a gyanús jelek lengenek a cég felett.

Ez egy abszurd feltételezés, a szabályozás a MET-re ugyanúgy hatott, mint a többi piaci szereplőre. A HAG évi 4,4 milliárd köbméteres kapacitását 2011 előtt egyébként aukció keretében osztották ki, amelyen a MET - más kereskedők mellett - korábban is rendszeresen részt vett. A szabályozás ebben hozott változást: a szabad kapacitás 70%-át az MVM kapta meg, a fennmaradó 30%-ot az E.ON. Ez távolról sem nevezhető kedvező változásnak. Az MVM a fel nem használt kapacitásait aztán értékesítésre kínálta, megversenyeztette. Tudomásom szerint a kompetitorok olyan ajánlatot tettek, ami még az önköltséget sem fedezte volna. A MET viszont több milliárd forintot fizetett ezért, tehát sokkal jobb ajánlatot adott.”

Ezek szerint a MET-en kívül több más cég is versenyezhetett a HAG vezeték MVMP által megkapott 70%-ának használatáért¹¹⁶. A MET honlapjára kitett és az index egy cikkére reagáló sajtóközlemény szerint azonban a MET-en kívül csak a vezeték kapacitása 30%-át amúgy is megkapó E.ON tett még ajánlatot a maradék 70%-ra¹¹⁷.

Vagyis, az üzletben más ágon amúgy is benne lévő E.ON-on kívül csak a MET-et kereste meg az MVMP vezetése?

"Bármilyen volt az ok, az MVM-nek meg kellett oldania a helyzetet, mert a vezetékhasználati joggal együtt közel négymilliárd forintos díjfizetési kötelezettséget is kapott, mely az FGSZ-nek akkor is járt volna, ha az MVM egy gázmolekulát sem szállít a HAG-vezetéken. Ezért kezdett először az E.ON-nal tárgyalni, majd amikor ez kútba esett, került képbe a MET. Az együttműködés révén a MET az első gázévben - piaci áron - megkapta az állami cégre ruházott HAG-kapacitás (a teljes mennyiség 30 százaléka) száz százalékát, vagyis 1,3-1,4 milliárd köbméter gázt forgalmazhatott. A konkrét ügymenet - az MVMP megveszi a MET tőzsdei jegyzésű, piaci árú

¹¹⁶ Az MVM közgyűlési jegyzőkönyve is ezt a verziót látszik alátámasztani.

¹¹⁷ Lásd: <http://bit.ly/2bi5Ryt>

*gázát, áthozza a HAG-vezetéken, s eladja a MET-nek további értékesítésre - pedig valóban úgy zajlott, ahogy a sajtó megírta. Csak épp nem az államnak járó haszon lefölözéséről volt szó, hanem az MVM megsegítéséről, mely helyből négymilliárdot bukott volna, ha a MET akkor nem szerződik vele, és nem fizet milliárdokat a kapacitásokért - állítják forrásaink. A konstrukció pedig azért folytatódott a következő években, mert a kormány a rendelet hatályát meghosszabbította. "Pedig nem elegáns elsőbbségi jogot adni a kiválasztott szereplőknek egy szűk keresztmetszetet jelentő cső szállítási kapacitására" - jegyzi meg Káderjük Péter, a Regionális Energiagazdasági Kutató Központ vezetője. Az EU sem helyesli e kapacitások verseny nélküli kiosztását, és valószínű, hogy majdan piaci alapú megoldásokat kell alkalmazni idehaza is."*¹¹⁸

A MOL az egyik oldalon lemondott a gázügyletekből származó bevételekről, bár a másikon valószínűleg nyert, az MVM pedig jelentős bevételektől esett el az ügylet során. Ezzel együtt 2013 tavaszáig az orosz fél is jól keresett a MET Magyarországon, illetve Lakatos Benjámin is. A MET Holding megszületése után fél évvel az orosz tulajdoni hányad tovább csökkent, ami tulajdonosi szempontból eléggé érthetetlen, mivel éppen egy prosperáló, felívelőben lévő cégbirodalom kezdett kiépülni.

A MET Holding honlapja szerint 2016 nyarán a svájci Zug-ban bejegyzett cégnek Londonban, Bukarestben, Zágrábban, Pozsonyban és Budapesten van leányvállalata. A cég időközben Magyarországon belépett az árampiacra is. A MET-et itt segíti az a helyzet, hogy a megvásárolt Dunamenti Erőmű előző tulajdonosát az állam éppen a KÁT szabályozás felülvizsgálatával ellehetetlenítette, ezzel ösztönözve arra, hogy az Erőművet eladja¹¹⁹.

A MET történethez kapcsolódó, rendelkezésre álló dokumentumok elemzése arra utal, hogy a történetben Csányi Sándor és Hernádi Zsolt is fontos szerepet játszhatott. A MOL pakett visszاسzerzését is ők kezdeményezhették a Bajnai és az Orbán kormány alatt¹²⁰.

A hosszú távú gázszerződés meghosszabbítása mind a két félnek érdekében állt 2011-ben, 2013-ban és még 2015-ben is. Magyarországnak így nem kellett kifizetnie a le nem hívott mennyiséget, az orosz fél viszont arra számíthatott, hogy 2019-ig a világpiaci árnál magasabb áron szállíthat Magyarországnak.

¹¹⁸ Lásd: <http://bit.ly/1YnWcHB>

¹¹⁹ Lásd: <http://bit.ly/2aTTJzj>

¹²⁰ Az MOL pakett visszavásárlását az orosz féltől kedvezőtlen előzmények ellenére sikerült véghezvinni. Az egyik interjúalanyunk (B2) véleménye szerint Putyin kezdetben nagyon távolságtartó volt Orbánnal „Orbán mikor találkozott először Putyinnal? - 2009 őszén Szentpéterváron, a kongresszuson beszélnek 5 percet. Orbán azt mondta, hogy új alapokra akarja helyezni az orosz-magyar kapcsolatokat, de Putyin erre nem reagált. Putyin nem bízott meg Orbán Viktorban, és nagyon nehezen, több évi próbálkozás után állt csak szóba vele, és valószínűleg plusz garanciákat is beépített a megállapodásba, mielőtt egy komolyabb közös üzletbe (Paks2) belevágott volna”.

Magyarországnak azonban 2015 után valójában nincs is szüksége az Ukrajna felől érkező orosz gázra.¹²¹

Az alábbiakban az 1.8.1. táblázatban foglaltuk össze a vizsgált időszak alatti orosz-magyar tárgyalások idejét és nyilvánosságra került témáit.

1.8.1. Táblázat: Az orosz-magyar tárgyalások 2010-2015 között

mikor	ki	kivel	miről
2010.11.30	Orbán Viktor	Vlagyimir Putyin	MOL-pakett, Déli áramlat, Paks2 ^[1]
2012.04.17	Orbán Viktor	Alekszej Miller	Déli Áramlat, egyéb energetikai ügyek ^[2]
2013.01.31	Orbán Viktor	Vlagyimir Putyin	Paks2, Déli Áramlat, hosszú távú gázszerződés, magyar kötvénycsere ^[3]
2013.02.28	Rogán Antal	Putyin pártjának frakcióvezetője	Magyar devizatartalékok felhalmozásának lehetőségei rubelben ^[4]
2013.12.12	Orbán Viktor	Alekszej Miller	Déli Áramlat ^[5]
2013.12. - 2014.02.	MVM	Gazprom	A fel nem használt gáz lehívhatóságának meghosszabbítása ^[6]
2014.01.14	Orbán Viktor	Vlagyimir Putyin	Paks2 építésének bejelentése ^[7]
2014.05.14	Orbán Viktor	Alekszej Miller	Déli Áramlat ^[8]
2014.09.22	Orbán Viktor	Alekszej Miller	Déli Áramlat, és valószínűleg Ukrajnának exportált gáz leállítása ^[9]
2014.12.07	Orbán Viktor	Vlagyimir Putyin	Putyin bejelenti a Déli Áramlat leállítását, telefon-beszélgetés ^[10]
2015.02.17	Orbán Viktor	Vlagyimir Putyin	A hosszú távú gázszerződés meghosszabbításának hivatalos bejelentése ^[11]

Megjegyzés:

[1]: <http://bit.ly/2aE0lmT> és <http://bit.ly/2am2o2Z>

[2]: <http://bit.ly/2aaOkYU>

[3]: <http://bit.ly/2a6mJHa> és <http://bit.ly/2a5oNfh>

[4]: <http://bit.ly/2am3xHE> és <http://bit.ly/2aaRcFb>

[5]: <http://bit.ly/2am3UIP>

[6]: <http://bit.ly/2akKeNt>

[7]: <http://bit.ly/2aE1tqV>

[8]: <http://bit.ly/2am2o2Z>

[9]: <http://bit.ly/29XvxvQ> és <http://bit.ly/2a3Ayby>

[10]: <http://bit.ly/29TrtBe> és <http://bit.ly/2a2sFeZ>

[11]: <http://bit.ly/2aaQIP6>

¹²¹ Az orosz-magyar gázszerződésen alapuló behozatalra Magyarország 2015 óta nincs rászorulva, mert a HAG-vezetékén kívül a szlovák vezeték építése is befejeződött, és a két vezeték egyúttal többet lehet behozni, mint a teljes magyar fogyasztás. Míg 2010-ben még 12,615 milliárd köbméter volt a fogyasztás, 2014-re ez 8,659 milliárd köbméterre csökkent. Lásd: <http://bit.ly/29XGvCC>. A HAG-vezeték kapacitása több mint 4,6 milliárd köbméter/év, és a szlovák vezetéké is több mint 4,5 milliárd köbméter. Természetesen az európai piacokon beszerezhető gáz nagy része is orosz gáz, csak éppen a piaci viszonyok alakítják az árakat, és nem egy hosszú távú szerződés.

2. Modellek: a piaci megoldásoktól a haveri rendszer felé

2.1. Különleges piaci jellemzők

Az alábbiakban felsoroljuk azokat a tényezőket, jellemzőket, amelyeket érdemes megfontolni az energiapiac és közelebbről a kormány-MVMP-MET történet tanulmányozásánál. Ezek mindegyike olyan jellegzetesség, amely a nemzetközi tapasztalatok szerint kedvező háttérül szolgálhat a járadékvadászat, az állam foglyul ejtése, vagy a haveri rendszer számára.

1. Állami szabályozás monopolpiacot teremt

Amikor egy állam a szabályozással monopolpiacot teremt, akkor ezzel megágyaz a járadékvadászatnak, illetve ezzel a lépéssel a haveri rendszer kedvezményezettjei viszonylag egyszerűen juttathatók erőforrásokhoz. A módszer gyakran alkalmazott módszer a haveri rendszerben (Tullock et al., 2002; Shleifer, Vishny, 1993; Murphy et al., 1993; Nucifora et al. 2015; Diwan et al. 2014).

2. Elmosódó határok az állami és magánszektor között

A korrupt tranzakciók számára kedvező terepet jelentenek az olyan ügyletek, amelyek az állami- és magánszektor határán történnek¹²², például egy állami és egy magánvállalat közötti tranzakciónál, vagy állami-magán vegyesvállalat és az állami intézmények közötti tranzakciók esetén (Johnston, 2005; Rose-Ackerman, 1978; Rose-Ackerman, 1999). Az állami-magán vegyesvállalatok különleges helyet foglalnak el ebben, hiszen egyszerre lehetnek kedvezményezettjei állami politikáknak a keresleti oldalon, például közbeszerzések megnyerése esetén, vagy lehetnek kedvezményezettek a kínálati oldalon a számukra létrehozott, „testreszabott” szabályozások eredményeképpen, és követhetnek, mint magáncég, tisztán profitszempontokat is. Az állami tulajdonoson, és ebből adódóan az államhoz való jó kapcsolataikon keresztül gyakran tudják költségeiket, vagy az ügyleteikkel kapcsolatos kockázataikat áthárítani az államra, vagy a velük üzleti kapcsolatba kerülő más állami cégre, míg a bevételeikből származó profitot előszeretettel áramoltatják a magántulajdonosaik saját cégei felé.

¹²² Hozzá kell tennünk, hogy Stark, 1996 a kelet-európai kapitalizmus kialakulásában az állami és magántulajdon elmosódását leíró koncepciót dolgozott ki magyar példák alapján. Ő azonban egyáltalán nem érintette ennek a jelenségnek a korrupció létrejöttében és egy korrupt rendszer fenntartásában játszott szerepét.

3. Energiapiac: piaci szegmensek oligopólium és oligopszónia mellett

A járadékvadászat, haveri rendszer számára eleve olyan piacok szolgálnak kedvező terepül, amelyeken kevés termelő (oligopólium) vagy/és kevés eladó (oligopszónia) működik. Nyilvánvaló, hogy olyan termékpiac, amelynél csak 3-4 termelő van a piacon és a termék egyedüli megrendelője egy kormányzat lehet, sokkal inkább ki van téve korrupciónak, járadékvadászatnak, mint a több termelővel és fogyasztók sokaságával jellemezhető versenypiacok (Rose-Ackerman, 1978; Olson, 1997; Lambsdorff, 2007). Továbbá az előbbiek sokkal könnyebben játszhatók át a haverok számára, mint más piacok (Rijkers et al., 2014a és 2014b).

4. Természetes monopólium, szabályozási kényszer

Egy természetes monopólium esetén az állam kénytelen szabályozni az ehhez való hozzáférést, elkerülendő a piaci kudarcot (Stiglitz, 2000; Besley, 2006). A HAG vezeték, mint természetes monopólium önmagában is szükségessé, az állam feladatául teszi az ehhez való hozzáférés szabályozását. A járadékvadászattal kapcsolatos irodalom szerint minél inkább szabályozott egy iparág, annál nagyobb lehet ott a terep a járadékvadászat számára, annál kitettebb ez a piac a járadékvadászatnak (Tullock et al. 2002; Rose-Ackerman, 1978; Rose-Ackerman, 2006; Lambsdorff, 2007).

5. Kohézív hálózat a szereplő között

A korrupció jobban és erősebben tud érvényesülni ott, ahol gyenge az állami intézményekbe vetett bizalom (Rose-Ackermann, 2006; Holmberg, Rothsein, 2012). Ezért is fontos az intézményekbe vetett bizalom erősítése egy társadalomban, a formális szabályokba vetett hit gátat tud szabni a korrupciós keresletnek (Kornai et al., 2004; Lambsdorff, 2007). A gyenge formális intézmények, illetve az ezekkel kapcsolatos bizalom alacsony szintje erős informális kapcsolati hálókat eredményeznek a gazdasági aktorok között, és a korrupciós hálózatok ezen kohézív személyes kapcsolati hálók talaján jönnek létre és működnek, sőt, ez az egyik specifikumuk (della Porta, Vannucci, 2012a, 2012b). Különös jellemzője ezeknek, hogy ezek a kohézív korrupciós hálózatok jellemzően férfiakból állnak; a férfiak korruptabbak, mint a nők (Holmberg, Rothstein, 2012: 230-250; Boehm, 2015).

6. Energiapiac: stratégiai szektor

Az energiapiac jelenleg, éppen a 3. és 4. pontban érintett jellemzői miatt is, stratégiai szektornak számít egy ország életében. Az egyes üzleti döntések nagy volumenű áruforgalomról szólnak, amelyeknek jelentős az egész gazdaságra kifejtett hatása, és a lakossági fogyasztáson keresztül e döntéseknek nagy és közvetlen hatása van egy kormány politikai támogatottságára is. Az energiapiac politikai kötődése, a politikai döntések szerepe meghatározó az energiapiac szabályainak, az ott érvényesülő áraknak a meghatározásában. Ez a helyzet önmagában kitettebbé teszi ezt a szektort a politikai korrupció számára (Rose-Ackerman, 1978; Lambsdorff, 2007).

7. Korrupt üzleti környezet

Az egyes országok korrupciós kitettsége meglehetősen különböző, és ez szorosan összefügg az adott ország intézményeinek erősségével, a beléjük vetett bizalom szintjével, a szabályok, törvények minőségével, illetve általában a kormányzás minőségével (Rose-Ackerman, 2006; Holmberg, Rothstein, 2012; Kornai et al., 2004). Ezt az összefüggést empirikus kutatások is alátámasztják (Kaufmann et al., 2005). Nem mindegy ezek után, hogy egy adott cég milyen üzleti környezetből érkezik. A korrupció által kevésbé fertőzött országok cégeinek életében általában kevésbé jelenik meg a korrupció, mint az ügyek „normális”, bevett elintézésének módja, mint azoknál a cégeknél, amelyek korrupt környezetből jönnek. Ebből a szempontból nem mindegy például, hogy a magyar energiapiacra egy norvég, vagy egy orosz cég kerül-e domináns pozícióba.

8. „Ez egy komplex kérdés”

Egy olyan piacon, amelyen a specifikus, csak a piachoz kapcsolódó, ott megszerezhető tudás szerepe nagy, és a piacra jellemző különleges technológia miatt a piacra lépés eleve korlátozott, nagyobb az esély a járadékvadászatra és ezzel a haveri rendszer is könnyebben jelenhet meg itt (Tullock, et al. 2002; Ades, Di Tella, 1999). Másrészt a járadékvadász aktorok előszeretettel hangsúlyozzák nyelvükben is ezt az elkülönülést, külön szakmai szlenget beszélve akkor is, ha egyébként erre semmi szükség, és tudatosan törekednek egy ilyen belső nyelv kialakítására (Olson, 1997). Ez a különös nyelv az egyébként triviális információk elfedésére szolgál és jó eszköze a sikeres járadékvadászatnak. Érdemes e szempontból is elolvasni, meghallgatni a kormány-MVMP-MET történet során érintett szereplők nyilatkozatait.

9. Offshore cégek

Ha egy cég rendszeresen vesz részt korrump tranzakciókban, akkor ehhez meg kell teremtenie a „korrupció infrastruktúráját” (Szántó et al. 2012b; della Porta, Vannucci, 2012a és 2012b). Az offshore cégek, mint instrumentumok, kitűnő eszközei a korrump tranzakciók elfedésének, a korrupciós jutalékok fogadásának (Gournev, Ruggiero, 2012; Leng, Leong, 2007; OECD, 2009). Az offshore cégek jelenléte egy tranzakciónál, illetve egy cég tulajdonosai között, inkább a korrupció jelenlétére utal, mint annak hiányára.

10. Revolving door

A korrupció és ezen belül az állam foglyul ejtésének egyik megjelenése, ha a szabályozó hatóság vezetője, vagy a szabályozást kialakító kompetens szakértője kilép a szabályozó hatóságtól és azonnal azon a piacon helyezkedik el, amelyre az általa kialakított szabályozás vonatkozott (*revolving door*). A politikai pozíció váltása egy cégben elfoglalt pozícióra ugyancsak aggályos lehet (Vidal et al, 2010). Hasonló, a piaci versenyt korlátozó helyzethez vezethet, amikor egy piacon tevékenykedő cégek vezetői sűrűn cserélődnek az adott piac cégei között. A magyar energiapiac ez bevett gyakorlat (<http://bit.ly/2aby7QH>). A magyar energiapiac szabályozása nem foglalkozik e korrupciós technika korlátozásával¹²³.

¹²³ Jellemző, hogy az interjúk és háttérbeszélgetések során megkérdezett magyar energiapiaci szakértők (A2, A3) számára a fogalom is ismeretlen volt. A magyar energiapiaci szabályozás nem veszi figyelembe a fejlett országok, különösen Franciaország és az USA e téren érvényesített szabályozási gyakorlatát.

2.2. Három történet

Azt gondoljuk, hogy az elemzett kormány-MVMP-MET ügylet három egymástól is különválasztható és együtt is értelmezhető történetre bomlik. Ezek mindegyike külön is megállja a helyét és ezért érdemes először külön is szólni róluk.

Elsőként a kormány szabályozásai döntéséről és ennek következményeiről lesz szó (i); majd az MVMP döntéseiről és a számára juttatott kapacitás, mint opció eladásáról (ii); harmadikként pedig a MET tevékenysége és tulajdonosi viszonyai közötti ellentmondásról (iii).

Az első: járadékvadászat, állam foglyul ejtése, kormányzati kudarc

A KÁT rendszer (kötelező áramátvételi rendszer) alapvetően a zöldenergia támogatására jött létre még 2007-ben¹²⁴. Az első történet szereplői azok az üzleti körök, amelyek egyébként korszerűtlen erőmű kapacitással rendelkeztek, de mint kapcsolt erőművek működtetői, járadékvadászként „belobbították magukat” a zöldenergiát előállítók közé és ezáltal a piaci árnál magasabb átvételi áron, kockázat nélkül, és garantált átvétel mellett tudták üzemeltetni hő- és villamosenergiát is előállító erőműveiket. Ezzel számukra kedvező szabályozást érve el a kormányzatnál (állam foglyul ejtése). Ennek egyik mozzanata volt a 2009 novemberi Podolák-Fónagy féle törvényjavaslat¹²⁵ amely tovább bővítette a KÁT rendszerbe besorolható, egyébként hagyományos erőművek körét.

A másik szereplő a magyar állam képviselőjében fellépő Fidesz vezette új magyar kormány, amely a választás megnyerése után, 2/3-os parlamenti többség tudatában érkezettnek látta az időt arra, hogy a fenti helyzetet alapvetően megváltoztassa, elzárja a pénzcspot, és véget vessen az állam foglyul ejtésének, továbbá kiszorítsa a piacról az általa kiszorítandónak ítélt üzleti köröket (Kapolyi László érdekeltségeit és a multinacionális cégeket). Ez a politika beleillett a „nemzeti kézbe kell venni a magyar energiaipart” kormányzati koncepciójába.

A fenti helyzet felszámolása azonban egy másik piacon, a távhő szolgáltatás piacán eredményezett volna áremelkedést, ami, lévén a magyar háztartások nem elhanyagolható része a távhő szolgáltatók által fűtött lakásokban él, rendkívül érzékenyen érintette volna a Fidesz népszerűségét és a politikai stabilitást. Ez elkerülendő szabályozta a magyar kormány 2011-ben a gázpiacot,

¹²⁴ Lásd 2007. évi LXXXVI. Tv., (VET). A KÁT kassza 2007-10 közötti történetét jól összefoglalja az Energiaklub írása: <http://bit.ly/2d2hvKV>

¹²⁵ Lásd <http://bit.ly/2dfyTRU>

és megoldásként az MVMP-nek adott olyan jogot, hogy a gáztárolókból gázt adhasson el a magyar piacon, és kizárólag az MVMP-nek és az E.ON-nak adta meg a lehetőséget arra, hogy az orosz-magyar államközi szerződés árainál olcsóbb gázt hozzon be a HÁG vezetéken keresztül.

Ezt a lépést, ha az MVMP, mint közel 100%-ban állami tulajdonban lévő cég számára üzleti lehetőség biztosítása is célja volt, kudarcként értékelhetjük. Hiszen az MVMP nem kívánt, vagy nem tudott élni ezzel a lehetőséggel. Másrészt kudarcként értékelhető a szabályozás azért is, mert eleve nem lehetett tartós. Nem felelt meg az EU által szorgalmazott piackonform szabályozás feltételeinek – ezért is indított ezzel kapcsolatban az EU kötelességsegési eljárást Magyarország ellen –, és gazdaságilag sem lehetett előnyös a magyar állam számára. Miért várjuk el, hogy egy monopolhelyzetbe került cég hosszú távon hatékonyan meg tudja oldani a földgáz tőzsdei áron való import beszerzésének és Magyarországi eladásának feladatát? Nyilvánvalóan számolni kell ekkor a monopolhelyzetből fakadó monopoljáradék és holtteher veszteség miatt bekövetkező társadalmi jóléti veszteséggel.

A kormány ezt a kormányzati kudarcot csak úgy tudta volna elkerülni, ha úgy szabályozza a HAG vezetékekhez való hozzájutást, olyan mechanizmuson keresztül, ami biztosítja a piaci versenyt. Azt, hogy a potenciális importálók versenyezhesse a vezetékek használatáért.

E történet nyitott kérdése, hogy tudatosan, felmérve a lehetséges negatív következményeket, vagy pusztán tudatlanságból, a gyenge kormány megnyilvánulásaként döntött-e a választott megoldás mellett a magyar kormány. Ezt nem tudjuk, mivel ezzel kapcsolatban semmilyen előzetes hatásvizsgálatot nem hozott nyilvánosságra, nem tett diszkutálhatóvá a magyar kormány.

Önmagában ebből a titkolózásból az is következik, megnyitva a teret a feltételezések számára, hogy itt a kormány felmérve, és látva a lehetséges negatív hatásokat, valamilyen látens szándék miatt tudatosan döntött ezen szuboptimális kimenetet eredményező alternatíva mellett. A kormány célja lehetett „magyar tulajdonosok”, „nemzeti tulajdonban” lévő cégek helyzetbe hozása is. Ennek megfelelően az, hogy az MVMP átadta az importgáz behozatal lehetőségét a MET-nek, nem kizárt, hogy beleillett ebbe a kormányzati koncepcióba.

A második: gyenge állami tulajdon vs. profitorientált magáncég

A második történet szereplői az állami tulajdonban lévő MVM, ennek leánycége az MVMP és a MET Magyarország Zrt, mint többségében magántulajdonban lévő kis rugalmas cég.

Az MVM vezetését lecserélték a 2010-es kormányváltást követően. A vezető pozíciókba Simicska Lajos bizalmi emberei kerültek. Az MVM közgyűlési

jegyzőkönyvei¹²⁶ és az általunk lefolytatott interjúk alapján az a kép rajzolódik ki, hogy nagyobb volumenű üzleti kérdésekben (ilyen volt az METI-MVMP-MET ügylet is) az MVMP vezetése nem dönthetett szuverén módon, az anyacéggel történt egyeztetés, az anyacég menedzsmentjének beleegyezése nélkül.

Ennek megfelelően a kérdés itt az, hogy milyen indítékok, érvek alapján döntött úgy az MVM vezetése abban, hogy a kormányzat által neki biztosított lehetőséggel ne éljen (a); és milyen módon próbálta értékesíteni a számára biztosított hozzáférést a HAG vezetéken (b).

E helyzet leírására a 2011 elején még az MVM kereskedelmi igazgatójaként dolgozó, majd később a MET Power AG vezetőjeként tevékenykedő Lehőcz Balázs Gábor által a „Magyarul Balóval” című műsorban elmondottak¹²⁷ kiválóan alkalmasak:

„...tehát gyakorlatilag, ugye 2011-et írtunk akkor, amikor ugye Magyarai Úr által is említett kormányhatározat megszületett. Nyilvánvalóan az volt a célja, én is így emlékszem, hogy alapvetően a távhő termelőket hozza olyan szinten kedvező helyzetbe, hogy lehetőség szerint a gázköltségük csökkenjen, ezáltal a távhő árának emelkedését valamilyen szinten sikerüljön megfogni. Gyakorlatilag ehhez kapott az akkori információk szerint az MVM egy igen komoly üzleti lehetőséget, amely természetesen lehetőséget és kockázatokat egyaránt tartalmazott. Ez azt jelenti praktikusán, hogy az egy súlyos tévedés, hogy az MVM ingyen, vagy nagyon olcsón kapta meg ehhez a vezetékhöz való hozzáférést. Ezt úgy kell elképzelni, mint egy opciót. Eleve időben meg volt késve, mind a kormány, véleményem szerint, mind az MVM, és gyakorlatilag ennek az opciónak nagyon komoly költségei voltak, amelyeket az MVM-nek természetesen ki kellett fizetnie. Az MVM akkoriban a gázüzletágának a kialakításában volt. Ez egy folyamat, hogy az ember egy új piacon megalapozza a jelenlétét, kereskedelmi partnereket szerezzen, és egyéb iránt pedig a szükséges rendszerekkel felszerelkezzen, ez időbe telik. Ebben a helyzetben találta el az MVM-et ez az intézkedés és azt gondolom, hogy az MVM menedzsmentje nagyon tudatos és felelős döntést hozott akkor, amikor azt mondta, hogy megpróbálja úgy, közvetett módon, elérni ezt a hatást a piacon, hogy egyébként ennek az opciónak, mert maga a határkeresztező kapacitás egy opció, ennek a kockázatát nem futja meg. Így, versenyeztette ezt a kapacitást, és a MET ebből egy bizonyos részesedést szerzett meg. És gyakorlatilag így átvállalta a kockázatokat az MVM-től, amelyen egyébként természetesen is profitot is realizált.”

Az MVM vezetését tehát 2012-ben alapvetően a biztonságra törekvés jellemezte, az ügylettel járó kockázatokat magasnak értékelte („egyébként ennek az

¹²⁶ Lásd: <http://bit.ly/24MqoMe>

¹²⁷ Lásd M7. melléklet, 4:14 percnél.

opciónak, mert maga a határkeresztező kapacitás egy opció, ennek a kockázatát nem futja meg”). Ekkor még nem készült fel arra, hogy annyira megerősítse a gázüzletágát, hogy be is lépjen a gázkereskedelmi piacra. Üzleti szempontból hiába volt kecsegtető a holland tőzsdei áron való gázimport – ezt a vezetés kockázatosnak ítélte. Jól illusztrálja ezt az MVM közgyűlési jegyzőkönyv részlete¹²⁸.

Egy másik lehetséges magyarázat arra utal, hogy a MOL és az MVM vezetése megegyezett egymással, mivel a piackorlátozó állami szabályozás miatt a MOL-t veszteség érte (a határkeresztező kapacitást működtető FGSZ, a MOL leánycége nem indíthatott aukciót, ami miatt a MOL jelentős profittól eshetett el) és ez is közrejátszott, hogy az MVMP a MET csoporttal kötött üzletet¹²⁹.

Természetesen ez nem magyarázat arra, hogy a 2013/14-es és 2014/15-ös gázévekben miért folytatta az korábban kialakított együttműködését az MVMP a MET csoporttal¹³⁰.

Különösen azért érdekes ez, mert 2014 szeptember 30-ával lezárult az E.ON gázüzletágának megvásárlása (E.ON Földgáz Trade állami tulajdonba vétele), amely így az MVM tulajdonába került¹³¹. Az MVM két cégbe integrálta a megvásárolt céget (Magyar Földgázkereskedő Zrt. és Magyar Földgáztároló Zrt.)

Ebben a történetben tehát három mozzanat lényeges: az MVMP hogyan, és milyen versenyzési szabályokat követve hirdette meg az eladni kívánt kapacitást (a); hány versenyzővel tárgyalt: több mint kettővel, vagy csak az E.ON céggel és a MET csoporttal (b); végül pedig milyen tárgyalási stratégiát követett a későbbi nyertessel (c) ?

A kérdés itt az, hogy az állam versenykorlátozó lépését, amely a HAG vezetékeknek az MVMP és az E.ON számára való átadásával valósult meg, akarta-e, illetve tudta-e volna az MVMP korrigálni azzal, hogy minél több versenyző számára, erős versenyt biztosító szabályok mellett hirdeti meg a szóban forgó kapacitást?

¹²⁸ Korányi Tamás részvényes kérdésére gondolunk, amely azt firtatta, hogy a rendkívül jó üzlettel kecsegtető 6 millió m³/ nap behozatali lehetőséget a cég miért adta át a MOL Csoportnak (MET-nek). Bally Attila kereskedelmi vezérigazgató helyettes erre azt válaszolta, hogy nagyon kevés idő állt az MVMP rendelkezésére és mérlegelve a nagy kockázatokat, és a lehetséges veszteségeket, döntöttek a kapacitás eladása mellett. Lásd: <http://bit.ly/2aKdG0h> 11-12. oldal.

¹²⁹ Ezt a gondolatmenetet egyik interjúalanyunk (B1) fogalmazta meg: „Elképzeltetőnek tartja, hogy az MVM, MVMP valamiben megegyezett a MET csoport egyik tagjával, vagy magával a MOL-lal? - Teljesen elképzelhető. Hiszen a MOL nem tudta a HAG vezetékek használatát piaci környezetben meghirdetni, vagyis vesztesége származott a nem-versenyből, amit az állami szabályozás hozott létre.”

¹³⁰ Lásd: <http://bit.ly/2bi5Ryt>

¹³¹ Lásd: <http://bit.ly/2buIXEj>

A harmadik: transzparencia, offshore cégek és strómanok

A harmadik történet tisztán a MET-ről és a MET Holding felépítéséről szól. A MET tiszta, innovatív, dinamikus és piacorientált cég képét mutatja magáról¹³². Erről tanúskodik a cég honlapján beágyazott promóciós videó is: fiatal, céltudatos, motivált, professzionális csapat, nagy tervekkel¹³³.

Ezzel a képpel azonban teljes mértékben ellentétben áll az a mód, ahogy a cég tulajdonosai tulajdonolják a céget (a); ahogy cégtulajdonukhoz jutottak (b).

A cég honlapján is közzétett bonyolult tulajdonosi szerkezet, a ciprusi offshore cégek dominanciája (öt tulajdonos tíz cégen keresztül éri el a MET Holdingot, amelyek között öt offshore) inkább illegális ügyletekben is érintett cégek tulajdonosi hálózatának mintázatára emlékeztet. Az illegális kereskedelemmel, pénzmosással, adócsalással is foglalkozó cégek előszeretettel használják az offshore cégeken keresztüli tulajdonlás módszerét (Gounev, Ruggiero, 2012; OECD, 2009: Veng, Leong, 2007).

A nemzetközi tapasztalatok szerint az offshore cégforma alaptevéően az alábbi funkcióra szolgál (OECD, 2009; Veng – Leong, 2007):

- a tényleges tulajdonos elrejtésére; és
- adócsalásra (*tax evasion*);
- adóelkerülésre (*tax avoidance*);
- illegális tevékenység (csempészet, illegális szerv kereskedelem, stb.) elrejtésére;
- pénzmosásra (*money laundering*), pénzmozgás elrejtésére;
- illegális kifizetések / átutalások (korrupció) eszközeként.

Nyilvánvaló, hogy a MET a fenti tevékenységek egyikével sem foglalkozik – és éppen ez adja a feszültséget a cég két fenti jellemzője (nyitott-dinamikus-piacorientált cég (a); és tulajdonosi struktúráján belül az offshore cégek viszonylag nagy szerepe (b) között.

E történet második része a tulajdonosokkal függ össze: bár a magyar és orosz magánszemélyek, mint „végső tulajdonosok” vannak feltüntetve a cég honlapján, az offshore cégek viszonylag nagy szerepe (a) miatt továbbra sem lehetünk biztosak, hogy nincsenek-e közöttük strómanok. Ilja Trubnyikov-ról az interneten az *Offshore Leaks* szolgáltató információkat. Lásd ezekről az 1.6.2. pontban leírtakat. Az ő esetében a legvalószínűbb, hogy személyében egy strómanról van szó, aki mögött lehet (lehetnek) a valódi tulajdonos(ok). Ezt az

¹³² Az általunk megkérdezett energiapiaci szakértők (A1, A2, A3) is úgy tekintettek a MET-re az interjú során, mint a magyar energiaipar nagy ígéretére.

¹³³Lásd: <http://bit.ly/2bbp0yI>

esetőséget azonban semelyik a cég tulajdonosaként feltüntetett magánszemélynél nem zárhatjuk ki.

Mindez a MOL Nyrt részesedésén kívül, amely egyedüliként, off-shore cégkapcsolat nélkül kapcsolódik, mint tulajdonos a céghez, teljesen formálissá teszi a „végső cégtulajdonosok” közötti tulajdonarány változásokat (b) is.

2.3. A történetek kritikus pontjai

Gyenge állam és kormányzati kudarc

Az előbbiekben jól láthattuk, hogy a történet egy 2011. áprilisi kormányzati szabályozási lépéssorozattal kezdődött, amely alapvetően egy, az állam foglyul ejtését eredményező, járadékvadász helyzetet kívánt megszüntetni. Annál is inkább, mert e helyzet haszonélvezői között megtalálhatók voltak a konkurens párthoz, az MSZP-hez közel álló üzleti körök, közöttük Kapolyi László érdekeltségei, illetve külföldi tulajdonban lévő cégek, közöttük az E.ON és a Dunamenti Erőművet is birtokló francia GDF Suez is. A 2011-es szabályozással ezek elvesztették eddigi kedvező helyzetüket és később 2013-14-ben kénytelenek is voltak kilépni a piacról¹³⁴. A Fidesz kormány tehát ezzel a lépéssel bezárta a kaput a járadékvadászat előtt és egy olyan helyzetet számolt fel, amelyet az állam foglyul ejtéseként írhatunk le.

Az energiapiacra vonatkozó szabályozás megváltoztatása azonban, mint utóbb kiderült, meglehetősen átgondolatlan volt. Ugyanis, ha már 2011-ben világos volt a kormányzat számára, hogy egy állami céget, az MVM-et és az MVMP-t akarja kivételes helyzetbe hozni az import esetében és a hazai piacon az eladói oldalon, így biztosítva a szabadpiaci, a holland tőzsdei áron elérhető gázhoz való hozzáférést és elkerülni a távhő árának emelkedését, akkor miért nem tudott az állami cég egy év alatt felkészülni erre a feladatra? Ha eleve nyilvánvaló volt, hogy ez ennyi idő alatt nem lehetséges, akkor a magyar kormányzat 2011-ben miért hozott olyan döntést, miért teremtett olyan helyzetet, amelynek megoldásában egy a piacon már ismerettel rendelkező, a nagyobb kockázatot is vállaló piaci szereplő (például a MET és METI) játszhatott csak szerepet? Hogy ez a szereplő sokat, nagyon sokat keresett ezen az üzleten? Ez teljességgel mindegy. Ezért a MET nem hibáztatható. Az általa megszerzett profit csak beárazta a kormányzati kudarc nagyságát. Ezek után legalább tudjuk, hogy a rossz kormányzás, egy előkészítetlen kormányzati lépéssorozat következtében maximum mennyi jóléti veszteség érte a magyar adófizetőket.

Ha a magyar kormány 2011-ben még nem tudta, hogy egy év múlva hogyan fogja importból megoldani a tározói kapacitás visszapótlását és hogyan tud a

¹³⁴ Az E.ON gázüzletága az MVM, a GDF Suez által birtokolt Dunamenti Erőmű pedig a MET Holding kezébe került. lásd: <http://bit.ly/2aTTJzi>

holland tőzsdei áron vásárolt gáz megjeleni kínálatként a hazai gázpiacon, akkor ugyancsak a gyenge kormányzással és kormányzati kudarcokkal állunk szemben. Az MVM 2012. október 31-i közgyűlési jegyzőkönyve, a MET vezetőinek későbbi nyilatkozatai¹³⁵ ezt a változatot látszanak megerősíteni. A magyar kormány úgy adott kivételes lehetőséget egy cégének, úgy hozta azt – egyébként nem piacokonform módon – kivételes helyzetbe, hogy erről a cégről eleve tudott volt, hogy képtelen lesz élni a számára adott lehetőséggel. Ha a 2012. évi szabályozási lépéssel a kormányzat célja az volt, hogy a magyar piac nagy mennyiségű, az orosz-magyar államközi szerződés áránál jóval olcsóbb gázhoz jusson (a); és ezt az ügyletet monopolhelyzetbe hozott vállalatként az állami tulajdonban lévő MVMP bonyolítsa le, és ebből az ügyletből származó profit e cégnél keletkezzen (b), akkor nyilvánvaló, hogy az első cél elérése mellett a második meghiúsult.

Ha a történetet ebből a perspektívából nézzük, akkor a MET ügyes szereplőként vett részt a szokásos *gyenge kormány – alacsony kockázatú ügyleteket bevállaló, gyenge ösztönzöttségű állami vállalati vezetés – kockázatvállaló, profitorientált magáncég* játékban. Ennek kimenete világos: bárhol a világon egy mozgékony, kockázatvállaló piaci szereplő számára kifizetődő egy gyenge kormányzattal, és egy állami vállalat gyenge ösztönzöttségű menedzsmentjével üzletet kötni. Míg az ügyletből származó profit a magáncég oldalán a cég tulajdonosainak zsebébe kerül, és ezért hajlandók nagyobb kockázatot is vállalni, addig az állami vállalat oldalán maximum a vállalaté marad, ha nem kell továbbfizetni osztalék formájában a költségvetés számára. Az állami vállalatnak az ügyletben résztvevő menedzsmentje jellemzően maximum bónuszt kap, ami az ügyletből származó profit töredéke lehet csak.

Gyenge állam és a rejtett megbízó

A történet előbbi leírása azonban nem magyarázza meg azt, hogy miért tartotta életben a magyar kormányzat 2015-ig ezt a konstrukciót. Nem vette észre, hogy az első szabályozási lépése kormányzati kudarcot eredményezett? Ha ez a helyzet, akkor ez újabb érv a magyar kormányval szemben: a szóban forgó szabályozó lépéseit átgondolatlanság, kapkodás és ad-hoc döntések jellemezték. Ha tisztában volt vele, akkor nem érthető, hogy miért nem törekedett olyan szabályozási megoldásra, amely a MET-MVMP ügyletnél a hasznoknak az állam számára kedvezőbb elosztását eredményezte volna? Ez csak akkor lenne érthető, ha e lépést magyarázandó egy rejtett megbízó létét és érdekeinek érvényesülését is feltételezzük. Nem kizárt, hogy ennek állhatott érdekében a fenti szabályozás fenntartása.

¹³⁵ Lásd Lantos Csaba idézett nyilatkozatát a poltfolio.hu-n és Lehőcz Balázs Gábor által elmondottakat az RTL Klub „Magyarul Balóval” című műsorában.

Állami vállalat és piaci verseny

Tételezzük fel, hogy az MVM-nek és az MVMP-nek viszonylag gyorsan kellett döntést hoznia, és tényleg felkészületlenül érte a 2012-es szabályozás. Ekkor azonban nem világos, hogy hogyan, mennyire körültekintően tárgyalt a viszonylag nagy volumenű kapacitás lekötéséről a magáncégekkel? Hány céggel is folytatott tárgyalást, milyen módon biztosította, hogy erős árverseny alakuljon ki és a cég, azaz az állam számára legkedvezőbb áron adhassa tovább a számára biztosított kapacitást? Az MVM dokumentumai ezt homályban hagyják. Lantos Csaba a MET-en kívül több „kompetítorra” utal, de az MVMP oldalára felkerült újságcikk és az MVM közgyűlési jegyzőkönyve is arra utal, hogy komolyabb tárgyalásra csak az E.ON-nal és a MET-tel került sor. Ha ez igaz, akkor ez önmagában is a verseny korlátozottságát mutatja. Ebben a helyzetben eleve nem lehet azt várni, hogy az MVMP a számára lehető legjobb konstrukció mellett és a legkedvezőbb áron adjon tovább a neki biztosított kapacitáson. Ebben az esetben az MVMP menedzsmentje nem járt el elég körültekintően, illetve vele szemben nem is érvényesültek a tulajdonos oldaláról a profitszerzésnek és kockázatvállalásnak azok az elvárásai, amelyek egy magánbefektető oldaláról természetesen vetődhetnek fel.¹³⁶

Transzparens magáncég és offshore cégek

Az ügylet egyik szereplője, a MET és később a MET Holding, önmagát nagy piaci tapasztalattal rendelkező, innovatív és tisztán piaci alapon működő transzparens cékként határozza meg. Ezzel a képpel azonban ellentétben áll a cég két jellegzetessége: a cég eredeti tulajdonosainak rejtőzködése (a); a cég tényleges üzleti aktivitására vonatkozó adatok elérhetetlensége (b).

Ha a 2013. augusztus 30-án Svájcban bejegyzett MET Holding AG tulajdonosi struktúrájára tekintünk (lásd <http://bit.ly/2aTVDQI>) akkor a „végsőnek” tekintett öt tulajdonos tíz közvetítő cégen keresztül gyakorolja tulajdonosi jogait. Ezek közül öt ciprusi bejegyzésű offshore cég. A MET Holding honlapján láthatjuk tehát az offshore cégek mögötti „végső tulajdonosok” listáját és tulajdoni részesedésüket – ez ténylegesen a transzparencia felé tett lépés volt. De ekkor meg mi értelme volt, hogy ezek a tulajdonosok bizonytalan háttérű offshore cégeken keresztül jutottak eredetileg a cégben tulajdonhoz?

Nem világos, hogy miért racionális megoldás, ha egy tisztán, transzparensen, átláthatóan működő cég tulajdonosai között ilyen arányban vannak offshore cégek? A tulajdonosi ábrából az is látszik, hogy a tulajdonosok közül mindössze a MOL Nyrt nem kötődik offshore cégeken keresztül a céghez.

¹³⁶ Lásd az MVM 2012. október 31-i közgyűlési jegyzőkönyvében Eiterer Antal és Korányi Tamás egymástól homlokegyenest eltérő reakcióit Bally Attila előterjesztésére. Lásd: <http://bit.ly/24MgoMe>

A transzparencia hiánya másrészt az üzleti működésre vonatkozik. Nem várható természetesen, hogy egy cég, vagy cégcsoport közvéetegy honlapján a konszolidált mérlegadatait, bár legalább az árbevétele, nyereségre vonatkozó adatok üzleti relációkként való közvéetetele nem lenne előnytelen.

A MET Magyarországra vonatkozó, a magyar e-beszámoló oldalon közvéetett adatokból nem lehet megállapítani, hogy 2011-2014 között a METI-MVMP-MET üzletből származó bevétele és haszon hány %-a volt a cégcsoport egészénél képződő bevételeknek és haszonnak. Fontos lenne ezt tudni annak tisztázása érdekében, hogy vajon a MET Holding kizárólag a METI-MVMP-MET egyébként különleges és egyedi ügyletből tudott-e felépülni, vagy más egyébként innovatív aktivitásainak eredménye is hozzájárult a Holding létrehozásához és a MET Power AG vezetőjének szavaival élve egy „igen komoly multinacionális vállalat” létrehozásához?

Ha a kezdeti fejlődésben csak a METI-MVMP-MET ügyletek játszottak szerepet, akkor ez arra mutat, hogy a MET csoport kezdeti sikere tisztán egy kormányzati kudarc kihasználásához kapcsolódik¹³⁷. Ha nem, akkor ténylegesen a MET egyes kiemelkedő képességű menedzsereinek innovatív munkáját dicséri. Ha az első eset következett be, akkor nincs semmilyen megbízható információ arra vonatkozóan, hogy ennek a helyzetnek a létrehozása a kormányzat tudatos szándéka szerint történt volna. De egy ilyen lehetőséget e/leve kizárni nem lehet.

¹³⁷ Lehőcz Balázs Gábornak az RTL Klubban 2015 februárjában lezajlott beszélgetés során megfogalmazott állításai, illetve az erre a kérdésre vonatkozó kitérő válasza [9:37 perc után] arra engednek következtetni, hogy ezt a témát a beszélgetés során érzékenynek tekinthette, és mindenképpen kerülni igyekezett a kérdést pontosan megválaszolni. Mikor Baló György a 2012. évi 50 milliárdos, kiemelkedően magas osztalékról kérdezte, akkor Lehőcz azzal folytatta, hogy „50 milliárd, így van, de azt kell látni, hogy ez gyakorlatilag egy konszolidált, az összes társaság, együttes, konszolidált eredményéből származik...”. A beszélgetés aztán így folytatódott:

„BGY:.. Hány társaságról beszélünk?

LBG: Összesen nyolc országban tizennégy vállalatunk van jelenleg. 300 fővel dolgozunk, egyébként a Dunamenti Erőmű létszámával együtt, aminek ugye a többségi tulajdonát tavaly szereztük meg...”.

Itt az az érdekes, hogy Baló kérdésére, hogy „Hány társaságról beszélünk?” Lehőcz nem a cégcsoport akkori, 2012-es állapotát ismerteti, hanem a MET Holdingnak a beszélgetés idején, 2015-ben meglévő struktúrájáról beszél. Ez azonban nem előzménye, hanem következménye volt az 50 milliárdos osztaléknak, hiszen részben ebből a pénzből hozhatták létre a tulajdonosok a MET Holdingot. A MET e-beszamolo.hu-n elérhető céadatait áttekintve kiderül, hogy 2012-ben a MET-nek (ekkor a leányvállalatok még hozzá kapcsolódtak) csak négy leányvállalata volt. Ebből kettőt tőkevesztés miatt veszteségként nullára kellett a társaságnak írnia, a másik kettő pedig az osztrák leányvállalat és a METI volt. E két utóbbitól származhatott az a mintegy 40 milliárd forintnyi átadott osztalék, amely megjelent a MET 2012-es eredménybeszámolójában. A METI azonban, ahogy korábban bemutattuk, tevékeny részese volt a METI-MVMP-MET ügyletnek. Az ebből származó hasznok nála és a MET-nél képződtek. Ezek szerint a konszolidált mérlegben megjelenő mintegy 40 milliárd forintot részben ugyancsak a METI-MVMP-MET ügylethez lehet kötni. Nem tudjuk azonban, hogy az osztrák leányvállalat mennyivel járult hozzá ehhez.

Revolving door

A *revolving door*, avagy „forgóajtó” a korrupció egyik eszköze lehet. A korrupció szélesebben értelmezett koncepciójához kapcsolódik, ahhoz, ami szerint a korrupt tranzakciók nem írhatók le csak megvesztegetésként (*bribery*). A megbízó-megbízott és kliens közötti tranzakciókat alapul véve ugyanis a korrupt tranzakciók megvalósulhatnak anélkül is, hogy a korrumpált megbízott által a korrumpáló kliensnek biztosított előnyért cserébe az utóbbi korrupciós jutalékot fizet akár közvetlenül, akár közvetítőkön (*middlemen*) keresztül¹³⁸. A korrupció megvalósulhat úgy is, hogy a korrumpáló kliens úgy jutalmazza a korrupt tisztviselőt, hogy jóval később jól fizető állást biztosít számára. A *revolving door* ezt a lehetőséget írja le, és eredetileg egy szabályozó hatóságnál dolgozó tisztviselő és az általa szabályozott egy piaci szereplő közötti ügyletre vonatkozik: a szabályozó hatóság vezetője, vagy egy konkrét szabályozás kialakításában kompetens munkatársa a szabályozás életbe lépése után azoknál a cégeknél helyezkedik el vezető állásban, amelyekre az adott szabályozás vonatkozik. Nem kizárható ebben az esetben az a feltételezés, hogy a szabályozott cég így honorálja neki, hogy a cég számára kedvező feltételeket teremtett a szabályozás során.

Minél erősebben szabályozott egy termékpiac, és minél nagyobbak eleve is (akár technológiai, akár a szükséges tőke szempontjából) itt a belépési korlátok, annál inkább nagy a késztetés a *revolving door* alkalmazására és annál könnyebben is valósítható ez meg. Természetesen a *revolving door* nem jelenti egyből azt, hogy itt valamilyen korrupt tranzakció valósult volna meg, csupán azt, hogy egy ilyen esetben számolni kell a korrupciós kockázatokkal, ezeket mindenképpen vizsgálni kell, és lehetőleg ki kell zárni a korrupciót. Legjobb megoldás persze, ha magát a revolving door-t korlátozzák, vagy tiltják meg¹³⁹.

Ennek az eshetőségnek a kiküszöbölésére szoktak a fejlett nyugati országokban elhelyezkedési moratóriumot alkalmazni bizonyos szabályozó hatóságoknál (jellemzően az energiapiac szabályozó hatóságainál): már az adott pozíció elfoglalása előtt alá kell írni azt, hogy a kinevezendő vezető, vagy tisztviselő nem helyezkedhet el x évig azoknál a cégeknél, amelyeket majd szabályozni fog. Ehhez természetesen plusz juttatás is társul: a szabályozó hatóságnál a pozíció elfoglalása olyan fizetési csomag mellett történik, amely a szabályozó hatóság elhagyása után x évig biztosítja a hatóságtól kilépő egzisztenciáját. Ez még mindig olcsóbb megoldás ugyanis, mint egy korrupt szabályozás miatti társadalmi veszteség.

A *revolving door* azonban nemcsak szabályozó hatóság – szabályozott piaci cég viszonylatában értelmezhető, hanem két cég viszonylatában is. Furcsa lenne

¹³⁸ A jelenséget kissé más kontextusban, a kormánytisztviselők és lobbisták közötti átjárásként vizsgálja az USA példáján keresztül Vidal et al. 2010.

¹³⁹ Lásd a francia, vagy az új-zélandi szabályozást: <http://bit.ly/1MoFt21>

például, ha egy (A) cég vezetője, vagy beszerzője egy nagy volumenű üzlet megkötése után éppen ahhoz a (B) céghez igazolna át, amelyik az éppen megvett terméket vagy szolgáltatást szállítja (A) cég számára¹⁴⁰.

Bár magyar példák szép számmal akadnak a *revolving door* jelenségére, de eddig semmilyen gazdaságtörténeti, vagy intézményi közgazdasági elemzés nem vizsgálta e jelenséget a rendszerváltás utáni Magyarországon¹⁴¹.

Esetünkben az Energia Hivatal - MET - MVM (MVMP) közötti átjárásokat lehet a *revolving door* megvalósulásaként értelmezni. 2011-2014 között az MVMP és a MET között, mint üzletfelek között, érdekellentét állt fenn, ezért e cégek közötti pozícióváltások mindenképpen ide számítanak. A két cég között több vezető is helyet cserélt az időszak alatt (lásd a 2.1.1. táblázatot)¹⁴².

Ezzel nem állítjuk azt, hogy a cégek közötti vezetői helycserék közvetlenül kapcsolódnak korrump tranzakciók létrejöttéhez. Azt azonban igen, hogy a magyar energetikai piac nagy cégei (E.ON – MOL csoport – RWE – MVM csoport) közötti vezetői átjárásokat, különös tekintettel azok gyakoriságára, a piaci versenyt korlátozó tényezőként lehet értelmezni.

Ha egy cégre vonatkozó különleges információval bíró vezetők cserélődnek az egyébként konkurens cégek között, akkor egy új belépő cég esetén egyrészt nagyobb a vele szembeni összejátszás elvi lehetősége, másrészt az erősebb személyközi kapcsolatok egy-egy ügylet esetén nagyobb teret adnak a versenyen kívüli megegyezéseknek is.

¹⁴⁰ Az adott beszerzés minél inkább irányult egyedi termékre, annál nagyobb korrupciós kockázat társítható egy ilyen váltáshoz. Ebből a szempontból kockázatos lépésnek számítana, ha például egy nemzeti bank készpénz-logisztikai vezetője később ahhoz a céghez szerződne, amely a készpénzt nagy volumenben válogató gépsort szállította korábban a jegybank számára.

¹⁴¹ Ettől eltérő jelenséggént kell értelmeznünk, amikor a szabályozó később saját cégével lép be az általa szabályozott piacra. Magyarországon 1989-90 fordulóján volt olyan piac, amelynek azon cégek lettek pár év alatt a legnagyobb piaci részesedésű és rendkívül gyorsan növekvő szereplői, amelyek tulajdonosai írták meg még minisztériumi szakértőként az adott piacra vonatkozó szabályozást. Nyilvánvaló, hogy ők ismerték legjobban az általuk írt szabályozás lehetőségeit és korlátait, de később ez az előnyük elenyészett éppen a piacra való belépés és onnan való kilépés szabadsága folytán.

¹⁴² Figyelemre méltó ebből a szempontból Lehőcz Balázs Gábor esete, aki 2010 november – 2011 szeptember között az MVM kereskedelmi igazgatója volt. Nem tudjuk, hogy a 2011/12-es gázévben megvalósuló MVMP-MET „stratégiai együttműködés” első hónapjaiban (Földgáz Adásvételi Szerződés, MOL Energiakereskedő Zrt. 2012, <http://bit.ly/24MqoMe>) is e pozíciójában volt-e, vagy sem. Az MVM-et elhagyva, egy két éves kitérő után 2013 júniustól a MET csoporthoz igazolt át vezető beosztásba. Az RTL Klub „Magyarul Balóval” című műsorában, mint a MET csoport egyik cégének vezetője, azt a tényt, hogy korábban a MVM-nél dolgozott, nem hozta szóba. (Lásd az M7. mellékletben leírt beszélgetés részleteket 3:47, 4:14, 9:37 és 20:30 perckor.)

2.1.1. táblázat: Három vezető helycseréje a MET és az MVM csoport között, 2006-2013

	pozícióváltás	MET csoport	MVM	MVMP
Kóbor György	1		2010-12	
	2			2012-13
	3	2013		
	4		2013	
Králik Gábor	1	-2013		
	2		2013-	
Lehőcz Balázs Gábor	1			2006.01- 2008.05 (vezérigazgató)
	2		2008.05- 2010.11 (pénzügyi igazgató) 2010.11- 2011.09 (kereskedelmi igazgató)	
	3	2013.06- (vezérigazgató, MET Power AG)		

Forrás: LinkedIn, MVM hivatalos dokumentumok, <http://bit.ly/2aby7QH>

Tulajdonosváltások: orosz és magyar tulajdonosok a MET-ben

Eredetileg a MET a MOL Nyrt 100%-os tulajdonában lévő cég volt (lásd 1.4.1. táblázatot), majd 2009 során került 50%-ban egy offshore cég birtokába (Normeston Ltd.), amely mögött egy orosz magánszemély (vagy maga az orosz állam) állt. Ezt később egy újabb offshore cég (RP Explorer Ltd.) váltotta, amely mögött ugyancsak egy orosz magánszemély (vagy maga az orosz állam) áll. Ezt követően az RP Explorer részesedése és a MOL Nyrt részesedése is 40-40%-ra csökkent, azaz 10-10% tulajdoni hányad egy svájci cégen (MET ManCo AG), valamint az RP Explorer-en keresztül formálisan Lakatos Benjámin kezébe került. Később megjelent két új tulajdonos is, a cég ábrája szerint „végső tulajdonosokként” Nagy György és Garancsi István, akik ugyancsak offshore cégeken keresztül kapcsolódnak tulajdonosként a céghez.

Nem világos, hogy milyen megfontolások indokolták egyrészt az orosz tulajdonosok kiválasztását, cseréjét és az új magyar tulajdonosok kiválasztását és belépését az amúgy meglehetősen gyors növekedésnek induló cégcsoportban. Természetesen ez - döntően magántulajdonban lévő cégről lévén szó - a tulajdonosok szuverén döntése. Mégis érdemes lenne megvizsgálni, hogy milyen megfontolások álltak a tulajdonosváltások mögött. Ebből a szempontból nem

kizárható, hogy a „végső tulajdonosok” sem éppen azok, hanem más, ismeretlen üzleti szereplők érdekeit képviselik a cégben.

Az orosz tulajdonosok szerepét indokoló korai nyilatkozatok arról szóltak, hogy a MOL Nyrt szükségesnek látta, hogy - MET gázüzletágát fejlesztendő - az orosz piacokra rálátó, ott jó kapcsolatokkal rendelkező tulajdonost vonjon be maga mellé társnak – ez racionális indoknak látszik mindaddig, amíg a MET exkluzív szerződéseket köt orosz partnerekkel. De ha szabadpiacon vásárol és ad el gázt, akkor egy ilyen érv már kevésbé állja meg a helyét.

Lakatos Benjámint tulajdonosi vásárlását, amihez voltaképpen halasztott fizetéssel, az általa megvásárolt cég osztalékából tudott jutott hozzá, az indokolta, hogy a MET „üzleti konstrukciója az ő fejéből pattant ki”. Egy menedzsert szokás annak a cégnek a tulajdonrészével jutalmazni, amelyben dolgozik -- ez széles körben alkalmazott módszer a menedzserek ösztönzésére. Ha Lakatos akkori havi fizetését bruttó 20 millió forintba tesszük, akkor ez a bonusz (a 2013-ban kifizetett osztalék 20%-a, mintegy 11 milliárd forint jutott ekkor Lakatoshoz) mintegy 46 évnyi rendes fizetésének felelne meg.

Ezzel együtt azonban a cég történetével, piacaival, vagy szűken a kormány-MVMP-MET ügylettel kapcsolatos semmilyen információ nem indokolja racionálisan Nagy György és Garancsi István 2013-as belépését a cég tulajdonosa közé. Róluk csak annyit lehet tudni, hogy korábban volt üzleti kapcsolatuk Csányi Sándorral (Nagy György és Garancsi István) és Hernádi Zsolttal (Garancsi István). Garancsi ezen túl még szoros kapcsolatot ápol Orbán Viktorral is¹⁴³. Garancsi és Nagy tulajdonosokként való megjelenése csupán a cég története, piaci aktivitása alapján nem magyarázható.

¹⁴³ Garancsi István Orbán Viktor jó barátja, akiben messzemenően megbízik. Mint hegymászó ő vezette fel Orbánt és feleségét a Kleinglockner (3770 m) csúcsára <http://bit.ly/2e8IRGI>.

2.4. Négy lehetséges modell

Az alábbiakban négy hipotetikus modellt ismertetünk, amelyek az elemzett történetet (kormány – MVMP – MET) helyezik el az intézményi közgazdaságtan fogalmi keretei közé. Ezek a modellek, mint lehetséges kimenetek, vagy mint lehetséges forgatókönyvek értelmezhetők. Van közöttük olyan, amelyről úgy gondoljuk, hogy többé-kevésbé jól leírják azokat az intézményi feltételeket, amelyek konkrétan is érvényesültek a történetben, és azokat a mozgatórugókat, amelyek a történet szereplőinek (megbízók, megbízottak és a magánvállalkozások tulajdonosai) a viselkedését magyarázhatják. De olyan is van közöttük, amelyeket azért fontos bemutatni, mert ezek fényében értelmezhető világosan, hogy milyen feltételek *nem jöttek létre*, a szereplők *hogyan nem viselkedtek*, és milyen kimenetek *nem valósultak meg*.

1. Természetes monopólium, piaci verseny

Az első hipotetikus modell azt az állapotot tükrözi, amikor a 2011-es szabályozástól eltérően az állam a HÁG vezetékhez való hozzáférést piaci alapon biztosítja. Az állam ekkor úgy szabályoz, hogy aukció keretében versenyezteti a piaci szereplőket, lehetővé téve hogy minden érintett részt vehessen ebben a versenyben és árajánlatot adhasson a korlátozott kapacitás használatára¹⁴⁴. Ebben az esetben a kormányzat a piaci megoldás alkalmazásán keresztül maximálni igyekszik az ügyletből kapott hasznot úgy, hogy biztosítsa a folyamatos gázellátást az országban.

Ebben az esetben a magyar kormány piaci, az EU által is ösztönzött megoldást választ.

A helyzet ekkor viszonylag egyszerű: A kormány az adófizetők jólétének maximalizálása érdekében jár el. A vezeték szabad kapacitásáért magáncégek versenyeznek egy aukción, ahol a szabályozás kizárja összejátszásukat. Az előzőekből következően nincs jóléti veszteség és ez a megoldás az EU által is ajánlott módon valósul meg. Az EU hatóságai (pl. EU Bizottság) az általuk használt fogalomkörben (nem-piaci és piaci szabályozás megkülönböztetése) képesek értelmezni a történetet.

megbízó: adófizetők

rejtett megbízó: nincs

szereplők: versenyző magáncégek; állam, mint szabályozó

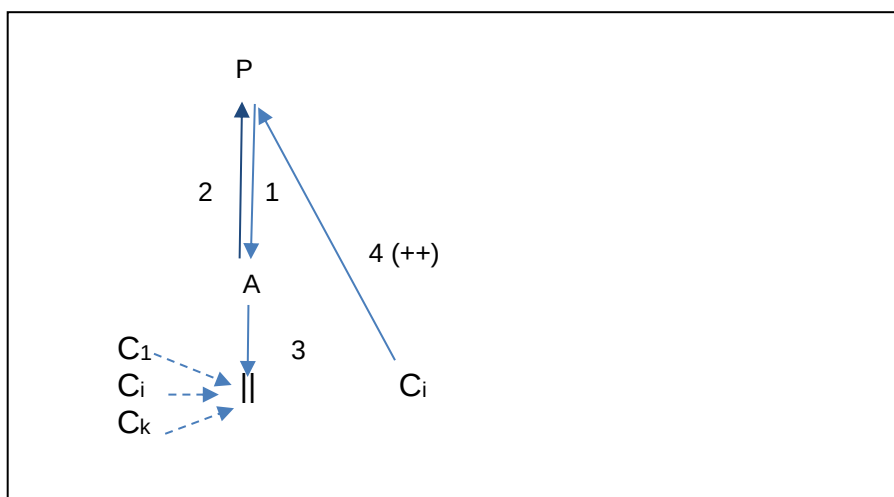
mechanizmus: piaci verseny, állami szabályozással

haszonélvezők: állampolgárok, nyertes magáncégek

¹⁴⁴ Egyik interjúalanyunk szerint erre volt törekvés Magyarországon is 2011 előtt. Az FGSZ Üzemi és Kereskedelmi Szabályzatának tervezetében évről-évre kilátásba helyezte a HAG vezeték szabad kapacitásainak aukción való értékesítését, amelyet azonban a szabályozó hatóság, illetve a kormány évről-évre felülírt (A3 közlése).

jóléti veszteség: nincs
EU-konformitás: igen
EU látómező: igen

2.4.1. ábra: Természetes monopólium, piaci verseny

Magyarázat:

P: választók

A: kormány

1: a választók felhatalmazzák a kormányt

2: a tisztségét a választók (állampolgárok) javára gyakorolja¹⁴⁵

||: természetes monopólium (pl. a HAG vezeték)

C₁, *C_i*, *C_k*: versenyző cégek, amelyek a ||-hoz való hozzáférésért versenyeznek

C_i: a verseny nyertese

3: a kormány olyan szabályozást fogad el / terjeszt a parlament elé, amely egy transzparens verseny eredményeként választja ki azt a céget, amely a ||-hoz hozzáférhet

4 (++): az *C_i* befizeti a költségvetésbe a || használatáért járó díjat, és a nyereségadót ezzel növelve az állampolgárok jólétét.

¹⁴⁵ Lásd például Magyarországon a 2011. évi CXCV. törvényt a közszolgálati tisztviselőkről (<http://bit.ly/1yHRc47>). A kormánytagokra is vonatkozó eskü szövege az alábbi:

„Én, becsületemre és lelkiismeretemre fogadom, hogy Magyarországhoz és annak Alaptörvényéhez hű leszek; jogszabályait megtartom és másokkal is megtartatom; tisztségemet a magyar nemzet javára gyakorolom.” (Az eskütevő meggyőződése szerint:) „Isten engem úgy segítjen!” [44. § (2)]

2. Monopólium, kormányzati kudarc

A második hipotetikus modell ahhoz a helyzethez nagyon hasonló helyzetet ír le, ahogy az állam a 2011-2015 között szabályozta a HAG vezetékhez való hozzáférést, kivételes helyzetbe hozva ezzel egy állami céget (SOE) és egy magáncéget (PC). A modellben azt feltételezzük, hogy a szabályozói szándék az volt, hogy a SOE éljen ezzel a lehetőséggel. És azt is, hogy végül a cég így is tett: önállóan, a neki biztosított kapacitást kihasználva vásárolt tőzsdei áron földgázt; szerződéseket kötött a gázzal kereskedő magáncégekkel és import gázt hozott be a szokásos árnál jóval olcsóbban és ezt adta el a hazai piacon. Ezáltal csupán abból, hogy monopolhelyzetbe hozott cégek férhettek hozzá a határkeresztező kapacitáshoz, keletkezett jóléti veszteség, de az ügyletből jelentős profitja származott az SOE-nek, ami aztán, állami vállalatról lévén szó, közvetve az adófizetők jólétét szolgálta.

Mivel a szabályozás nem piacokonform módon történt ezért az EU látókörébe került: az EU kötelezettségszegési eljárást indít a magyar kormánnyal szemben.

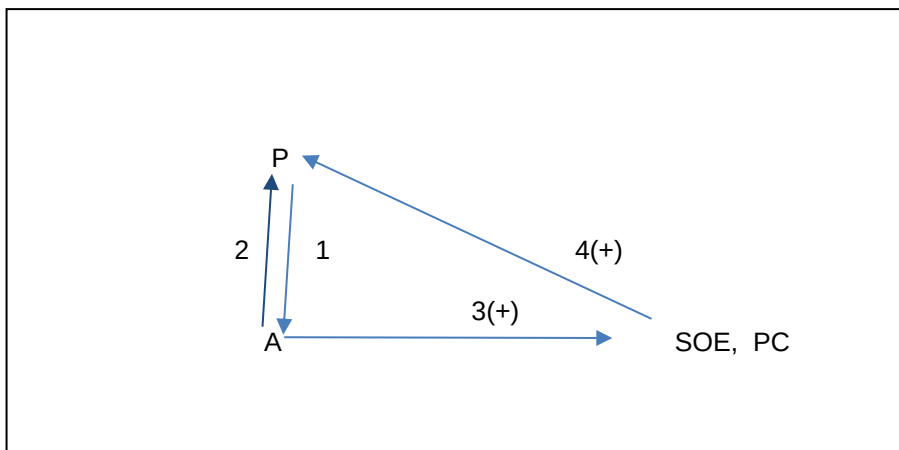
A magáncég esetében járadékvadászat, illetve az állam foglyul ejtése sem kizárható. De ebben a modellben nem ez a mechanizmus a domináns. A kérdés az, hogy az állam milyen szempontok, megfontolások alapján választotta ki, és hozta kivételes helyzetbe a szóban forgó magáncéget. Elképzelhető, hogy a magáncég kimagasló piaci részesedése, illetve tapasztalata miatt döntött így.

A modellt röviden az alábbiak szerint foglalhatjuk össze. A kormány az adófizetők jólétének maximalizálása érdekében jár el. Úgy szabályoz, hogy a vezeték szabad kapacitását két cég számára teszi elérhetővé, ezzel őket kivételes helyzetbe hozva. Ezek közül az egyik egy állami cég. Az így létrejövő monopolhelyzetből következően már van jóléti veszteség. Az eljárás nem az EU által ajánlott módon valósul meg. Az EU hatóságai (pl. EU Bizottság) az általuk használt fogalomkörben (nem-piaci és piaci szabályozás megkülönböztetése) képesek értelmezni a történetet.

A modell röviden az alábbiak jellemzik:

- megbízó: adófizetők;
- rejtett megbízó: nincs;
- szereplők: állam, állami cég, magáncégek;
- mechanizmus: monopólium, állami szabályozással, járadékvadászat lehetőségével;
- modell: kormányzati kudarc;
- haszonélvezők: állami cég (költségvetés), magáncég (PC);
- jóléti veszteség: van: nem hatékony erőforrás allokáció, holtteher veszteség;
- EU konformitás: nem;
- EU látómező: igen, az EU ezt a mozzanatot „látja” erre, ennek megakadályozására, bírálatára vannak eszközei.

2.4.2. ábra: Monopólium, jóléti veszteségekkel

Magyarázat: P: választók

A: kormány

1: a választók felhatalmazzák a kormányt

2: a kormány tisztségét a választók (állampolgárok) javára gyakorolja

3(+): a kormány olyan szabályozást fogad el / terjeszt a parlament elé, amely kivételes helyzetbe hoz egy állami tulajdonban és egy magántulajdonban lévő céget (SOE PC)

4(+): a SOE a számára adott kivételes helyzetből fakadó jövedelmet osztalékként befizeti a költségvetésbe, a PC nyereségadót fizet, ezzel növelve az állampolgárok (választók) jólétét.

3. Állam foglyul ejtése

Ebben a hipotetikus modellben csak a kormány-SOE kapcsolatra koncentrálnunk és eltekintünk a másik kedvezményezett cégtől, a PC-től, mivel ennek kapcsolatát a kormányhoz már leírtuk a 2. modellben és az ott leírtakat tekintjük itt is érvényesnek.

A kormány itt is kivételes helyzetbe hoz egy állami tulajdonban lévő céget (SOE)-t, amely megegyezően a 2. modellben leírtakkal, itt is kilép a gázpiacra és jelentős haszonra tesz szert ebből a helyzetből kifolyólag. De itt nem csupán kormányzati kudarcról van szó, hanem arról is, hogy a kormányzat ezt a lépését egy rejtett megbízó (HP1) kezdeményezte alapján, egy rejtett megbízó érdekében teszi.

A rejtett megbízónak (HP1) hatása van a modell szerint a kormányzatra, de nemcsak ott, hanem a SOE vezetésére is, akik ténylegesen mintegy az ő képviselőiként, érdekében járnak el. A SOE élve kivételes helyzetévé kilép a nemzetközi gázpiacra és a tőzsdei áron vásárolt import gázt hoz be, ezzel növelve a SOE profitját.

A modell azonban itt élesen eltér a 2. modellben leírtaktól. Mivel HP1 befolyása erős az állami cég (SOE) döntéseire, el tudja érni, hogy a monopolhelyzetből keletkezett profit terhére SOE az ő tulajdonában lévő cégtől [C(HP1)] vásároljon szolgáltatásokat nagy volumenben, és a piaci árnál jóval magasabb áron. Az állam kormányzati szabályozási döntését és befolyását az állami cégre tehát, mint instrumentumot használja a saját gazdagodására.

Ez a modell persze azt is feltételezi, hogy HP1 jó kapcsolat ápol a kormányzattal. Minél inkább kölcsönös függőségre épül ez a kapcsolat, annál inkább lép át ez a modell a haveri rendszer modelljébe.

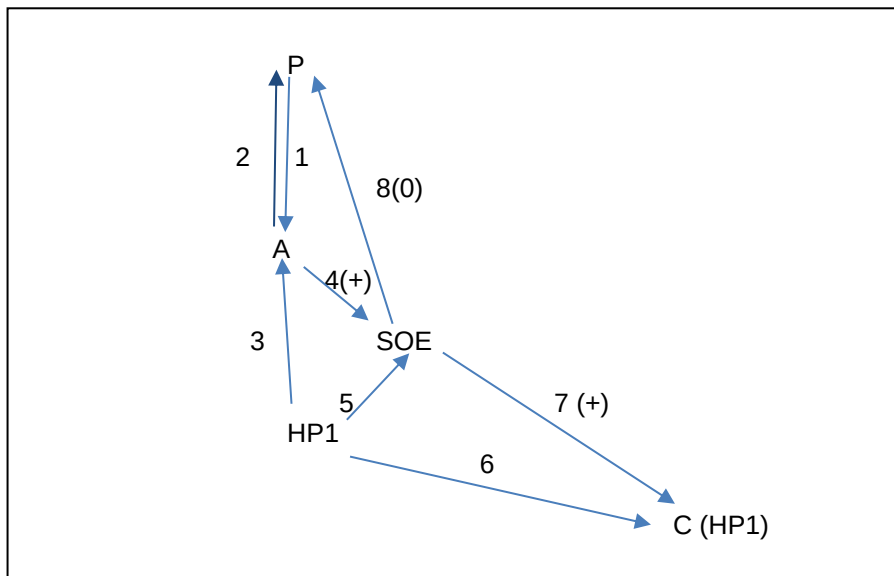
Észre kell vennünk azonban, hogy a modell bonyolultsága miatt nagyon instabil és nehezen megvalósítható. A kulcsszereplő, HP1 számára ugyanis legalább annyira fontos, hogy a kormányzatnál elérje azt, hogy a SOE-t kedvezményezett helyzetbe hozza, mint az, hogy stabil befolyással legyen a SOE vezetésére, hogy a járadékadás aktivitásának gyümölcse eljuthasson a cégéhez.

E modell nagy különbsége még az előzőhöz képest, hogy az EU mindössze csak egy mozzanatát, az állami szabályozásból következő versenykorlátozást látja. Számára észrevétlen marad a rejtett megbízó, ennek tevékenysége és a piactorzítás azon elemei, amelyek e tevékenységből fakadnak.

Ezt a hipotetikus modellt az alábbiak szerint foglalhatjuk össze:

megbízó: adófizetők;
rejtett megbízó: van;
szereplők: állam, állami cég, a rejtett megbízó magáncégei;
mechanizmus: szabályozással egy állami cég kivételes helyzetbe hozása,
és később ennek vezetőivel együttműködve a keletkezett haszon egy
részének a rejtett megbízó cégébe való pumpálása;
haszonélvezők: rejtett megbízó, a cégein keresztül;
jóléti veszteség: van, nem hatékony erőforrás allokáció, holtteher
veszteség, rejtett megbízó piactorzító hatása;
EU: konformitás: nem;
EU látómező: ugyanaz, mint 2. modell esetében, de az EU nem látja az
állam foglyul ejtését, rejtett megbízót, a rejtett megbízó által vezérelt
korrupt tranzakciókat, és az ezekből fakadó társadalmi veszteséget.

2.4.3. ábra: Állam foglyul ejtése

Magyarázat: P: választók
A: kormány
HP1: rejtett megbízó
C (HP1) a rejtett megbízó által tulajdonolt cég
1: a választók felhatalmazzák a kormányt
2: a kormány tisztségét a választók (állampolgárok) javára gyakorolja
3: HP1 járadékvadász aktivitása, befolyása a kormányra
4(+): A olyan szabályozást fogad el / terjeszt a parlament elé, amely kivételes helyzetbe hoz egy állami tulajdonban lévő céget (SOE)
5: a rejtett megbízó befolyással bír az állami cég (SOE) vezetésére, korrumpálja azt;
6: a rejtett megbízó magántulajdonában van C(HP1) cég
7 (+): SOE vezetése úgy dönt, hogy jóval a piaci ár felett terméket / szolgáltatást vesz a rejtett megbízó cégétől;
8(0): az SOE a kivételes helyzetből fakadó jövedelmének töredékét fizeti be osztalékként az államkasszába.

4. Haveri rendszer / kleptokrata állam

Végül a negyedik hipotetikus modellben mutatjuk be a haveri rendszer, vagy a kleptokrata állam működési modelljét, mint elemzési keretet. Ez a modell épít a 2-3. modellben leírtakra.

Egy lényeges ponton a jelen modell már élesen eltér az előzőektől. A 4. modellben ugyanis egy magáncég kerül kedvező pozícióba. Ez létrejöhet a szabályozó akaratából is (a), de úgy is, hogy tiszta piaci tranzakciók játszanak ebben szerepet, és az állam csak ezt látva kapcsolódik be a modellbe (b). Vagyis már itt külön kell vennünk a címben jelzett két alesetet: a haveri rendszert (4a), és a kleptokrata államot (4b).

Az első esetében a modellben szereplő haver (CR) rendkívül jó kapcsolatot ápol a kormányzattal, illetve az is lehet, hogy ő is kormány tagja. Ekkor már magát a versenykorlátozó szabályozást is azért alakították ki, hogy CR befolyása alatt lévő cég, $[C(CR)]$ előnyhöz jusson. Maga a szabályozó választotta ki CR-t erre, a szabályozó és CR közötti kapcsolat kölcsönös. Természetesen minél nagyobb, szuverén hatalommal bír a szabályozó, annál inkább tudja dominálni ezt a kapcsolatot. A haveri rendszer ugyanis éppen abban különbözik az állam foglyul ejtésétől, hogy az előbbiben a szabályozó (vagy extrém esetben diktátor) szava a döntő: ő mondja meg, hogy ki a haver és ki nem; kinek kell kedvezni és kit kell kiszorítani a piacról. Emellett a haveroknak is van, lehet befolyása a szabályozó döntéseire. Ők is versenyeznek a kiosztható előnyökért (Haber, 2002). Az utóbbiban pedig egy viszonylag gyenge állam / gyenge szabályozó áll szemben az erős magáncégekkel, amelyek aztán át tudják vinni akaratukat, el tudják érni, hogy az állam az ő érdekeiknek megfelelően hozzon döntéseket.

Fontos mozzanat még, hogy mennyire egyszerűen és átlátható módon valósul meg a haveri rendszer: minél nagyobb a szabályozó hatalma, és minél gyengébb egyébként a joguralom az adott országban, annál direkter és annál inkább mindenki számára követhető az egész rendszer működése. Az empirikus elemzések szerint a haveri rendszer nyilvánvaló megjelenésére és létrejöttére a latin amerikai országok, Tunézia, valamint Egyiptom mutatott példát (Diwan et al, 2014; Diwan, 2015; Nucifora et al., 2015; Rijkers et al, 2014a, 2014b). Például a tunéziai Ben Ali családjának részesedése a Tunéziai gazdaságból mindenki számára látható volt.

Ellenben, ha a szabályozó hatalma gyengébb, illetve ha joguralom kicsit erősebben érvényesül az adott országban, akkor mind a szabályozó, mind a rejtett megbízott az eredeti tranzakciókat fedő intézményeket vesz igénybe: a szabályozó nem közvetlenül, hanem csak közvetve jutalmazza kiválasztottait, és a rejtett megbízó sem árulja el, hogy melyik kivételezett helyzetbe hozott cég is voltaképpen az övé. Minél erősebb egy országban a piacgazdaság intézményrendszere, annál inkább igyekszik a szabályozó az adott jogrendszernek látszólag megfelelő és piacinak látszó eszközöket használni:

testre szabott törvényeket a kedvezményezett cégcsoportok nevének említése nélkül; olyan hitelezés szabályokat, amelyek alapján csak az előre kiszemelt haveri cégek juthatnak állami bankoktól hitelhez; olyan közbeszerzéseken keresztül, amelyeken látszólag nagy a verseny (több induló van), de mégis mindig a családhoz tartozó cégek nyernek stb.

Másrészt a kedvezményezett haver, a rejtett megbízó is meglehetősen prudens: vagy strómanokon keresztül irányítja cégeit, azaz nincs is formálisan tulajdona bennük (a); vagy offshore cégeken, illetve offshore cégek hálózatán keresztül lesz tulajdonos (b); a legjobb persze az, ha a két módszer kombinációját választja.

A haveri rendszert álcázó, piaci intézményekre támaszkodó eszközök egyrészt kisebb költséggel járnak a haverok számára, mint a korrupt hálózatok fenntartása (mint az előző modellben láhattuk, a rejtett megbízó időről időre korrumpálja az állami vállalat vezetőit), másrészt sokkal inkább belesimulnak a piacgazdaság intézményei közé, azaz sokkal nehezebb detektálni őket, harmadrészt sokkal stabilabbak, hosszú távon jobban tudják szolgálni a járadékszerzést. Itt a két szereplő a rejtőzködés más módszerét választja: míg az első esetben a rejtőzködés eszköze maga a SOE vezetése és a CR között létrejövő korrupt tranzakció volt (a korrupt tranzakció mindkét oldalának, a vevőnek és az eladónak is elemi érdeke, hogy a tranzakció rejtve maradjon), addig a második esetben a tranzakció strómanokon és offshore cégeken keresztül valósul meg. Ezt a rejtőzködést persze egyből felülírná, ha minden forintra vonatkozóan, pontosan tudnánk követni a pénz útját.

A korrupciót ebből a szempontból is jellemezheti verseny (Rose-Ackerman, 1978). A korrupt aktorok között az jár jobban hosszú távon, amelyik kisebb tranzakciós költséggel, egyszerűbb és védettebb környezetet tud teremteni a korrupt tranzakciókhoz. Ebből a szempontból, ha a szabályozó és a korrupció kedvezményezettje jogállami és piaci intézmények felhasználásával (törvényekkel, offshore cégek közbeiktatásával) biztosítja a haveri rendszerhez kapcsolódó tranzakciók rejtettségét és magának a rendszernek a stabilitását, akkor jobban jár. Ezek az innovatívabb, és „piacképesebb” eszközök elsőbbsége nyilvánvaló a hagyományos, tisztán személyes kapcsolatokra épülő korrupciós technikákkal szemben.

A fenti megfontolások miatt ábrázoltuk a 4. modellt úgy, hogy itt a rejtett megbízó nem közvetlenül kapcsolódik a kedvezményezett céghez [C(CR)], hanem az általa tulajdonolt offshore cégen (akár cégeken) keresztül (2.4.4. ábra). A haveri rendszer esetében (4a) tehát a szabályozó (A) eleve tudja, hogy mi fog történni és minden, ami történik, az ő intenciói szerint jön létre.

Ezzel szemben a kleptokrata állam (4b) modelljében a szabályozó (A) minderről eredetileg nem tudott. Kiindulásképpen a korrupciós modellől függetlenül egy magáncég a piacon kihasznált egy számára adódó olyan előnyt, amely akár

származhatott egy szabályozási kudarcból is, és ebből nagy profitra tett szert. Ezek után, ezt látva, jön meg a szabályozó étvágya, és felajánlja a cégnek „hogya betársulna az üzletbe”, azaz részesedést kíván szerezni a haszonból, vagy saját családtagjait / haverját szeretné ebbe a helyzetbe hozni. Valamilyen módon ráveszi erre a céget: vagy megzsarolja, vagy valamilyen más alkut / üzletet kínál cserébe. Végül megállapodnak, és a szabályozó offshore cégeken keresztül tulajdonra váltja ezt az igényét. (Lásd a 2.4.5. ábrát.)

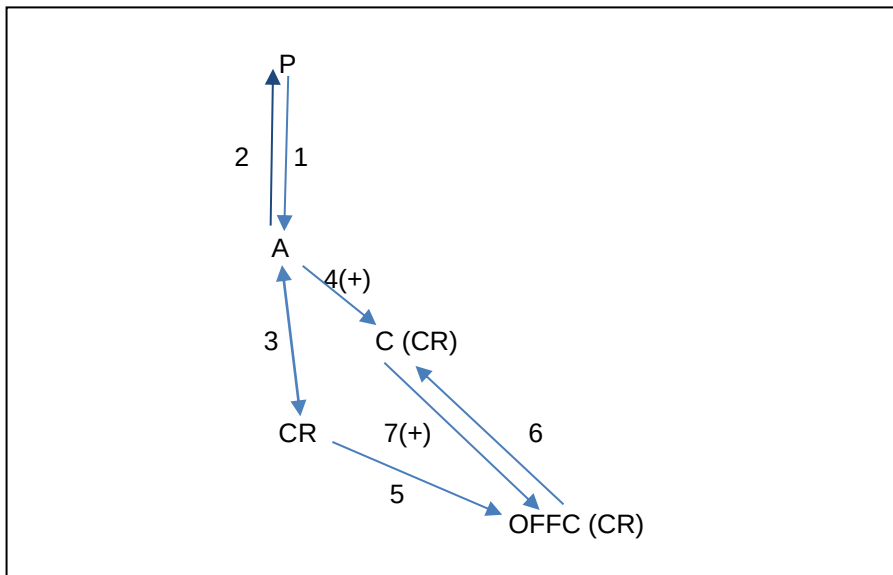
Ezt a két utóbbi hipotetikus modellt az alábbiak szerint foglalhatjuk össze. Az állam alapvetően nem az adófizetők, hanem a haverok érdekei szerint jár el. Az állam olyan szabályozást ír elő, illetve olyan helyzetet termet, amely a politikai vezető által kiválasztott haverok, illetve - a kleptokrata állam esetében - maga a szabályozó és családtagjai számára teremtenek üzleti, anyagi lehetőséget. Ennek egyik megoldása lehet a kiválasztott cégek számára járadékot biztosító monopolpozíció biztosítása. A haveri rendszer esetében a kiválasztott magáncég kivételes helyzetbe kerül, és nagy haszonra tesz szert. Ebből fakadóan a társadalomnak jelentős jóléti veszteséggel kell számolnia, amely három forrásból fakad: nem hatékony erőforrás allokáció (i); a monopólium miatti holtteher veszteség (ii); és a haveri cég piactorzító hatása a járadékvadászat ösztönzésén keresztül (iii). A kleptokrata állam esetében a tulajdonjog elve sérül: és ebből adódik az erőforrás allokációból fakadó veszteség, illetve a piactorzító hatás is. A vállalkozók ezek után menekülnek az olyan iparágakból, amelyek „szem előtt vannak”, amelyeknél nagyobb valószínűséggel feltételezik a szabályozó kleptokrata hajlamát.

Mindkét esetben a megvalósult szabályozás nem EU konform. Az EU mindebből csak azt látja, hogy az erőforrások allokációja a piaci verseny korlátozása mellett valósul meg. De az EU jelenlegi jogi eszközeivel nem érzékeli azt, hogy itt ezen túl ezekben az esetekben a haveri rendszer, illetve a kleptokrata állam érvényesüléséről is szó lehet.

Ekkor a modell az alábbiak szerint jellemezhető:

- megbízó: adófizetők;
- rejtett megbízó (haver): van;
- szereplők: az állam, a haver, a haver magáncégei;
- mechanizmus: egy szabályozás következtében egy magáncég kedvező helyzetbe kerül és ebből fakadóan nagy haszonra tesz szert;
- haszonélvezők: a haver a cégein keresztül;
- jóléti veszteség: van, nem hatékony erőforrás allokáció, holtteher veszteség, a haveri cég piactorzító hatása;
- EU: konformitás: nem;
- EU látómező: ugyanaz, mint 3. modell esetében, de az EU nem látja a haveri rendszer rendszerét, a korrupt szabályozót, a havert, és az ebből fakadó társadalmi veszteségeket.

2.4.4. ábra: Haveri rendszer

Magyarázat: P: választók

A: kormány

CR: rejtett megbízó

C(CR): a rejtett megbízó által tulajdonolt cég

OFFC(CR): a CR által tulajdonolt off-shore cég

1: a választók felhatalmazzák a kormányt

2: a kormány tisztségét látszólag a választók (állampolgárok) javára gyakorolja

3: szabályozó kiválasztotta CR-t / vagy $A \equiv CR$;

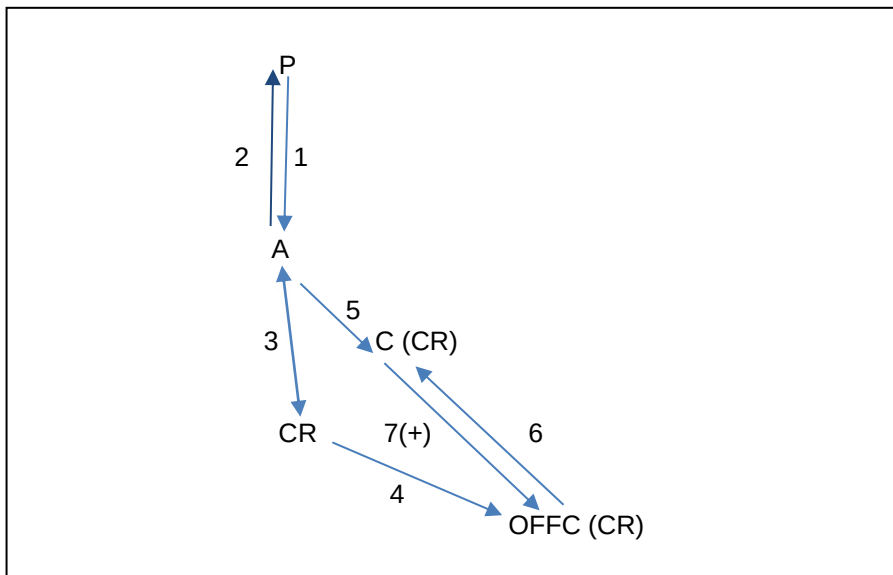
4(+): a kormány olyan szabályozást fogad el / terjeszt a parlament elé, amely kivételes helyzetbe hoz egy magáncéget C(CR);

5: CR tulajdonolja az OFFC(CR) céget;

6: az OFFC(CR) tulajdonolja C(CR) magáncéget;

7(+): a C(CR) a számára adott kivételes helyzetből származó jövedelmet átutalja OFFC(CR) számlájára, vagyis a szabályozásból és az ügyletből származó jövedelem haszonélvezője CR lesz.

2.4.5. ábra: Kleptokrata állam

Magyarázat: P: választók
 A: kormány / szabályozó
 CR: stróman;
 C piaci cég, amelybe majd CR részesedést szerez;
 OFFC (CR) a CR által tulajdonolt off-shore cég
 1: a választók felhatalmazzák a kormányt
 2: a kormány tisztségét látszólag a választók (állampolgárok) javára gyakorolja
 3: A kiválasztja CR-t mint strómant, vagy extrém esetben $A \equiv CR$;
 4: CR tulajdonolja az OFFC(CR)-t;
 5: A bejelenti igényét, hogy részesedést kíván szerezni C cégből;
 6: az OFFC(CR) offshore cég A intenciójának megfelelően tulajdont szerez C piaci cégben C(CR);
 7(+): az C(CR) a piacon elért kivételes jövedelmet átutalja OFFC (CR) számlájára, vagyis a C-ből származó jövedelem egyik (vagy ha teljesen átvette C céget, akkor kizárólagos) haszonélvezője CR (illetve $A \equiv CR$ esetén A) lesz.

3. Összefoglalás

A bemutatott modellek értelmezési keretül szolgálnak a kormány-MVMP-MET történethez. Olyan intézményi feltételekről, szereplőkről és mechanizmusokról van szó, amelyek vagy azért lehetnek érdekesek számunkra, mert biztosan nem történtek meg (pl. az 1. modell által leírt helyzet), vagy azért mert nem tudjuk *a priori* kizárni, hogy az általuk (2-4 modellek) leírtaknak megfelelően kell-e értelmeznünk a konkrét történetet. Ez azonban nem jelenti azt, hogy pontosan valamelyik modell szerint történtek volna az általunk korábban bemutatott események. Csupán azt, hogy a modellek a történetek jobb megértéséhez járulhatnak hozzá.

Az 1-4 modellek fontosabb paramétereit és következményeit az alábbiak szerint foglalhatjuk össze (lásd 5.1. táblázat).

3.1. táblázat: Az 1-4 hipotetikus modell fontosabb jellemzői és következményei

jellemzők / kimenetek	1. modell piaci verseny	2. modell monopólium	3. modell állam foglyul ejtése	4. modell haveri rendszer / kleptokrata állam
Megbízó	adófizetők	adófizetők	adófizetők	adófizetők
Rejtett megbízó / haver	nincs	nincs	van	van
szereplők	állam, versenyző magáncégek	állam, versenyző magáncégek	állam, állami cég, rejtett megbízó magáncégei	állam, állami cég, haver(ok) magáncégei
Mechanizmus	piaci verseny, állami szabályozás	monopólium, állami szabályozás	monopólium, járadékvadászat, állami szabályozás	monopólium, járadékvadászat, állami szabályozás
Modell	piaci	kormányzati kudarc	kormányzati kudarc, állam foglyul ejtése	haveri rendszer
Jóléti veszteség	nincs	van	van	van
haszonélvezők	állampolgárok / nyertes magáncégek	állampolgárok / magáncégek	rejtett megbízó	haver(ok) / szabályozó
EU értelmezés / látómező	van	van	nem piaci szabályozás= van; állam foglyul ejtése = nincs	nem piaci szabályozás= van; haveri rendszer = nincs
EU konformitás	van	nincs	nincs	nincs

Véleményünk szerint a legfontosabb különbségek az 1-es modell és a 2-4-es modell, valamint a 3-as és 4-es modell között fedezhetők fel. Az 1. modell a piackonform szabályozást írja le, a 2-4-es modellek pedig azokat a lehetőségeket, amelyek alapján lehet leginkább leírni az általunk elemzett kormány-MVMP-MET történetet. Ebből a szempontból az 1-es modell – mint meg nem valósult ideáltípus – szerepeltetése is indokolt a konkrét történet elemzésekor.

Az eddigi elemzés egyik fontos következtetése az, hogy a kormány-MVMP-MET történet több mozzanata nem érthető meg önmagában. A szereplők döntései nem magyarázhatók pusztán a piaci logika (haszonmaximáló szereplők, piaci intézmények és piaci mechanizmusok) és a konkrét történet keretein belül. Ebből kifolyólag fel kell tételeznünk a piacitól eltérő más hatások és mechanizmusok jelenlétét akkor, amikor a kormány-MVMP-MET esetet tanulmányozzuk.

Ezek egyike a monopolista modell, amely kormányzati kudarccal kapcsolódik össze (2. modell), az állam foglyul ejtése (3. modell), a harmadik pedig a haveri rendszer vagy a kleptokrata állam modelljei (4. modell). A dolgozatban bemutatott tények alapján ezek érvényesülése nem kizárható *a priori*, illetve több olyan mozzanatot találtunk, amelyik az egyik, vagy a másik modellnek megfelelő mechanizmusra utal. Sőt azt is megkockáztatjuk, hogy az elemzett kormány-MVMP-MET esetben akár egymás után több modell is megjelenhet: indulhatott a dolog egy *kormányzati kudarccal* (2. modell), hogy aztán az állam foglyul ejtése, vagy a haveri rendszer sem kizárható végül (3-4 modellek). Ebben az egy történetben valószínűleg több különálló történet van elrejtve.

Az első, amit le kell szögeznünk, hogy a 2-3-as modell fontos sajátossága *a kormányzati kudarc*. Ennek mechanizmusát legtisztábban a 2. modell írja le. A második pedig az, hogy a 2-4 modellek közül a legkevésbé *az állam foglyul ejtését* (3. modell) tartjuk relevánsnak az elemzett eset kapcsán.

Feltételezhető azonban, hogy itt nemcsak kormányzati kudarcról volt szó, ami aláhúzza a 3-4 modellek relevanciáját. Ezek közül az állam foglyul ejtése (3. modell) akkor lenne releváns, ha lenne arra vonatkozó evidencia, hogy a 2011-es szabályozás létrejöttében vagy fenntartásában az érintett piaci szereplők valamilyen szerepet játszottak volna.

A MET tulajdonosi szerkezetében bekövetkezett változások utalnak leginkább a 4. modell lehetőségére: miért adja el a tulajdonos MOL, és legfőképpen az orosz fél részesedését magyar magánszemélyeknek egy, a piacra berobbanó, dinamikus, innovatív nagy jövő előtt álló cégben?¹⁴⁶. És az új tulajdonosok első

¹⁴⁶ Egyik interjúalanyunk (A4) a MET Holdingot, mint a magyar energiaszektor üdvöskéjét, nagy ígéretét aposztrofálta a beszélgetés során.

szándékként miért kívántak rejtőzködni, miért off-shore cégeken keresztül érvényesítik tulajdonosi jogait?

Az elemzés során nem találtunk arra vonatkozó evidenciákat, hogy az ügylet legnagyobb haszonélvezője, a MET, illetve annak tulajdonosai felléptek volna a 2011-es szabályozás létrejötte érdekében. A 2011-es szabályozás, és ennek későbbi fennmaradása felfogható egy kormányzati kudarc megnyilvánulásaként: olyan kormányzati döntésként, amelynek nem kívánt hatásai jelentősek, és amely a piac korlátozása révén végül jelentős jóléti veszteségeket eredményezett. Ebből a szempontból a MET-nek a megvalósult szabályozási megoldásból is származó, feltehetően több tízmilliárdos nyeresége részben nem más, mint ennek a kormányzati kudarcnak az ára. A MET, mint profitorientált piaci szereplő természetesen élt a felkínálkozó lehetőséggel: az ügyletből származó haszna rávilágít arra is, hogy milyen nagyságrendű veszteségeket eredményez a rossz kormányzás.

Irodalom

- Ades, A., Di Tella, R. (1999): „Rents, Competiton, and Corruption”, *The American Economic Review*, Vol. 89, Issue 4. September, pp. 982-993.
- Bardhan, P. (1997): “Corruption and Development: A Review of Issues”. *Journal of Economic Literature*. Vol. XXXV (Sept. 1997), pp. 1320-1346.
- Besley, T. (2006): *Principled Agents? The Political Economy of Good Government*, Oxford University Press, New York, NY, USA
- Boehm, F. (2015): *Are men and women equally corrupt? (And what it means for development policy)*, U4 Anti-Corruption Resarch Center, <http://bit.ly/2aXDgNX>
- Chayes, S. (2015): *Thieves of State. Why Corruption Threatens Global Security*, W.W. Norton & Comp., New York
- Diwan, I., Philip Keefer, Ph., Schiffbauer, M. (2014):, *Private sector growth and cronyism in Egypt, Research paper of World Bank Regional Report “Jobs or Privileges”*, Presentation. <http://bit.ly/2b3epZv>
- Diwan, I., Philip Keefer, Ph., Schiffbauer, M. (2015): *Pyramid Capitalism: Cronyism, Regulation, and Firm Productivity in Egypt*, IZA, 2015, March, <http://bit.ly/2aLiIPP>
- EU Commission (2013): Quarterly Report on European Gas Markets, European Commission, First quarter, <http://bit.ly/2d3nelW>
- Gounev, Ph., Ruggiero, V. (2012): *Corruption and Organized Crime in Europe: Illegal Partnerships*, Routledhe, Adingdon, UK
- Haber, S. (2002): *Introduction: The Political Economy of Crony Capitalism*, in: Haber, S. (ed.): *Crony Capitalism and Economic Growth in Latin America: Theory and Evidence*, Hoover Institution Press, California, USA, pp. xi-xxi, <http://hvr.co/1pOI0tY>
- Hale, H. E. (2015): *Patronal Politics. Eurasian Regime Dynamics in Comparative Perspective*, Cambridge University Press, New York.
- Hardi, P., Heywood, P. M., Torsello, D. (2015): *Debates of Corruption and Integrity. Perspectives from Europe and the US*. Palgrave Macmillan, Basingstoke, UK.
- Holmberg, S., Rothstein, B. (2012): *Good Government. The Relevance of Political Science*, Edward Elgar, Cheltenham, UK.
- Johnston, M. (2005): *Syndromes of Corruption. Wealth, Power, and Democracy*, Cambridge University Press, Cambridge, UK.

Kaderják, P. (2014): Az olajindexált gázárzásról a piaci árazásra történő áttérés feltételei Magyarországon, Ph.D. értekezés - tézisgyűjtemény, Budapesti Corvinus Egyetem, <http://bit.ly/2cnVrK5>

Kang, D. C. (2002): *Crony Capitalism: Corruption and Development in South Korea and the Philippines*, Cambridge University Press, Cambridge, UK.

Kaufmann, D., Kraay, A., Mastruzzi, M. (2005): *Governance Matters IV: Governance Indicators for 1996-2004*, World Bank, Washington D.C., USA, <http://bit.ly/2aZPWCu>

Kornai, J., Rothstein, B., Rose-Ackerman, S.(eds.) (2004): *Creating Social Trust in Post-Socialist Transition*. Palgrave Macmillan, Basingstoke, UK.

Krueger, A. O. (2002): *Why Crony Capitalism Is Bad for Economic Growth*, in: Haber, S. (ed.): *Crony Capitalism and Economic Growth in Latin America: Theory and Evidence*, Hoover Institution Press, California, USA, pp. 1-23, <http://hvr.co/2b82Du3>

Lambsdorff, J. G. (2007): *The Institutional Economics of Corruption and Reform. Theory, Evidence and Policy*. Cambridge University Press, Cambridge, UK.

Leng, A., Leong, M. (2007): *The Disruption of International Organized Crime. An Analysis of Legal and Non-Legal Strategies*, Routledge, Abingdon, UK

Lőrincz L. (2007): „A járadékszerzés elmélete”, *Kormányzás, Közpénzügyek, Szabályozás*, II. évfolyam, 1: 105–125.

Lui, F. T. – I. Ehrlich (1999): „Bureaucratic Corruption and Endogenous Economic Growth”, *Journal of Political Economy*, vol. 107, no. 6, pp. 270-293.

Magyar B. (2015): *A magyar maffiaállam anatómiája*. Noran Libro, Budapest

Mauro, P. (1995): „Corruption and Growth”, *Quarterly Journal of Economics*, Volume 110, Issue 3, pp. 681-712.

Murphy, K. M. – Shleifer, A. – Vishny, R. (1993): Why is Rent-seeking Costly to Growth? *American Economic Review*, May 82(2), pp. 409-414.

Nucifora, A., Churchill, E., Rijkers, B. (2015): *Cronyism, Corruption, and the Arab Spring: The Case of Tunisia*, In: *Index of Economic Freedom*, heritage.org, pp. 47-56, <http://bit.ly/2b3dmbS>

OECD (2009): *Money Laundering Awareness. Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors*, OECD, TPA, Paris

Olson, M. (1997): *A kollektív cselekvés logikája. Közjavak és csoportelmélet*, Budapest, Osiris Kiadó. (Eredeti megjelenés: 1965)

della Porta, D., Vannucci, A. (2012a): *Corrupt Exchanges. Actors, Resources, and Mechanisms of Political Corruption*. AdlineTransaction, New Brunswick, USA

della Porta, D., Vannucci, A. (2012b): *The Hidden Order of Corruption. An Institutional Approach*. Ashgate, Farnham, UK

REKK (2011): *A Baumgarten – saga, Jelentés az Energiapiacról 2011.3.*, Regionális Energiakutató Központ, Budapest,
http://rekk.hu/downloads/publications/rekk_jelentes_2011_3.pdf#page=11

REKK (2014): *Jelentés az Energiapiacokról 2014.3.*, Regionális Energiakutató Központ, Budapest, <http://bit.ly/1ZMeh0H>

Rijkers, B., Freund, C., Nucifora, A. (2014a): *All in the Family: State Capture in Tunisia*, Policy Research Working Paper 6810, World Bank, <http://bit.ly/2aLk9s4>

Rijkers, B., Freund, C., Nucifora, A. (2014b): *The Perils of Industrial Policy. Evidence from Tunisia*, World Bank, <http://bit.ly/2bpT0sq>

Rose-Ackerman, Susan (1978): *Corruption: A Study in Political Economy*. Academic Press, New York

Rose-Ackerman, S. (1999): *Corruption and Government. Causes, Consequences and Reform*, Cambridge University Press, Cambridge, New York.

Rose-Ackerman, S. (2006): *International Handbook on the Economics of Corruption*, Edward Elgar, Cheltenham, UK.

Shleifer, A. - R. W. Vishny (1993): „Corruption”, *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 108, No. 3. (Aug., 1993), pp. 599-617.

Stark, D. (1996): „Recombinant Property in East European Capitalism”, *American Journal of Sociology*, Volume: 101., Number 4, January, pp. 993-1027. <http://bit.ly/2aVEeH5>

Szántó, Z. (2012): *Kontraszelekció és erkölcsi kockázat a politikában. Vázlat az információs aszimmetria közgazdaságtani fogalmainak politikatudományi alkalmazhatóságáról*. In: Szántó Z., Tóth I. J., Varga S. (szerk): *A (kenő)pénz nem boldogít? Gazdaság-szociológiai és politikai gazdaságtani elemzések a magyarországi korrupcióról*, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest., pp. 15-28. <http://bit.ly/2aprRWb>

Szántó, Z., Tóth, I. J., Varga, S. (2012a): The social and institutional structure of corruption: some typical network configurations of corruption transactions in Hungary, in Vedres, B., Scotti, M. (eds.): *Networks in Social Policy Problems*, Cambridge University Press, Cambridge, UK., pp. 156-176.

Szántó Z., Tóth I. J., Varga S. (szerk) (2012b): *A (kenő)pénz nem boldogít? Gazdaság-szociológiai és politikai gazdaságtani elemzések a magyarországi korrupcióról*, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest., <http://bit.ly/2aprRWb>

Századvég (2014): Javaslat a szénhidrogének bányajáradék-számításának alapját képező érték felülvizsgálatára, Századvég Gazdaságkutató Zrt., Budapest. <http://bit.ly/2cnMPmE>

Széky J. (2015): Bárányvakság. Hogyan lett ilyen Magyarország? Kalligram Könyv- és Lapkiadó kft, Pozsony

Stiglitz, J. E. (2000): A kormányzati szektor gazdaságtana. KJK–Kerszöv, Budapest.

Tóth I. J., Cserpes T., Kotek P., Vereckei A. (2012b): *Kormányzati kudarcok, járadékvadászat és korrupciós kockázatok a magyar villamosenergia-szektorban*. in Szántó Z., Tóth I. J., Varga S. (szerk): *A (kenő)pénz nem boldogít? Gazdaságszociológiai és politikai gazdaságtani elemzések a magyarországi korrupcióról*, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest., pp. 99-207. <http://bit.ly/2aprRWb>

Tullock, G., Seldon, A., Brady, G. L. (2002): *Government Failure. A Primer in Public Choice*, CATO Institute, Washington, D.C.

Vidal, J. B., Draca, M., Fons-Rosen, Ch. (2010): *Revolving Door Lobbyists*, mimeo, <http://bit.ly/2aS2JFK>

Wasserman, S., Faust, K. (1994): *Social Network Analysis. Methods and Applications*. Cambridge University Press, New York.

Wei, Sh. (2001): „Domestic Crony Capitalism and International Fickle Capital: Is There a Connection?”, *International Finance*, 4:1, 2001: pp. 15–45, <http://bit.ly/2brlO4D>

World Bank (2014): *The Unfinished Revolution. Bringing Opportunity, Good Jobs And Greater Wealth To All Tunisians*, 2014. May, <http://bit.ly/1OgNq8r>

Újságcikkek, hírportálok

Összedobunk 60 milliárdot az E.On-nak,
Vastagbőr blog, 2009.06.16.,

http://vastagbor.blog.hu/2009/06/16/osszedobunk_60_milliardot_az_e_on_nak

Gázháborúk Magyarországon I.,
index.hu, 2009.10.05.,

[http://index.hu/gazdasag/magyar/2009/10/05/gazhaboruk_magyarorszagon_i./](http://index.hu/gazdasag/magyar/2009/10/05/gazhaboruk_magyarorszagon_i/)

Honi gázháborúk II.,
index.hu, 2009.10.06.,

[http://index.hu/gazdasag/magyar/2009/10/06/gazhaboruk_magyarorszagon_ii./](http://index.hu/gazdasag/magyar/2009/10/06/gazhaboruk_magyarorszagon_ii/)

Járadékvadászat az árampiacon
hvg.hu, 2009.03.09.,

http://hvg.hu/hvgfriss/2010.09/201009_jaradekvadaszat_az_arampiacon_erok_folenybe

A Fónagy–Podolák-tengely: nemzeti érdekek az energiapolitikában
nol.hu, 2010.07.03.,

<http://nol.hu/gazdasag/20100703-gentlemanusok-724361>

Homályban maradt az Orbán–Putyin találkozó eredménye,
origo.hu, 2010.11.30.,

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20101130-orban-viktor-es-vlagyimir-putyin-targyalasai-moszkvaban.html>

Orbán Putyinnal találkozott,
hvg.hu, 2010.11.30.

http://hvg.hu/vilag/20101130_talalkozo_orban_putyin_moszkva

IMF-hitelből vásárolt MOL- részvényeket az állam,
valasz.hu, 2011.05.24.

<http://valasz.hu/vilag/aprilis-vegere-szuletett-meg-az-egyezes-38083/>

80 milliárdba került Orbán aláírása,
index.hu, 2011.05.25

http://index.hu/gazdasag/magyar/2011/05/25/80_milliardba_kerult_orban_alairasa/

Változott a kapcsolt energia támogatás, befagyasztották a távhődíjat,
origo.hu, 2011.06.16.

<http://www.origo.hu/jog/uzleti/20110614-valtozott-a-kapcsolt-energia-tamogatas-befagyasztottak-a-tavhodijat.html>

Őrségváltás az osztrák határon,
nol.hu 2011.06.23.,

http://nol.hu/gazdasag/20110623-orsegvaltas_az_osztrak_hataron-1112061

Ha olcsó gáz van, akkor minden van,
index.hu, 2011.06.24.,

http://index.hu/gazdasag/magyar/2011/06/24/gaz_es_allam/

Egyedülálló a távhő áráról szóló hazai szabályozás Európában,
origo.hu, 2011.10.19.,

<http://www.origo.hu/jog/uzleti/20111018-egyedulallo-a-tavho-ararol-szolo-hazai-szabalyozas-europaban.html>

A Déli áramlatról tárgyalt Orbán a Gazprom-vezérrel,
origo.hu, 2012.04.17.,

<http://www.origo.hu/gazdasag/20120417-a-deli-aramlatrol-targyalt-orban-viktor-a-gazpromvezerrel.html>

Putyin–Orbán-találkozó: A Kreml tulajdonrészt kérne,
nol.hu, 2013.01.24.,

http://nol.hu/kulfold/20130124-a_kreml_tulajdonreszt_kerne-1361605

Orbán Putyinnak: szívesen látjuk az orosz cégeket,
hvg.hu, 2013.01.31.,

http://hvg.hu/vilag/20130131_Orban_Putyinnal_szivesen_latjuk_az_orosz

Orbán 46 milliárdét cserélte Moszkvára az IMF-et,
hvg.hu, 2013.02.06.,

http://hvg.hu/gazdasag/20130206_HVG_Orban_46_milliard_dollarert_cserelte

Rogán titokban tárgyalt Moszkvában,
hvg.hu, 2013.03.05.

http://hvg.hu/gazdasag/20130305_Rogan_titokban_targyalt_Putyin_partjaval

Az átlagosnál drágábban vesszük az orosz gázt,
origo.hu, 2013.04.12.

<http://www.origo.hu/gazdasag/energia/20130412-az-atlagosnal-dragabban-vesszuk-az-orosz-gaszt.html>

Olcsóbban jön az orosz gáz - Tartható a rezsicsökkentés,
vg.hu, 2013.11.27.,

<http://www.vg.hu/olcsobban-jon-az-orosz-gaz-tarthato-a-rezsicsokkent-es-416735>

Orosz oligarcha lehetett a Mol tulajdonostársa,
atlatszo.hu, 2013.12.04.,

<https://atlatszo.hu/2013/12/04/orosz-oligarcha-lehetett-a-mol-tulajdonostarsa/>

Orosz háttérű cégháló az INA korrupciós ügye körül,
atlatszo.hu, 2013.12.12.,

<https://atlatszo.hu/2013/12/12/ceghalo-az-ina-korrupcios-ugye-korul/>

Orbán Viktor a Gazprom elnökével tárgyalt,
origo.hu, 2013.12.12.,

<http://www.origo.hu/itthon/20131212-orban-viktor-a-gazprom-elnokevel-targyalt.html>

Rezsi csökkentés titkai,
ismeretlen szerző 2014.01.24.,

<https://web.archive.org/web/20150720205553/https://rezsicsokkentenes.wordpress.com/>

Az oroszok építhetik Paks 2-t, hitelt is adnak hozzá,
mandiner.hu, 2014.01.14.,

http://mandiner.hu/cikk/20140114_az_oroszok_epithetik_paks_2_t_hitelt_is_adnak_hozza

Így kötötték meg Magyarország legdrágább üzletét.
origo.hu, 2014.01.14.

<http://www.origo.hu/itthon/20140114-paks-orosz-bovitesenek-hattere.html>

Offshore cégeknél landoltak a rezsimilliárdok,
index.hu, 2014.01.27.

<http://index.hu/gazdasag/2014/01/27/mol/>

Nagy György és Garancsi István is részesülnek az offshore gázbizniszből
atlatszo.hu, 2014.01.28.,

<http://atlatszo.hu/2014/01/28/nagy-gyorgy-es-garancsi-istvan-is-reszesulnek-a-gazbizniszbol/>

Átlátszó? Gáz van? A MET Csoport visszautasítja a vádakat,
ma.hu, 2014.01.28.,

http://www.ma.hu/uzlet/200309/Atlatszo_Gaz_van_A_MET_Csoport_visszautasitja_a_vadakat

A véstartalékkal manipulálta a kormány a földgázpiacot,
nepszava.hu, 2014.01.29.,

<http://nepszava.hu/cikk/1009282-a-vesztartalekkal-manipulalta-a-kormany-a-foldgazpiacot>

További magyar tulajdonosok az offshore gázüzlet mögött Cipruson,
atlatszo.hu 2014.02.03.,

<https://atlatszo.hu/2014/02/03/tovabbi-magyar-tulajdonosok-az-offshore-gazuzlet-mogott-cipruson/>

Átütözte a Gazprom a magyar gázszállításokat
portfolio.hu, 2014.02.07.,

<http://www.portfolio.hu/vallalatok/energia/atutemezte-a-gazprom-a-magyar-gazszallitaskat.195119.html>

A MET-é lehet a Dunamenti Erőmű,
index.hu 2014.02.09

http://index.hu/gazdasag/2014/02/19/a_met-e_lehet_a_dunamenti_eromu/

Nem kommentálja a Gazprom a gázárcsökkentést,
energiainfo.hu, 2014.02.20.,

<http://energiainfo.hu/cikk/nem-kommentalja-a-gazprom-a-gazarcsoekkentest.31551.html>

A Gazprom elnökével tárgyalt Orbán,
portfolio.hu, 2014.05.14.,

http://www.portfolio.hu/users/elfizetes_info.php?t=cikk&i=198917

Óriásit kaszálhatnak a külföldiek a leállított magyar erőműveken,
alternativenergia.hu, 2014.07.17.,

<http://www.alternativenergia.hu/oriasit-kaszalhatnak-a-kulfoldiek-a-leallitott-magyar-eromuveken/68614>

Illékony anyagiak,

Magyar Narancs, 2014.08.21.,

<http://magyarnarancs.hu/gazdasag/illekony-anyagiak-91400>

Orbán vendége volt a Gazprom vezér,

Tőzsde Fórum, 2014.09.22.,

<http://www.tozsdeforum.hu/uzlet/gazdasag/orban-vendege-volt-a-gazprom-vezer-38248.html>

Eddig segítettük a kiéheztetett Ukrajnát gázzal,

nol.hu, 2014.09.26.,

<http://nol.hu/gazdasag/eddig-tartott-unios-szolidaritasunk-ukrajnaval-1488793>

Magyar offshore gázcégeket talált egy svájci lap,

mandiner.hu, 2014.11.04.,

http://mandiner.hu/cikk/20141104_magyar_offshore_gazcegeket_talalt_egy_svajci_lap

Napi Gazdaság: Kivonul az áramkereskedésből a GDF Suez,

hvg.hu, 2014.11.17.,

http://hvg.hu/kkv/20141117_gdf_suez_uzletag_eladas

Friss: Putyin telefonon hívta Orbán Viktort,

bors.hu, 2014.12.04.,

<http://www.borsonline.hu/aktualis/friss-putyin-telefonon-hivta-orban-viktort/91239>

Tovább hízhat a MET Magyarország,

napi.hu. 2014.12.08.,

http://www.napi.hu/magyar_vallalatok/tovabb_hizhat_a_met_magyarorszag.590651.html

A nagy gázüzlet igaz sztorija,
figyelo.hu, 2014.12.14.,
<https://web.archive.org/web/20150116054223/http://figyelo.hu/cikkek/413069-a-nagy-gazuzlet-igaz-sztorija>

A MET bemutatja: Ilja Trubnikov, társtulajdonos,
444.hu, 2015.01.28.,
<http://444.hu/2015/01/28/a-met-bemutatja-ilja-trubnikov-tarstulajdonos/>

Semmit sem kaptunk ajándékba,
figyelo.hu, 2015.01.29.,
<http://figyelo.hu/cikkek/414942-semmit-sem-kaptunk-ajandekba>

Lakatos Benjámin: Jókor voltam jó helyen,
index.hu, 2015.01.29.,
<http://index.hu/gazdasag/2015/01/29/met/>

A nagy gázbiznisz,
Magyarul Balóval, RTL Klub, 2015.02.04.,
<http://rtl.hu/rtl2/magyarul/a-nagy-gazbiznisz>

Elrontják Orbánék nagy gázbizniszét a németek?
hvg.hu, 2015.02.11.,
http://hvg.hu/gazdasag/20150211_Elrontiak_Orbanek_nagy_gazbizniszet_a_nem

Jön Putyin a gázszámlával
Magyar Narancs, 2015/7. 2015.02.12.,
<http://magyarnarancs.hu/kulpol/jon-putyin-a-gazszamlaval-93700>

Orbán csak kamubejelentett
index.hu, 2015.02.17.,
http://index.hu/gazdasag/2015/02/17/gazprom_putyinm_orban_megallapodas/

Orbán kiengedte Putyint a karanténból,
index.hu, 2015.02.18.,
http://index.hu/belfold/2015/02/18/putyin_orban_egyezmenyek/

A nagy gázbiznisz,
Heti Válasz, 2015.02.25.,
<http://valasz.hu/uzlet/a-nagy-gazbiznisz-109982>

Beleköttött Brüsszel a magyar energiaárakba,
index.hu, 2015.03.01.,
http://index.hu/belfold/2015/03/01/gondja_tamadt_brusszelnek_a_rezsicsokkentessel/

A Magyar Telekom és a MET megállapodott

minuszos.hu, 2015.03.12.,

<http://www.minuszos.hu/a-magyar-telekom-es-a-met-megallapodott/>

Volt, hogy a MET olcsóbban vette vissza az államnak eladott gázát,

444.hu, 2015.06.22.,

<http://444.hu/2015/06/22/volt-hogy-a-met-olcsobban-vette-vissza-az-allamnak-eladott-gazat/>

Kitették a gáztitkokat,

index.hu, 2015.06.22.,

http://index.hu/gazdasag/2015/06/22/met_mvm/

Lantos a MET-ről: Orbán Viktornak semmi köze ehhez a céghez,

portfolio.hu, 2015.06.11.,

http://www.portfolio.hu/vallalatok/energia/lantos_a_met-rol_orban_viktornak_semmi_koze_ehhez_a_ceghez.215344.html

Nem Orbáné a nagy gázbiznisz Lantos szerint

hvg.hu, 2015.06.11.,

http://hvg.hu/kkv/20150611_Nem_Orbane_a_nagy_gazbiznisz_Lantos_szeri

A nagy gázlopás

mszp.hu, 2015.06.22.

http://mszp.hu/hir/a_nagy_gazlopas

Több tízmilliárd forintot szedett össze a MET a magyar gázbizniszből. Az elmúlt évek legnagyobb Fidesz-közeli balhéjáról derülnek ki a piszkos részletek,

168ora.hu, 2015.06.22.,

<http://m.168ora.hu/itthon/tobb-tizmilliard-forintot-szedett-ossze-a-met-a-magyar-gazbizniszbol-136816.html>

Törvénybe iktatták a lopás lehetőségét - Tóth Bertalan (MSZP) a MET és az állam gázos ügyleteiről,

Magyar Narancs, 2015/30., 2015.07.23.,

<http://magyarnarancs.hu/belpol/torvenybe-iktattak-a-lopas-lehetoseget-95824>

Egy hónap alatt majdnem 3 milliárd forint közbeszerzést nyert a MET,

24.hu, 2015.08.25.

<http://24.hu/belfold/2015/08/25/egy-honap-alatt-majdnem-3-milliard-forint-kozbeszerzest-nyert-a-met/>

LMP: Üzleti titkok kerülhettek az offshore gázkereskedőhöz,

nol.hu, 2015.02.23.,

<http://nol.hu/belfold/lmp-uzleti-titkok-kerulhetek-az-offshore-energiaceghez-1517839>

Orbán Viktor ismerőseitől veszi a gázt az egri önkormányzat

egriugyek.hu, 2015.10.26.,

<http://egriugyek.hu/eger-ugye/orban-viktor-ismeroseitol-veszi-a-gazt-az-egri-onkormanyzat>

150 milliárdos Fideszes panama,

Gépnarancs, 2015.06.22.,

<http://gepnarancs.hu/2015/06/tobb-tizmilliardo-fideszes-panama/>

Tovább bonyolódik az MVM gázügye,

Origo, 2015.11.06.,

<http://www.origo.hu/gazdasag/20151105-mvm-partner-zrt-met-gazszolgaltato-gazuzlet-feljelentes.html>

A dél-alföldi régió energiakereskedője a MET Magyarország Zrt.,

delmagyar.hu 2016.05.24.,

http://www.delmagyar.hu/pr/a_del-alfoldi_regio_energiakereskedoje_a_met_magyarorszag_zrt/2425885/

Gázárak szabadesésben,

Csermely Ágnes, Guruló Hordó, 2016.03.23.,

http://gurulohordo.blog.hu/2016/03/23/gazarak_szabadesesben

A legolcsóbb áramot választották,

promenad.hu 2016.03.04.,

<http://promenad.hu/cikk/a-legolcsobb-aramot-valasztottak-163896>

Jogszabályok, cégalapítások

FGSZ Zrt. éves jelentés - 2007

<http://bit.ly/2d65usN>

2011. évi XXIX. törvény az energetikai tárgyú törvények módosításáról

http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=137937.235567

378/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a villamosenergia-ellátással, a földgázellátással és a távhőszolgáltatással összefüggő kormányrendeletek módosításáról

http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=143107.208999

2011. évi CVIII. törvény a közbeszerzésekről (már nem hatályos)

http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139217.292452

A nemzeti fejlesztési miniszter 13/2011. (IV. 7.) NFM rendelete a földgáz biztonsági készlet mértékéről, értékesítéséről és visszavételéről

MAGYAR KÖZLÖNY • 2011. évi 37. szám 10120 oldal

<http://kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk11037.pdf>

Cégadat MET Magyarország Zrt.

<https://www.e-cegjegyzek.hu/?cegadatlap/0110046485/TaroltCegkivonat>

MEH, Határozat, 98/2010 A HAG vezeték kapacitása lekötésének szabályozása és az ÜKSZ módosításának elrendelése, <http://bit.ly/2dIA9St>

MET Magyarország Zrt. honlap nyitóoldal

<https://hugas.met.com/>

MET Holding honlap „shareholders” és „companies”

<https://group.met.com/en/shareholders>

<https://group.met.com/en/met-group-companies>

<https://hugas.met.com/hu/tulajdonosok>

<https://hugas.met.com/hu/szervezeti-felelotes>

MET-csoport, Wikipédia

<https://hu.wikipedia.org/wiki/MET-csoport>

MET Magyarország Zrt. NRGREPORT

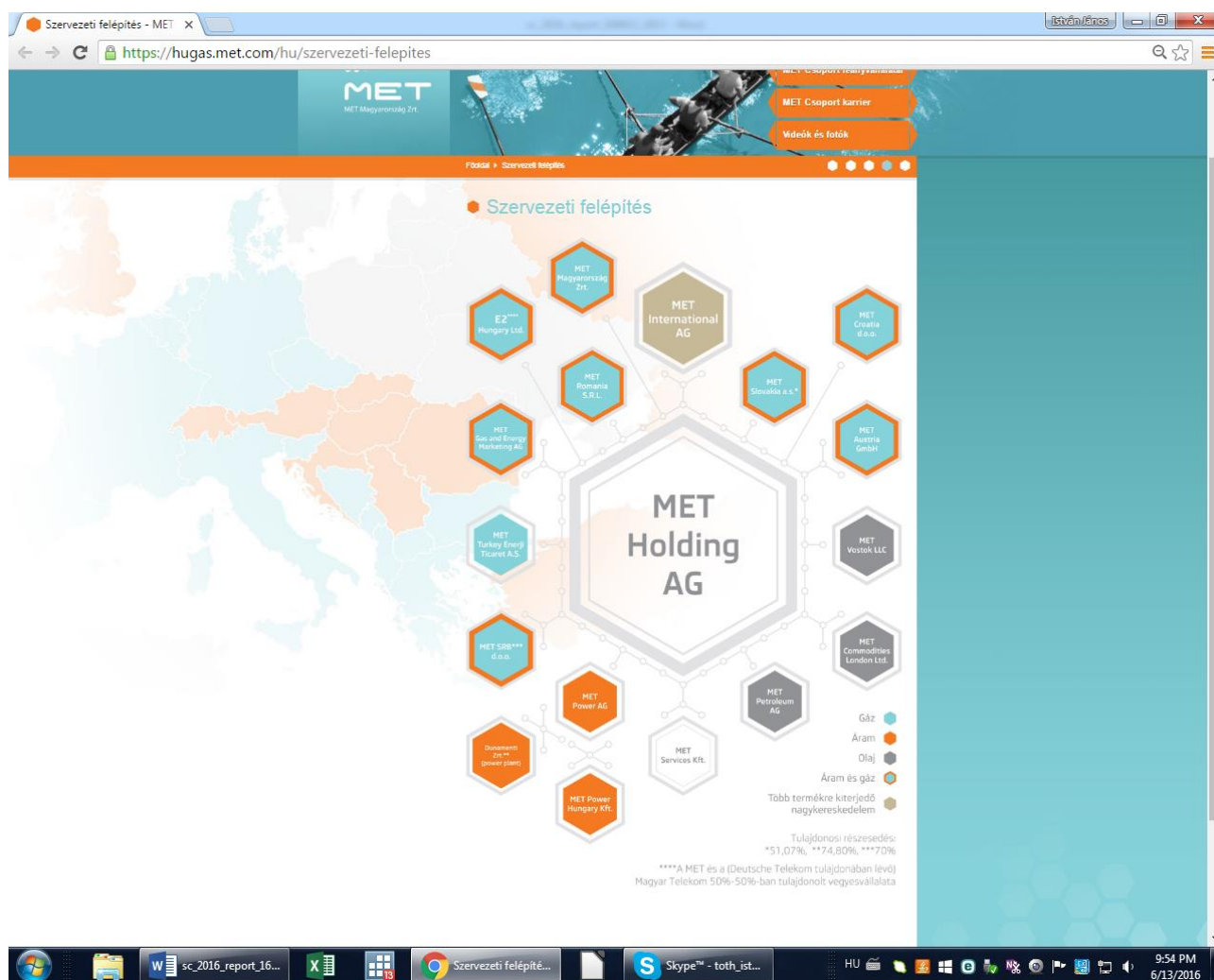
<http://nrgreport.com/index.php/cikk/2015/08/29/met-magyarorszag-zrt>

Portfolio, MET

<http://www.portfolio.hu/cimke/met>

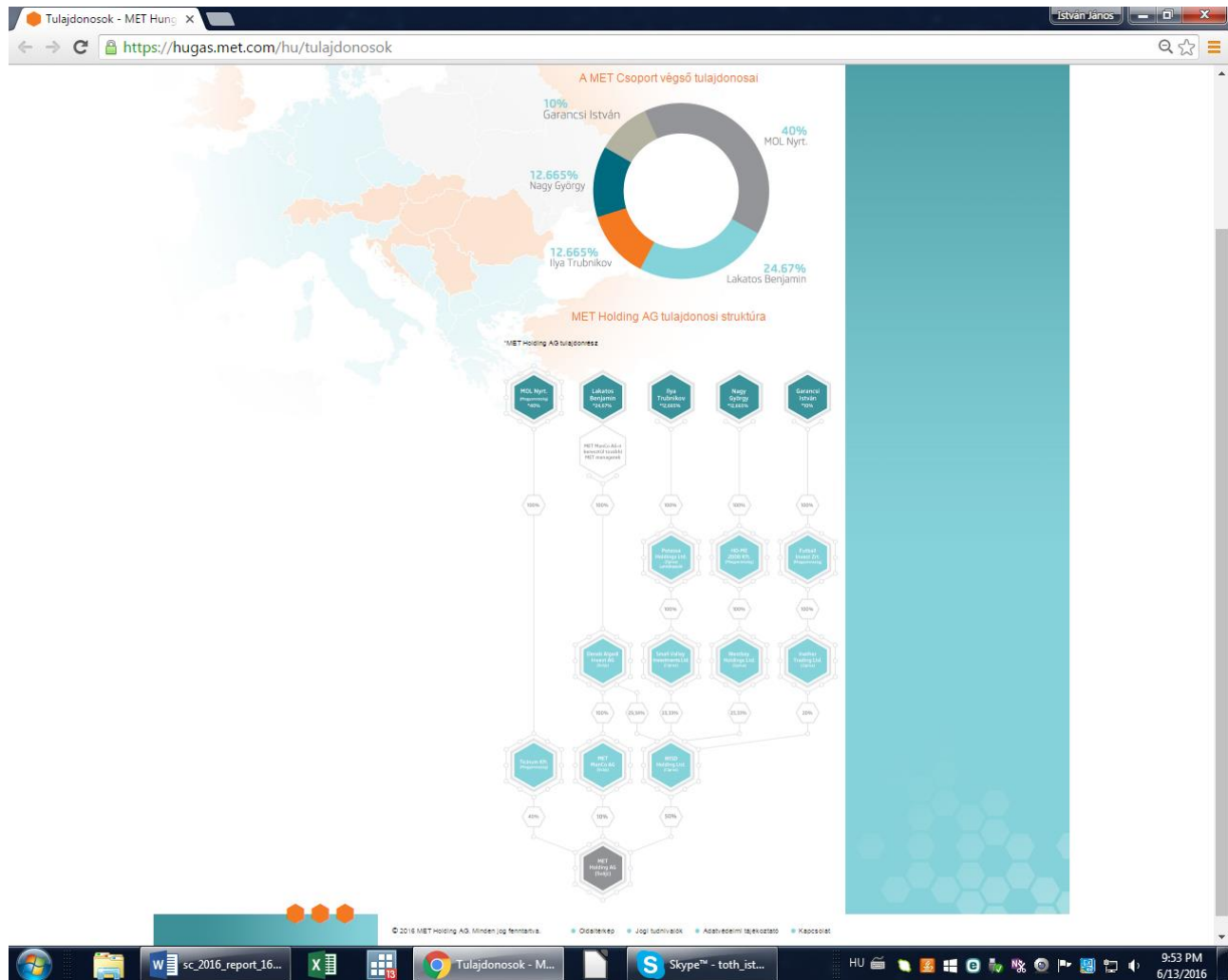
Mellékletek

M1. A MET szervezeti felépítése

Forrás: <https://hugas.met.com/hu/szervezeti-felepites>

M2. A MET tulajdonosai – 2016 június

Forrás: <https://hugas.met.com/hu/tulajdonosok>

M3. Az MVMP mérlegei és eredménykimutatásai 2010-15

M3.1. Mérlegek

2010-11: <http://bit.ly/2ekUleX>

2011-12: <http://bit.ly/2ehnjEA>

2012-13: <http://bit.ly/2dqllfx>

2014-15: <http://bit.ly/2e1zuDL>

M3.2. Eredménykimutatások

2010-11: <http://bit.ly/2dOBc9U>

2011-12: <http://bit.ly/2eGfQjQ>

2012-13: <http://bit.ly/2eiIdCk>

2014-15: <http://bit.ly/2ekTpMT>

Forrás: <http://e-beszamolo.im.gov.hu/>

M4. Kronológia

M4.1.: A kormány-MVMP-MET történettel kapcsolatos események kronológiája

mikor	MET, MVM, E.On cégekkel kapcsolatos történések	jogszabály módosítások	gázszerződések	oroszmagyar tárgyalások	MET tulajdonos változások
2007 július 24.	MOL Energiakereskedő Kft. létrehozás				MOL Nyrt. 100%
2009 október 15.	MOL Energiakereskedő Kft. Zrt-vé alakul				MOL Nyrt. 100%
2009 december 18.	Normeston Trading Limited 50%-os befolyásszerzés				MOL Nyrt. 50%, Normeston Trading Limited 50%
2010 november 30.	MOL Energiakereskedő Zrt. Svájci leányvállalatot alapít				
2011 március 3.		Az Országgyűlés elfogadja azt a törvényjavaslatot, amely megdrágítja a távhő árát			
2011 április 7.		Megjelenik a miniszteri rendelet, amely az E-On és a MVMP javára biztosítja a HAG vezetékek használatát annak érdekében, ha a tározókból kivett földgázt visszapótolják			
2011 április 15.		Megjelenik az előző rendelet pontosítása			
2011. március - május 25.				a MOL pakett sikeres megvásárlása	

M4.1.: A kormány-MVMP-MET történettel kapcsolatos események kronológiája (folytatás)

mikor	MET, MVM, E.ON cégekkel kapcsolatos történések	jogszabály módosítások	gázszerződések	oroszmagyar tárgyalások	MET tulajdonos változások
2011.		-		az orosz gáz árképzése változik	
2011 július 1.			az MVMP lényegében átadja a HAG vezetékek használati jogát a MOL Energiakereskedő Zrt-nek, eladások, visszavásárlások, tárolás, a haszon a MOL Energiakereskedőnél csapódik le		
2011				informálismegállapodás a hosszú távú gázszerződésről	
2012 április 4.		A rendelet hatályának meghosszabbítása			
2012 június 29.			Újabb szerződés az MVMP és a MOL Energiakereskedő között, a 2012/13-as gázévre		
2012 július 21.	RP Explorer befolyás szerzése				Normeston Trading Limited 50%-os tulajdonrészét kivásárolja az RP Explorer Liquid Fund és ezek után: MOL Nyrt. 50%, RP Explorer Liquid Fund 50% (orosz);
2012 november 23.			Újabb szerződés az MVMP és a MOL Energiakereskedő Zrt. között a 2012/13-as évre vonatkozóan		

M4.1.: A kormány-MVMP-MET történettel kapcsolatos események kronológiája (folytatás)

mikor	MET, MVM, E.On cégekkel kapcsolatos történések	jogszabály módosítások	gázszerződések	orosz-magyar tárgyalások	MET tulajdonos változások
2012 november 30.	szándéknyilatkozat az E.On gázüzletágának megvásárlásáról				
2012 december 11.	MET Holding megalapítása Svájcban				
2012 december 21.	Lakatos Benjámin 20%-t szerez a MET Mo-ban				MOL Nyrt. 40%; RP Explorer Liquid Fund 40%; Lakatos 20% (ebből 10% közvetett tulajdon);
2013 január 31.				2.Putyin-Orbán találkozó	
2013. február 28.				Rogán Antal tárgyal Putyin pártjának frakcióvezetőjével a magyar devizataralékok rubelben való felhalmozásának lehetőségeiről	
2013 március 28.	Az MVM állami segítséggel megvette az E.On gázüzletágát és ezzel a hosszú távú orosz magyar szerződés is állami kézbe került				
2013 március 27.		A rendelet hatályának újabb hosszabbítása			

M4.1.: A kormány-MVMP-MET történettel kapcsolatos események kronológiája (folytatás)

mikor	MET, MVM, E.On cégekkel kapcsolatos történések	jogszabály módosítások	gázszerződések	orosz-magyar tárgyalások	MET tulajdonos változások
2013 március 25.	Döntés az osztalék fizetésről a MET-nél				
2013 augusztus 30.	MET Holding 100 %-os tulajdonosa a MET Mo-nak				A MET Holding 100%-ban a tulajdonos; a MET Holding tulajdonosi szerkezete: MOL 40%; Lakatos 24,7%; Garancsi 10%; Nagy György 12,7%; Ilya Trubnyikov 12,7%.
2014 január 14.				3. Putyin-Orbán találkozó. Paks II. építésének bejelentése	
2015 február 17.			A hivatalos bejelentés a gázszerződés meghosszabításáról; 4.Putyin-Orbán találkozó	4 találkozó Putyin-Orbán	
2015 március 1.	kötelezettségsegési eljárás a HAG vezetékek használatának szabályozásáért (MVM, E.On)				

M5. A MET eredménykimutatásai 2010-2015

M5.1. Eredménykimutatások

2010: <http://bit.ly/2eRU8J7>

2011: <http://bit.ly/2e1D9l7>

2012: <http://bit.ly/2dAnOZm>

2013: <http://bit.ly/2euhdi8>

2014: <http://bit.ly/2dnMqWG>

2015: <http://bit.ly/2eRZynq>

Forrás: <http://e-beszamolo.im.gov.hu/>

M6. A MET Magyarország által nyert közbeszerzések fontosabb adatai 2015.06-2016.06

iktsz	ajk	cvalue, mft	k_datum	beszerzés tárgya	url	nyilt	aj_szam	e_arlejt
10345/2015	GYSEV Zrt	143,0	2015.06.22	földgáz beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_10345_2015/	1	5	0
10781/2015	Szeged	527,0	2015.07.03	földgáz beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_10781_2015/	1	3	1
11593/2015	Eger	328,0	2015.07.08	földgáz beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_11593_2015/	1	4	1
11782/2015	Jánossomorja	21,9	2015.07.06	földgáz beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_11782_2015/	0	1	0
11871/2015	Gyula	1665	2015.07.08	földgáz beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_11871_2015/	1	4	1
13619/2015	Kiskunhalas	99,0	2015.08.03	földgáz beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_13619_2015/	0	2	0
17470/2015	Semmelweis Egyetem	1597,0	2015.09.21	földgáz beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_17470_2015/	1	4	0
19734/2015	Kisbér	23,9	2015.10.09	földgáz beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_19734_2015/	0	2	1
19749/2015	Tököl	47,8	2015.10.07	földgáz beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_19749_2015/	1	1	0
21088/2015	ONYEP	17,3	2015.11.04	földgáz beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_21088_2015/	1	2	0
23073/2015	Tatabánya	28,1	2015.11.11	földgáz beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_23073_2015/	1	4	0
25987/2015	Balassi Intézet	57,3	2015.12.14	földgáz beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_25987_2015/	1	4	1
25989/2015	Szent István Egyetem	594,4	2015.12.14	villamosenergia beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_25989_2015/	1	5	1
28091/2015	Lenti	75,5	2016.01.06	villamosenergia beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_28091_2015/	0	2	1
700/2016	OEP	52,3	2016.01.25	földgáz beszerzése	www.kozbeszerzes.hu/adatbazis/mutat/hirdetmeny/portal_700_2016/	0	1	0
összeg		5277,5				10	44	7
átlag		351,8				0,7	2,9	0,5

Forrás: CRCB MaKAB, saját számítás

A CRCB által létrehozott és fenntartott közbeszerzési adatbázis (MaKAB) adatai alapján a MET Magyarország 2015 június – 2016 június között 15 közbeszerzést nyert összesen 5,3 milliárd forint értékben. 13 alkalommal földgáz értékesítést, beszerzést nyert, két alkalommal villamosenergia beszerzést. A közbeszerzések során a CRCB által számított CR2 korrupciós kockázati mutató¹⁴⁷ átlagos értéke alacsony, 0,27-es értéket ért el. Az ajánlattevők átlagos száma 2,9 volt, ami gyenge erősségű versenyre utal – ezt részben magyarázhatja, hogy e két piacon eleve kevés piaci szereplővel lehet számolni. A közbeszerzések fele elektronikus árlejtés felhasználásával került lebonyolításra, ami *a priori* kisebb korrupciós kockázatokat kell, hogy eredményezzen. A vizsgált 15 közbeszerzés adatai alátámasztják ezt az előzetes feltételezést: az elektronikus árlejtés mellett lebonyolított közbeszerzéseknél a CR2 értéke 0,143 volt, míg ahol nem alkalmazták ezt a módszert, jóval magasabb, 0,375.

¹⁴⁷ A CR2 0 és 1 közötti értéket vehet fel, a 0 jelenti a korrupciós kockázatok minimális az 1 a maximális szintjét. Lásd még: <http://bit.ly/2dA9XII>

M7. Részletek az RTL Klub „Magyarul Balóval” című, 2015. február 4-én sugárzott műsorából („A nagy gázbiznisz”)

Forrás: <http://bit.ly/2aQxvhD>

Beszélgetők:

Magyari Péter (MP)

Lehőcz Balázs Gábor (LBG)

Baló György (BGY)

”

(...)

[1:17]

LBG: Köszönöm szépen. Igen ezeket a, ezeket a felvetéseket, vagy inkább úgy fogalmaznék, hogy vélelmzéseket elég jól ismerjük, ugye ez számtalan helyen megjelent már a médiában, a 444 előtt is. És hát nyilvánvalóan én azt gondolom, hogy elég sok nyilatkozatot tettünk, hogy a szakmai összetettségét, amire Ön is utalt, ugye hogy ez egy nagyon komplex üzletág, egy nagyon komplex üzlet, és ennek a szakmai háttérét megvilágítsuk. Remélem, hogy most ez a beszélgetés egyébként elég jó alkalmat fog adni.

(...)

[3:47]

LBG: Köszönöm szépen. Több mindent igyekeztem jegyzetelni, hiszen annyi minden hangzott el. És akkor most megpróbálnám nagyon röviden tisztába tenni, hogy miről is szólt ez az üzlet annakidején. Természetesen én a MET olvasatát tudom bemutatni, és nem akarom vélelmezni, hogy az MVM-nek milyen szerepe volt ebben.

(...)

[4:14]

LBG: ...tehát gyakorlatilag, ugye 2011-et írtunk akkor, amikor ugye Magyari Úr által is említett kormányhatározat megszületett. Nyilvánvalóan az volt a célja, én is így emlékszem, hogy alapvetően a távhő termelőket hozza olyan szinten kedvező helyzetbe, hogy lehetőség szerint a gázköltségük csökkenjen, ezáltal a távhő árának emelkedését valamilyen szinten sikerüljön megfogni. Gyakorlatilag ehhez kapott az akkori információk szerint az MVM egy igen komoly üzleti lehetőséget, amely természetesen lehetőséget és kockázatokat egyaránt tartalmazott. Ez azt jelenti praktikusán, hogy az egy súlyos tévedés, hogy az MVM ingyen, vagy nagyon olcsón kapta meg ehhez a vezetékhöz való hozzáférést. Ezt úgy kell elképzelni, mint egy opciót. Eleve időben meg volt késve, mind a kormány, véleményem szerint, mind az MVM, és gyakorlatilag ennek az opciónak nagyon komoly költségei voltak, amelyeket az MVM-nek természetesen ki kellett fizetnie. Az MVM akkoriban a gázüzletágának a kialakításában volt. Ez egy folyamat, hogy az ember egy új piacon megalapozza a jelenlétét, kereskedelmi partnereket szerezzen, és egyéb iránt pedig a szükséges rendszerekkel felszerelkezzen, ez időbe telik. Ebben a helyzetben találta el az MVM-et ez az intézkedés és azt gondolom, hogy az MVM menedzsmentje nagyon tudatos

és felelős döntést hozott akkor, amikor azt mondta, hogy megpróbálja úgy, közvetett módon, elérni ezt a hatást a piacon, hogy egyébként ennek az opciónak, mert maga a határkeresztező kapacitás egy opció, ennek a kockázatát nem futja meg. Így, versenyeztette ezt a kapacitást, és a MET ebből egy bizonyos részesedést szerzett meg. És gyakorlatilag így átvállalta a kockázatokat az MVM-től, amelyen egyébként természetesen profitot is realizált.

BGY: ...itt a legfontosabb állítás, hogy ezt a bizonyos vezetékét, amiről beszélünk, ezt a magyar-osztrák gázvezetékét, ezt más Önökön kívül nem használhatta...

LBG: ...ez egy súlyos...

BGY: ...tehát nem volt érte versenyzés. Ezt jól mondom?

LBG: ...ez egy súlyos, súlyos tévedés. Szerintem érdemes egyébként akkor ennek a múltját. Hozzáteszem egyébként, hogy jeleztük, hogy szívesen állunk rendelkezésre a szakmai háttér áttekintésében egyébként ezt követően is természetesen. Akkoriban egyébként úgy nézett ki, hogy két nagy társaság részesülhetett ebből, illetőleg gyakorlatilag voltak már lekötött kapacitások, illetve volt éves, és volt havi aukció is. Tehát azt gondolom, hogy az nagyon erős ferdtetés, hogy kizárólag a MET-nek volt hozzáférése. A MET amekkora kapacitást ebből tudott használni, az nagyságrendileg 30 %-a volt az áteresztő képességnek.

(...)

[8:48]

LBG: Köszönöm szépen, hadd kérdezzek vissza. Igazából ezek a kérdések, én azt gondolom, hogy a MET egy piaci szereplő, teljesen transzparensen, piaci körülmények között működik, tisztán, áttekinthető, világos háttérrel. Ez a kérdés, amit most, amit most Magyarai Úr fölött, az, azt gondolom, hogy alapvetően a magyar állam felé irányul és nem pedig egy piaci szereplő felé. Tehát én arra biztosan nem fogok tudni választ adni, hogy mondjuk a magyar állam, adott esetben és természetesen nem is tiszttem, hogy a magyar állam az adott időszakban milyen jogszabályalkotást és hogyan kezdeményez. Tehát amiről itt most beszélgetünk, az arról szól, hogy Magyarai Úr azt, én azt értem, amit Ön elmond, hogy a magyar állam adott esetben rossz döntést hozott. De hát azt gondolom, hogy a magyar állam részvételének, vagy szereplőinek részvétele nélkül elég nehéz egy ilyen vélelmezést, és nekem nem tiszttem, hogy megvédjem.

(...)

[9:37]

BGY: „Bocsásson meg, Ön arról tud ugye, hogy az MVM-nek milyen a mérlege?

LBG: A mostani mérlege?

BGY: Igen ... Hát az elmúlt években mi történt az MVM-mel?

LBG: Hát nézze, azt mondom, hogy mint piaci szereplő természetesen figyelemmel kísérem, de pontos számokat nem tudok.

BGY: Kérdezem, hogy az nem furcsa-e, hogy miközben az MVM-be adófizetői pénzeket bele kell tenni, holott az MVM a saját partnercége útján megvehetné ugyanazt a gázt, amit Önök megvesznek és behoznak, ezenközben egy cég, amely gázbeszerzéssel foglalkozik, tételesen Önök, hatalmas nyereséget realizál, miközben az MVM-be be kell tenni adófizetői pénzt. Ezt jól

értem Magyarai Úr?

MP: Igen

LBG: Világos, én ezt értem én, ööö, úgy értem, hogy a kettő között semmilyen összefüggés nincs. Az, hogy az MVM-nek gyakorlatilag most hogyan alakul a mérlege és milyen pénzügyi döntésekre, vagy adott esetben, milyen addicionális tőkére szorulnak, ezt nyilvánvalóan az ottani menedzsment tudja megmondani és eldönteni, hogy ezért miért is van szükség. Nyilván a médiából sokan olvashattuk, hogy az MVM nagyon sok projektet vitt az elmúlt időszakban. Nyilván komoly beruházásokat menedzselte akár a Paks2, vagy akár a szlovák-magyar gázvezetékét...

BGY: ...a Paks2-n nincs sok mindent menedzselni, bocsásson meg...

LBG: ...én nem ott dolgozom, én nem ott dolgozom, de nyilván az egy projekt, amit elő kell készíteni és értelemszerűen, hogy ezzel kapcsolatosan milyen költségek merülnek fel, ezt ők tudják. Inkább hagy reagáljak, hogy ugye a 2012-es évben valóban a MET csoportnak egyébként kiemelkedő eredményessége volt...

BGY: ... 50 milliárd...

LBG: ... 50 milliárd, így van, de azt kell látni, hogy ez gyakorlatilag egy konszolidált, az összes társaság, együttes, konszolidált eredményéből származik...

BGY:.. Hány társaságról beszélünk?

LBG: Összesen nyolc országban tizennégy vállalatunk van jelenleg. 300 fővel dolgozunk, egyébként a Dunamenti Erőmű létszámával együtt, aminek ugye a többségi tulajdonát tavaly szereztük meg...

BGY: ...Hm...

LBG: ...Tehát azt gondolom, hogy a MET egy igen komoly multinacionális vállalat. Nyolc gázhub-on, gyakorlatilag, kettőn, három top öt, a többin pedig körülbelül a top10 kereskedőben vagyunk benne, és azt azért látni kell, hogy és nyilván nem akarom marginalizálni, de gyakorlatilag a MET csoport árbevételének kevesebb mint 25%-a származik Magyarországról. Tehát azt látni kell, hogy ez nem egy magyar üzlet. Ez önmagában egy nemzetközi üzlet...

MP: Elnézést...az 50 milliárdos, a 2012-es 50 milliárdos profit az nem a MET Magyarország Zrt-nél realizálódott?

LBG: A Magyarország... a MET Magyarország ZRT-nél realizálódott, de azt kell látni...

MP: ... ami nem a teljes cégcsoport...hanem kifejezetten a magyar üzlettel foglalkozó rész...

LBG: Igen. A MET Magyarország Zrt volt gyakorlatilag akkoriban a csoport központja. A leányvállalatok gyakorlatilag a MET Magyarország Zrt-hez kapcsolódtak. Ez egy konszolidált árbevétel, konszolidált eredménye és nyeresége volt, és ezt az osztalékot egyébiránt, és ezt kommunikáltuk is, a tulajdonosaink nem hazavitték és eltették, hanem újból kockára tették és...

BGY:...azt nem állítottuk, hogy hazavitték, senki nem állította...

LBG:... és betették a társaságba, hiszen egy ilyen típusú cégnek egyébként komoly működő tőke finanszírozásra van szüksége, amit egyébként a tulajdonosok készpénzben...

BGY: ...azt mondja, hogy a MET egy multi, lényegében azt mondja...

LBG: ...azt nem mondanám, hogy multi...

BGY:...de ez egy magyar csoport, nézze a tulajdonosokat...

LBG:...azt nem mondanám, hogy multi...

BGY:...nézzon csak rá erre az ábrára [megmutatják a MET Holding akkori tulajdonosi összetételét részben az off-shore cégek mögött lévő tulajdonosokkal: MOL 40%, Nagy György 12,665%, Lakatos Benjámin 24,64%, Garancsi István 10%, Ilya Trubnyikov 12,665%], bocsánat ez csak ott látszik...látja a végső tulajdonosok, ugye 40%-ban a MOL...

LBG:...Igen...

BGY:...aminek egyötöd részben tulajdonosa a magyar állam, azután ott van Nagy György, magyar üzletember, ott van Lakatos Benjámin, ott van Garancsi István, szintén ismert üzletember, egyébként a Videoton tulajdonosa, és Ilya Trubnyikov, akiről nem tudjuk, hogy ki. Ki, ki ő?

LBG: Egy orosz származású, úgy tudom egy orosz származású kanadai üzletember, személyesen nem találkoztam vele. ... Azt kell látni, hogy nálunk, azt nem mondanám, hogy multi, a mi profilunk az sokkal inkább egy commodity cég commodity trading, elnézését, hogy angol kifejezést használok, de commodity trading profilú cég, alapvetően nem eszköz alapú árukereskedők vagyunk. Három üzletágunk van: tradicionálisan gáz, villamosenergia, illetve olaj.

(...)

[13:52]

BGY: A cikknek az az állítása, bocsánatot kérek, hogy átveszem a szót, elnézését, az az állítása a cikknek, hogy Nyugat-Európában olcsóbban veszik Önök a gázt, mint amennyit Magyarország fizet érte hosszú távú szerződés alapján a Gazprom monopolvállalatnak, ez igaz?

LBG: Ööö, nem ismerem a, nem ismerem a magyar államnak a hosszú távú gázszerződését. Azt gondolom, hogy a gáznak világpiaci ára van. Alapvetően képletrendszerrel működik, tehát nem egy konkrét diszkrét pontról beszélünk, hanem több változó eredményeként határozható meg, hogy melyik ponton mennyibe kerül a gáz ára...

(...)

[15:30]

LBG: Azt, azt engedjék meg, azt hadd tegyem hozzá, hogy, bocsásson meg, csak egy gondolatot hagy tegyek hozzá, illetve helyesebben szólva kettőt. Azt fontos látni és egyébként és merőben, néha a kollégáinkkal is vitatkozunk ezen, mert egy picit más jellegű az áramkereskedelem meg a gáz. Nagyon fontos az, hogy melyik lokáción van. Különbéféle termékek vannak, különféle pontokon, nem mindegy, hogy ezt egy átviteli hálózati, egy elosztó hálózati ponton vesszük át, vagy adott esetben egy végfogyasztói ponton... Különbéféle szállítási, logisztikai költségek kapcsolódnak hozzá. Tehát azt, hogy éppenséggel egy molekula mennyibe kerül az ilyen szempontból nem feltétlenül izgalmas és ez mindig egy adott pillanatra vonatkozik. Tehát én azt akarom csak hangsúlyozni ezzel, hogy a kérdés szerintem sokszor összetettebb, mintsem az, hogy egyetlen egy ilyen pillanatfelvételtől azt lehetne mondani, hogy egy adott termék ennyibe, vagy annyiba került.. És hogy hol, ki milyen kockázat árán egyébként milyen profitot realizált. Ez nyilvánvalóan, erről szól az egész árukereskedelem. Kockázatokat vállalunk fel és

nyilvánvalóan tízből jó esetben hatszor-hétszer nyerünk, három-négy esetben pedig veszítünk rajta és nyilvánvalóan ennek eredményeként, vagy ennek eredőjeként keletkezik az a profit amiből egyébként a vállalat él.

(...)

[16:35]

[Baló György megmutatja a MET Magyarország 2010-2013 közötti nyereségére vonatkozó ábrát]

(...)

[16:55]

BGY: Ez stimmel ugye?

LBG: Igen, ezek a számok adekvátok. Igazából azt kell, ahogy az előbb is hangsúlyoztam, tehát több év összeadódott nyeresége az, amely megjelent a 2012-es év konszolidban, konszolidáltan, amely egyébként, értelemszerűen, még egyszer mondom kivételre került, de egyébként meg visszafizetésre került a MET holdingba...

(...)

[18:12]

BGY: Hagy tegyek ugyanehhez hozzá, utána meghallgatjuk természetesen, de kénytelen vagyok, én nem értek hozzá úgy, mint Magyarai Úr, én egyszerűen csak olvasni próbálom és megérteni. Tehát ha jól értem, akkor az Önök elleni bírálatoknak a kulcspontja az, hogy a magyar kormány egy miniszterének segítségével jutottak Önök versenyelőnyhöz. Tételesem azzal, hogy az egyébként állami tulajdonú MVM-nek a saját szállító cégét az MVM Partner-t azt kikapcsolták és Önök hozzák ezt a gázt. Megtehetné, ugyanezt megtehetné az MVM Partner...

LBG:...azért ez ennél egy picit összetettebb, ennél egy picit összetettebb...

BGY:...De, de hülyeség, vagy nem, amit beszélek?...

LBG:...Nem, nem hülyeség, ezt nem mondanám, hogy hülyeség. Amit én megértettem ezekből a, ezekből a cikkekből, nem állítom, hogy száz százaléig tökéletesen, mert nagyon sok olyan dolog nincs benne, amitől egyébként teljes egészé válna a kép, ahhoz kell minden egyes helyzet, meg az üzletnek a komplex ismerete. Én ebből azt értettem meg sokkal inkább, ezekből a cikkekből, hogy ez valójában nem a MET-ről szól, én azt értettem meg, hogy valaki, valakik, nem tudom, hogy kik, fogalmam sincs, azok megpróbálnak valamire egy egyébként egy piaci alapon működő cégre valami olyasmit rábizonyítani, amit egyébként nem követett el és ezért egyébként elég negatív színben tüntetik fel.

(...)

[20:30]

Viszont azt látni kell... Tehát még egyszer, a gáz, akárcsak az áram, nemzetközi kereskedelmi üzlet. Ahhoz, hogy valaki ezt hatékonyan tudja csinálni, és egyébként ezt a kockázatokat relatíve alacsony szinten tartja, tartva tudja menedzselni, ahhoz különféle országokban különféle pozíciókkal kell rendelkeznie, meg kell, hogy legyenek a nemzetközi szerződésai és a többi. A MET csoport 2007 óta dolgozik ezeken, a részben a hazai, részben a nemzetközi piacokon. Nyilvánvaló, hogy olyan kereskedelmi háttérrel rendelkezik, ami ezt lehetővé teszi számára. Az

pedig, hogy az MVM Parner, vagy pedig az MVM bármelyik vállalata milyen döntéseket hozott, azt nyilván tőlük kell megkérdezni, de biztos vagyok abban, hogy az MVM menedzsmentje nem hozna olyan döntéseket amelyek üzletileg egyébként a társaságuk számára ne lenne előnyös.

BGY: Jó, de azt megértheti ugye, hogy mondjuk úgy, a magyar adófizetők képviselésében vannak újságírók, akik aggódnak attól, hogy az MVM-be bele kell tenni nagyon sok pénzt, miközben egy magáncég részben az MVM, hogy mondjam csak, a tevékenységi körébe tartozó tevékenységgel súlyos milliárdokat keres....Ezzel Önök ennyivel ügyesebbek, mint az MVM...

LBG: ...Természetesen, természetesen én ezt megértem. Én nem gondolnám, hogy mi ügyesebbek vagyunk. Én azt gondolom, hogy a MET egy más típusú cég, mint az MVM. Az MVM egy hatalmas holding, legalább harmincöt leányvállalattal, rengeteg féle tevékenységgel, amely meglehetősen diverzifikált, mi pedig árukereskedők vagyunk. Teljesen más a cégünk profilja, másképp tudunk kockázatokat felvállalni, és ilyen értelemben ezeket a kockázatokat kezelni is.

(...)”

Megjegyzés:

LBG, aki az interjú idejében a MET Power [vezérigazgatója volt](#), úgy válaszolt az MVM-et is érintő kérdésekre [3:42; 4:14; 9:37], mintha az MVM-et, vagy az MVMP-t csak kívülről ismerné, holott 2006 január és 2008 június között az [MVMP vezérigazgatója](#), majd ezt követően, [2008. június 6-tól](#) 2011 szeptemberig az MVM gazdasági, majd kereskedelmi vezérigazgató-helyettes pozícióját töltötte be. Ezeket az információkat az adás ideje alatt sem Baló György, sem Magyarai Péter nem tudta. Magyarai Péter cikke a 444-en csak az interjú után jelent meg arról, hogy a MET és az MVMP vezetői közül az évek során többen igazoltak át az egyik cég vezetői pozíciójából a másikba (<http://bit.ly/2aby7QH>). Az, hogy LBG korábban az MVM-nél dolgozott vezető beosztásban, úgy jutott Magyarai Péter tudomására, hogy egy volt MVM-es alkalmazott az adást követően felhívta telefonon és tájékoztatta őt erről (Magyarai Péter szíves közlése).

M8. A MOL Energiakereskedő Zártkörűen Működő Részvénytársaság leányvállalatai 2009-2012

A társaság leányvállalatairól és az anyavállalat és a leányvállalatok közötti gazdasági kapcsolatokról a társaság adott üzleti évre készített beszámolók kiegészítő mellékletei tájékoztatnak¹⁴⁸.

Ezek közül négy év (2009, 2010, 2011 és 2012) kiegészítő mellékleteiből idézünk az adott melléklet oldalszámának megadásával.

„Tevékenységbővülés és a nemzetközi piacokon való megjelenés érdekében 2009-ben a Társaság két külföldi leányvállalatot alapított. A beszámoló készítésekor mindkét leányvállalat bejegyzése megtörtént. A Társaságnak a MOL Energy Trade Austria GmbH-ban 100%-os, míg a MOL Energy Trade Romania S.R.L.-ben 99,9%-os részesedése van.

Tekintettel arra, hogy ezen leányvállalatok a mérlegkészítés napján még nem folytatnak gázkereskedelmi tevékenységet, a MOP Energiakereskedő Zrt-be történő be nem konszolidálásuk nem befolyásolja a Társaság megbízható és valós képét.” [2009:22]

A társaság által tulajdonolt két leányvállalat neve:

MOL Energy Trade Austria GmbH.

MOL Energy Trade Romania S.R.L.

2010:17

„Tevékenységbővülés és a nemzetközi piacokon való megjelenés érdekében 2009-ben a Társaság két külföldi leányvállalatot alapított, majd a 2010-es évben további két leányvállalat megalapítására került sor. A beszámoló készítésekor mindegyik leányvállalat bejegyzése megtörtént.

A Számviteli Törvény 119.§.(2). alapján a Társaságnak, mint anyavállalatnak nem szükséges ezen vállalatokat konszolidálni, tekintettel arra, hogy ezen leányvállalatok a mérlegkészítés napján még nem folytatnak gázkereskedelmi tevékenységet, és így a MOL Energiakereskedő Zrt.-be történő konszolidálásuk mellőzése nem befolyásolja a Társaság beszámolójának megbízható és valós képét.” [2010: 17]

¹⁴⁸ Forrás: <http://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/kezdolap>

A társaság által 2010-ben alapított két újabb leányvállalat neve:

MOL Energy Trade Slovakia A.S.

MOL Energy Trade International A.G.

“A Társaság 2012-ben beértékelte leányvállalatait. Tekintettel arra, hogy a MOL Energy Trade Romania S.R.L. és a MET Slovakia a.s.-ben lévő részesedéseinek piaci értéke nem érte el a könyv szerinti értéket, a Társaság ezen két leányvállalatában meglévő részesedésére 100%-os értékvesztést számolt el.” [2012: 29]

Ezek szerint nyereséges üzleti tevékenységet a társaság két leányvállalata a svájci bejegyzésű METI (MOL Energy Trade International A.G.) és az ausztriai leányvállalat a MOL Energy Trade Austria GmbH. végezhetett 2009-2012 között. A két nullára írt társaság jegyzett tőkéje mintegy 100 millió forint volt 2011-ben (a román leányvállalaté 83,2 millió forint, a szlovák leányvállalaté 17,1 millió forint). [2011: 26]

A társaság által 2012. pénzügyi évben kapott mintegy 40 milliárd forint értékű osztalék a megmaradt két társaság (METI és MOL Energy Trade Austria GmbH) a tevékenységéből származhatott. Lehet, hogy tényleg két, illetve három év gazdasági tevékenységéből képződő osztalékot fizettek ekkor be az anyavállalatnak. Az osztrák leányvállalat is érintve lehetett a METI-MVMP-MET üzletben, ezért a MET 2012-ben a leányvállalatoktól kapott osztalékának jelentős része is feltételezhetően ugyancsak a kormányzat-MVMP-MET konstrukcióhoz kötődik. Vagyis ennek alapját is a kormányzat által az MVMP-nek nyújtott monopolhelyzet (a) és a MET-MVMP közötti megállapodás (b) teremtette meg.

M9. A MET, a METI és a MET Slovakia cégbírósági adatlapjai

METI: <http://bit.ly/2esvE4W>

MET Holding: <http://bit.ly/2eFZ9VF>

MET Slovakia: <http://bit.ly/2e1l4DC>